

RIJKSINSTITUUT VOOR OORLOGSDOCUMENTATIE

PROCESSEN

No. 2

VAN GENECHTEN

UITGEVERIJ BUYTEN EN SCHIPPERHEYN - AMSTERDAM

VOORWOORD

Het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie heeft onder meer tot taak de bronnen voor de geschiedschrijving van den Tweeden Wereldoorlog — voor zoover deze het Koninkrijk der Nederlanden betreft — samen te brengen. Hiertoe behooren uiteraard ook de verslagen van de processen tegen hen, die tijdens den oorlogstijd aan de zijde van den bezetter stonden. Deze stenografisch opgenomen verslagen werpen op tal van handelingen en maatregelen een nieuw of beter licht; zij zijn daarom een onmisbare bron van kennis — en niet alleen voor het thans levende geslacht. Het is van belang, dat ook latere generaties aan de hand van de verslagen van zorgvuldig gerechtelijk onderzoek kunnen oordeelen over de aanslagen, die door de vijanden van ons volk tijdens dezen oorlog op onze weerstandskracht zijn gedaan

Het Directorium van het
Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie.

Wegens bijzondere omstandigheden is dit werk gedrukt op een ander soort papier met een kleinere bladspiegel dan oorspronkelijk in het voornemen lag.

BIJZONDER GERECHTSHOF
TE 's-GRAVENHAGE

TERECHTZITTING VAN 3 OCTOBER 1945 IN HET PALEIS
KNEUTERDIJK 20 TE 's-GRAVENHAGE.

President:	Mr. Gerbert Scholten.
Rechtsgeleerde Raadsheeren:	Mr. P. S. Noyon. Mr. D. Bijdendijk.
Militaire Raadsheeren:	Kolonel J. van Voorthuysen. Kolonel D. W. Kwak.
Griffier:	Mr. C. J. Enschedé.
Procureur-fiscaal:	Mr. J. Zaaijer.

DE ZITTING WORDT TE 10 UUR GEOPEND.

STRAFZAAK tegen ROBERT VAN GENECHTEN,

geboren te Antwerpen (België), 25 October 1895,
wonende te Voorburg (Z.-H.), zonder beroep.
(Thans gedetineerd in de Strafgevangenis, Cel-
lenbarak, te Scheveningen).

Getulgen: W. C. J. Wooning.

Mr. J. C. V. Meischke.

J. G. Amiabel.

J. Esmeijer.

Raadsman: Mr. J. P. A. van den Oever, te 's-Gravenhage.

De Procureur-fiscaal: Mijnheer de President. Verdachte staat terecht ter zake, dat hij tusschen Mei 1940 en October 1943 in Nederland opzettelijk, terwijl Nederland in oorlog was met Duitschland en leiding en geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin door de vijandelijke bezettende macht werd gewenscht en voor Duitschland nuttig was, en terwijl hij een vooraanstaande positie innam als vervullende de functie van Procureur-generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage (later tevens bij het zoogenaamde Vrederechtshof), tevens fungeerend Directeur van politie, als leider van het Opvoeders-gilde en vormingsleider der Nationaal-Socialistische Beweging, en later als Commissaris van de provincie Zuid-Holland, door zijn werkzaamheid in het algemeen zoodanige leiding heeft gegeven en zoodanige geestelijke ontwikkeling actief heeft bevorderd, als bij voorbeeld tot uiting komt in:

1e. het opzettelijk in de uitoefening van de functie van Procureur-generaal en Directeur van politie als voormeld, of met gebruikmaking van macht, gelegenheid of middel hem door de bekleeding dier functies geschonken, op kennelijk partijdige wijze, in nationaal-socialistischen zin, ingaan op bij hem, van nationaal-socialistische zijde, ingebrachte klachten, instellen of doen instellen van onderzoeken, en geven van opdrachten aan onder hem staande ambtenaren;

2e. het opzettelijk op kennelijk partijdige wijze, in een geest, tegengesteld aan dien van het tegen Duitschland oorlog voerende Nederland, optreden als Procureur-generaal bij de behandeling door het Vrederechtshof van de strafzaak tegen Bom en Kruithof in verband met den dood van luitenant-kolonel Mussert;

3e. het opzettelijk in het openbaar (per radio) houden van eenige anti-semietische redevoeringen, omstreeks December 1941;

4e. het opzettelijk houden, hetzij in het openbaar, hetzij in min of

meer besloten kring, van een aantal redevoeringen, geven van pers-interviews, die in couranten in Nederland in het openbaar werden verspreid, en het publiceeren van artikelen in couranten, welke in Nederland in het openbaar werden verspreid, waarin nationaal-socialistische en jegens Duitschland vriendschappelijke denkbeelden werden tot uiting gebracht, zooals:

persinterviews, onder den titel „Opvoeding en onderwijs van de Nederlandsche jeugd” weergegeven in Het Volk, 24 Mei 1941;

redevoering te Hengelo (Ov.), onder den titel „De opvoeders en de nieuwe tijd” weergegeven in het Nationale Dagblad, 24 Juni 1941;

redevoering te Zandvoort, onder den titel „Nederlandsche Volks-aard” weergegeven in het Algemeen Handelsblad, 20 November 1941;

redevoering te Utrecht, onder den titel „Nat.-socialistische studenten bijeen” weergegeven in het Algemeen Handelsblad, 16 November 1941;

persinterview, onder den titel „Leiden en de nieuwe geest” weergegeven in het Algemeen Handelsblad, 20 November 1941;

artikel „Vorming der Beweging” gepubliceerd in Volk en Vaderland, 12 December 1941;

redevoering te 's-Gravenhage, onder den titel „Scholingsdag van NSDAP en NSB te 's-Gravenhage” weergegeven in het Nationaal Dagblad, 2 Maart 1942;

redevoering te Lunteren, onder den titel „Nat.-soc. vormingsschool te Lunteren geopend” weergegeven in De Telegraaf, 27 Juli 1942;

artikelenreeks „Waarom een vereenigd Europa” gepubliceerd in het Nationale Dagblad, omstreeks Augustus 1943.

De President: Verdachte, U weet, wat U ten laste is gelegd?

Verdachte: Jawel.

De President: Erkent U hetgeen U is ten laste gelegd?

Verdachte: Neen, in dezen vorm niet.

De President: Dan zullen wij de getuigen hooren.

Verdachte: Wat het eerste punt betreft....

De President: U hebt op het oogenblik niet het woord.

Verhoor van getuige W. C. J. WOONING,

oud 53 jaar, beroep Inspecteur-Rijksrechercheur
1e klasse, wonende te 's-Gravenhage.

De President: Van 1 September 1940 tot eind November 1941 was U als Rijksrechercheur 1e klasse ter beschikking gesteld van den verdachte in zijn functie van Procureur-generaal bij het Gerechtshof alhier, nietwaar?

Getuige: Ja, Mijnheer de President.

De President: U heeft toen van dezen verdachte opdracht gekregen, verscheidene onderzoeken in te stellen naar ambtenaren en andere personen, nietwaar?

Getuige: Ja, M. d. P.

De President: Vertelt U eens verder. U heeft verklaard in het proces-verbaal, dat bij de stukken behoort, dat het, behoudens een enkele uitzondering zaken waren van politieke aard en klachten en aantijgingen van leden der N.S.B. en W.A. tegen ambtenaren en personen, die deze politieke richting niet waren toegedaan.

Getuige: Zoo is het, M. d. P.

De President: Daar blijft U bij, nietwaar? Behoudens een enkele uitzondering waren het altijd klachten en aantijgingen van leden van de N.S.B. en W.A., nietwaar?

Getuige: Ja, M. d. P.

De President: Gaf verdachte U op, wie de aanklager was of heeft hij dat verzwegen voor U?

Getuige: Het gebeurde meestal niet, dat van Genechten zeide, waar de klacht vandaan kwam. Ik heb daartegen bezwaar gemaakt.

De President: Juist. Verdachte produceerde meestal een of ander papiertje met eenige aantekeningen of wel een vaag en niet onder-
teekend rapport van den centralen inlichtingendienst der N.S.B.

Getuige: Jawel, M. d. P.

De President: Hij verlangde van U, dat daarop een onderzoek zou worden ingesteld, nietwaar?

Getuige: Ja, M. d. P.

De President: Hij verlangde, dat daarop niet alleen een onderzoek zou worden ingesteld, maar ook ambtenaren werden geschorst en ontslagen of aan de Sicherheitspolizei werden overgeleverd?

Getuige: Zoo is het, M. d. P.

De President: Het heele gedrag en alle uitingen van verdachte maakten den indruk op U, dat hij fel gekant was tegen allen, die er van werden verdacht, iets tegen de N.S.B. te hebben ondernomen?

Getuige: Zoo is het, M. d. P.

De President: Dat is doorlopend Uw indruk geweest van het optreden van dezen verdachte in zijn functie van Procureur-generaal bij het Hof?

Getuige: Jawel, M. d. P. Mag ik er iets aan toevoegen? Dan wil ik alleen zeggen, dat, hoewel de Procureur-generaal wist, dat ik een politiek tegenstander van hem was, hij daarvan nooit heeft laten blijken tegenover mij persoonlijk.

De President: Vertelt U eens het geval van Mr. Schölvink te Amsterdam, dat U onderzocht hebt. In November 1940 was dat.

Getuige: Toen was er een schrijven ingekomen via een partij-instantie bij den Procureur-generaal van Genechten.

De President: Een N.S.B.-partij-instantie, nietwaar?

Getuige: Ja, dat denk ik wel. Die had een stuk geproduceerd, afkomstig uit een brief, die door Mr. Schölvink als bestuurslid van de Nederlandsche Unie geschreven was. Er had zich een incident voorgedaan te Bussum. Er was te Naarden-Bussum een huis van een W.A.-man of N.S.B.-man bekogeld met steenen. Daarover heeft een stuk in de courant gestaan. Daarbij waren betrokken leden van de Unie. Mr. Schölvink heeft zich als bestuurslid van de Unie tot de politie gewend om te vragen, of het inderdaad leden van de Unie geweest waren, daar hij hen dan zou corrigeren en ontslaan als lid van de Unie. Mr. Schölvink is inderdaad bij den Inspecteur van politie geweest. En naar aanleiding daarvan heeft er een stuk in de courant gestaan. Dat was voor van Genechten aanleiding om te denken, dat de Inspecteur van politie zijn ambtsgeheim geschonden had.

De President: Juist. Hij verlangde toen van U, dat U dezen zou insluiten?

Getuige: Ja, M. d. P.

De President: En hij weigerde om den naam van den zegsman te noemen?

Getuige: Juist, M. d. P.

De President: U hebt toen medegedeeld, dat U geen onderzoek zoudt instellen. Toen noemde hij den naam van een zekere Marretje Jobs en verlangde van U, dat U haar buiten de zaak zoudt houden?

Getuige: Juist, M. d. P.

De President: Heeft hij U uitdrukkelijk gevraagd, dat U haar buiten de zaak zoudt houden?

Getuige: Ja, M. d. P.

De President: Bij het onderzoek is gebleken, dat Marretje Jobs, een nationaal-socialiste, den inhoud van den brief van haar werkgever, Mr. Schölvink, had gecopieerd en deze copie aan een W.A.-man had overgeleverd?

Getuige: Ja, M. d. P.

De President: Toen verlangde de verdachte, dat U zou insluiten, althans zou schorsen, den Politie-inspecteur Brandt, nietwaar?

Getuige: Dat heeft hij aan den Procureur-generaal verzocht.

De President: Geeft U nog een tweede voorbeeld. In November 1940 was aan de universiteit te Delft een studentenstaking uitgebroken, nietwaar?

Getuige: Ja, M. d. P.

De President: Wat heeft verdachte U toen opgedragen?

Getuige: Ik moest op het parket komen. In zijn kamer stond een 14-tal studenten, allemaal met een N.S.B.-insigne op. Ik kreeg opdracht hen onmiddellijk als getuigen te hooren. Ik ben daarmee begonnen en het bleek toen, wat voor soort studenten het waren.

De President: Die ontpopten zich als verraders van hun mede-studenten, nietwaar?

Getuige: Ja. Toen ik daarmee bezig was en ik bijna klaar was met het getuigenverhoor, kwam van Genechten mijn kamer binnen. Hij was geagiteerd en zeer heftig, en hij zei: „Staak het onderzoek”. Ik moest van het verdere verhoor afzien en alle bescheiden inleveren. De studenten moest ik verwijzen naar de Sicherheitspolizei om daar een gedetailleerde verklaring af te leggen.

De President: Juist. Hierdoor werd de zaak in handen gesteld van de Sicherheitspolizei.

Het volgende voorbeeld. In December 1940 was er een klacht op grond van art. 270 van het Wetboek van Strafrecht betreffende Peter Ton.

Getuige: Ja.

De President: Vertelt U eens met Uw eigen woorden, wat U zich daarvan herinnert.

Getuige: Er waren verschillende klachten over posthume belediging van Peter Ton binnengekomen van een W.A.-instantie of een partij-instantie per ongeteekenden brief, totdat er op een gegeven oogenblik door den Procureur-generaal een klacht was opgenomen, dat er een belediging zou zijn geschied en dat die aanklacht zou zijn gedaan door de moeder en de zuster van Peter Ton. Ik heb den Procureur-generaal er op gewezen, dat hij niet bevoegd was.

De President: Maar dat de klagers bij den officier van justitie moesten wezen, nietwaar?

Getuige: Ja.

De President: Wat antwoordde verdachte?

Getuige: Daarop antwoordde verdachte, dat hij als Procureur-generaal en als Directeur van politie wel de bevoegdheid had om dat allemaal te doen. Ik ben hulpofficier van justitie, dus ik wilde die klacht aannemen. De Procureur-generaal wenschte, dat ik naar de moeder en de zuster van Peter Ton zou gaan om te vragen een aanklacht in te dienen.

De President: Dus hij heeft U gelast of verzocht althans naar de moeder en de zuster van Peter Ton te gaan, teneinde die te vragen, of zij bij U een klacht wilden indienen.

Getuige: Ja.

De President: Dat heeft U geweigerd?

Getuige: Ja. Naderhand is er toch een klacht geproduceerd. Die is in het leven geroepen door of via een W.A.-man; waarschijnlijk is het van Leeuwen geweest, die hopman was. Toen ik daarover bij die mensen kwam, bleek, dat zij feitelijk er toe aangezet waren die klacht in te dienen. Tevoren had van Genechten gezegd: „Als ik het dus goed begrijp, moet er een klacht ingediend worden door de moeder of de zuster van Peter Ton”. Prompt daarop verscheen die klacht en bleek naderhand, dat die klacht feitelijk was uitgelokt.

De President: Door den verdachte?

Getuige: Dat weet ik niet. Dat is niet uitgemaakt geworden.

De President: In ieder geval was die klacht uitgelokt nietwaar?

Getuige: Ja.

De President: Eerst had verdachte U opgedragen die klacht uit te lokken.

Getuige: Ja.

De President: Vervolgens: in Januari 1941 kwam het geval van een zekeren Wilking. Wat herinnert U zich daarvan?

Getuige: Op een gegeven oogenblik werd ik ontboden bij den Procureur-generaal en toen werd mij verteld, dat een collega van mij een zaak onder handen had tegen een zekeren Wilking, die er van verdacht werd, dat hij Duitsch-vijandige handelingen had verricht en die op last van den Procureur-generaal was ingesloten. Toen ik daarover eenige mededeelingen kreeg, heb ik de opmerking gemaakt, dat die man ten onrechte was ingesloten. Maar dat was geen bezwaar. Ik moest die zaak overnemen, dien man opnieuw gaan verhooren, trachten een bekentenis te forceeren en hem overleveren aan de Sicherheitspolizei te Den Haag. Die man had absoluut niets misdaan; er was dus geen bekentenis te forceeren. Ik ben dan ook alleen naar de Sicherheitspolizei gegaan zonder dien man. Ik heb hem uit de hechtenis, waarin hij te Sassenheim zat, gehaald en hem naar Den Haag gebracht. Ik ben alleen naar de Sicherheitspolizei gegaan en heb daar de zaak voorgelegd, en ik heb van de Sicherheitspolizei de opdracht gekregen dien man onmiddellijk in vrijheid te stellen.

De President: Juist. Toen kwam U bij verdachte om rapport uit te brengen en toen toonde verdachte zich zeer verbaasd en geërgerd over die vrijlating van Wilking. Vroeg hij niet aan U: „Maar hij heeft toch zeker flink op zijn donder gehad?”

Getuige: Ja.

De President: Heeft de verdachte, toen U zeide, dat dit niet het geval was, niet daaraan toegevoegd: „Enfin, die drie dagen heeft hij alvast te pakken?”

Getuige: Ja.

De President: U weet zeker, dat verdachte die woorden heeft gebruikt?

Getuige: Ja.

De President: Vertelt U eens het geval-Rook. Op 5 Mei 1941 was er ten huize van H. Rook, N.S.B.-er, te Ouderkerk aan den IJssel, een groote partij vleesch, spek, rijst, koffie, zeep en gecondenseerde melk in beslag genomen. Daar waren in de couranten artikelen over gekomen en toen heeft verdachte U opgedragen een onderzoek in te stellen naar — vertelt U het eens met Uw eigen woorden.

Getuige: Naar de herkomst van die berichten en de eventueele medewerking, die de politie zou hebben verleend bij het publiceeren van het wangedrag van dien N.S.B.-er.

De President: Hij heeft U niet opgedragen een onderzoek in te stellen, hoe de man aan de levensmiddelen kwam, want hij was N.S.B.-er, dus partijgenoot. Dus het strafbare feit werd niet opgedragen om dat te onderzoeken, maar verdachte vroeg U wel een onderzoek in te stellen, of ook politie-ambtenaren de hand hadden gehad in de publicatie van die courantenberichten.

Getuige: Jawel.

De President: Tenslotte lees ik in Uw verklaring: „De meeste opdrachten tot het instellen van onderzoeken werden door Mr. van Genechten gegeven in niet-justitieele aangelegenheden”....

Getuige: Zoo is het.

De President: „en beoogden slechts het dienen der nationaal-socialistische belangen, alsmede het vervolgen van tegenstanders der N.S.B. of W.A. en Duitse bezetting.”

Getuige: Zoo is het.

Verhoor van getuige Mr. J. C. V. MEISCHKE,

oud 56 jaar, van beroep Substituut-Officier van Justitie bij de Rechtbank te Rotterdam, wonende te Rotterdam.

De President: Plus minus October 1941 kwam bij U een proces-verbaal binnen tegen een zekere Clasina Hoogendoorn, vroedvrouw te Woerden, wegens belediging van een volksgroep (om het met een paar woorden te zeggen). Volgens dit proces-verbaal had het feit zich toegedragen als volgt: verdachte had tijdens een gesprek in een kraamkamer tusschen de te bed liggende kraamvrouw, een zuster van deze en de moeder van de kraamvrouw en haar zelf zich in minder gunstigen zin over Mussert en de N.S.B. of N.S.B.-ers uitgelaten.

Getuige: Jawel.

De President: Nu daargelaten, of het gesprek inderdaad heeft plaats gehad, heeft U zich onmiddellijk en uiteraard op het standpunt gesteld, dat, wat er ook van zij, hier geen sprake was van belediging van een volksgroep in het openbaar. U heeft het dossier aan verdachte toegezonden en begeleid doen zijn van een uitvoerig schrijven, waarin U

berichte, dat deze zaak wel geseponneerd zou moeten worden, aangezien het feit, indien bewezen, niet strafbaar was, omdat het niet in het openbaar was gepleegd.

Wat hebt U van verdachte tot antwoord gekregen?

Getuige: De Procureur-generaal meende, dat het wel in het openbaar was gebeurd, dat de zaak moest vervolgd worden en dat een straf van drie à zes weken moest worden geëischt.

De President: Dus hoewel U verdachte er uitdrukkelijk op gewezen had, dat van openbaarheid geen sprake was en uiteraard bij vervolging slechts van ontslag van rechtsvervolging sprake kon zijn, heeft verdachte volgehouden, dat U de zaak moest vervolgen en ook een bepaalde straf tegenover de verdachte moest eischen.

De zaak is vervolgd; U hebt min of meer overeenkomstig Uw geweten ontslag van rechtsvervolging geëischt en verdachte is, hoewel het niet in het openbaar was, niettemin veroordeeld tot zes weken gevangenisstraf.

Nu het gevolg ervan.

Eenige dagen later zijt U ontboden bij Dr. Zunft aan den Vijverberg om U te verantwoorden omtrent Uw houding gedurende het proces; 12 November zijt U ontslagen en gepensionneerd en meteen door den S.D. gearresteerd.

Getuige: 18 November ben ik gearresteerd door den S.D.

De President: U had gronden om aan te nemen, dat achter deze arrestatie deze verdachte zat. Welke reden had U daarvoor?

Getuige: Vóór deze zaak kwam, is er een zaak geweest tegen een rechercheur van politie, een zekeren Sandberg. Sandberg was buiten dienst, was tijdelijk met ziekteverlof. In Mei 1940, met de oorlogsdagen, was hij weer boven gekomen. Rotterdam was één groote bijenkorf. Allerlei mensen kwamen om hun familieleden enz., er waren evacués, de oorlog woedde in Rotterdam. Het was een hel. Inmiddels waren er mensen gearresteerd, N.S.B.-ers en anderen. Die zaten in een lokaal opgesloten. Zij maakten spektakel, zongen „In naam van Oranje, doe open de poort“ en dergelijke grapjes meer. Er is een Inspecteur van politie geweest — ik weet niet welke — die tegen een paar rechercheurs heeft gezegd: „Ga naar boven en laat ze hun mond houden“. Rechercheur Sandberg, impulsief als altijd, is naar boven gehold en is daar die kamer binnen gegaan. Hij zag daar een Jodenman zitten, dien hij al eenige malen had gehad als verdacht van spionage. Toen dacht de man natuurlijk niet, dat het N.S.B.-ers waren, maar dacht hij, dat het spionnen waren. Omdat hij nerveus van aard was, heeft hij een knuppel genomen en er op geslagen.

Toen de oorlog ten einde was voor Nederland, kwam er een klacht van het hoofdkwartier van de N.S.B. te Utrecht, waarin dat feit genoemd werd. Wat moest er gebeuren? Ik heb de zaak naar de politie gestuurd. Ik heb de zaak laten onderzoeken. Inderdaad gaf Sandberg toe, dat hij had geslagen.

De President: Zoudt U iets harder willen praten? Ik vrees, dat de Griffier U anders niet voldoende kan verstaan.

Getuige: Sandberg heeft toen verklaard aan de politie, dat hij werkelijk had geslagen dien dag. Ik heb de zaak in voor-onderzoek gekregen. Ik heb de zaak onderzocht. De rechter-commissaris heeft het noodig geoordeeld, inlichtingen in te winnen. De huisarts van verdachte, rechercheur, was van meening, dat de man eenigszins nerveus was en door zijn nervositeit tot die daad was gekomen. Het rapport kwam tot de conclusie, dat Sandberg eenigszins uit zijn evenwicht was geweest en niet opgesloten diende te worden. Ik moest de zaak vervolgen en ik heb de zaak vervolgd. Ik heb overwogen bij mijn requisitoir, dat het niet wenschelijk was, dat de man gevangenisstraf kreeg, omdat hij dan zijn betrekking bij de politie zou verliezen en bovendien, omdat hij een van de beste rechercheurs van Rotterdam was, die vele jaren uitnemende diensten had bewezen met betrekking tot ernstige misdadigers, in wier wereld hij goed thuis was; omdat hij onverschrokken was, zeer flink, goed voor zijn taak. Ik wilde het den man niet aandoen, dat hij door deze ongelukkige daad voor zijn leven zou zijn geknakt en ik heb tenslotte een geldboete gevraagd.

Daar heeft natuurlijk in de een of andere courant gestaan. Die courant is gelezen door dezen verdachte, die mij stante pede op het parket te Den Haag ontbood. Als een brieschende leeuw, als een woest mensch heeft hij mij aangesproken en allerlei beleedigingen naar het hoofd geslingerd. Ik was een anti-nationaal-socialist, een anti-fascist enz. Daarvoor bestond geen enkele reden. Ik had nooit iets aan politiek gedaan. Ik had bovendien destijds eenige vrienden of kennissen, die ook lid van de N.S.B. waren. Er was heelemaal geen reden om mij zoo aan te spreken. Enfin, de zaak zelf was dan door mij verkeerd behandeld. Die man had minstens drie maanden gevangenisstraf moeten hebben. Het was een laf feit, dat hij een gevangene had geslagen. Ik wees op de mogelijkheid om in appèl te gaan. „Ja”, zeide hij, „ik heb U al voorgedragen voor ontslag aan den heer Tenkink en de heer Tenkink”...

De President: Kunt U zich herinneren op welken datum dat was?

Getuige: Eenigen tijd vóór October.

De President: Eenigen tijd vóór October 1941. Gaat Uw gang.

Getuige: De heer Tenkink wilde er niet aan. Nu, ik kon mij best voorstellen, dat hij dat niet wilde. Stel U voor, dat een Officier van Justitie ontslagen zou worden voor het feit, dat hij naar het oordeel van den Procureur-generaal een minder juist requisitoir zou houden!

Toen ik later deze zaak kreeg van de vroedvrouw uit Woerden, heb ik natuurlijk onmiddellijk verband gezocht en gedacht: van Genechten heeft bij den heer Tenkink geen succes, hij wil het op een andere manier probeeren, hij wil mij kwijt en heeft gedacht: nu ga ik naar de Duitschers, die zijn erg te vinden voor insubordinatie e.d., daar zal ik wel succes hebben.

De President: Juist. Dat was niet de eenige reden, dat U kon vermoeden, dat verdachte degene was geweest, die U in Deutsche handen had over-

geleverd, nietwaar, want de verdachte had op Zaterdag 15 November 1941 voor de een of andere N.S.B.-studentenorganisatie ook gesproken over die zaak van de Woerdensche vroedvrouw en die rede had hij geëindigd met de tirade: „Het is den Officier van Justitie dan ook slecht gekomen”; dat was op 15 November 1941, terwijl U eerst op den 18den November, dus drie dagen later, door de Duitschers zijt gearresteerd.

Getuige: Ja.

De President: Daaruit blijkt wel, dat hij in ieder geval de hand heeft gehad in deze arrestatie, want anders zou hij niet drie dagen vóór de arrestatie zelf hebben kunnen verklaren: „Het is den Officier slecht gekomen”.

Getuige: Op Dinsdagmorgen 18 December was ik op de rechtbank om mijn koffer en mijn toga, enz. te halen. Toen ben ik even naar de kamer van Mr. Andringa, den Officier van Justitie, gegaan om hem goedendag te zeggen. Toen bleek, dat die vroedvrouw juist in appèl was gegaan. Zij moest natuurlijk in appèl gaan te Den Haag, omdat het Vrederechtshof te Den Haag zetelde. Het was de vraag, of men de vrouw naar Den Haag zou sturen of niet. Maar niet alleen de vroedvrouw was in appèl gegaan, ik zelf ook. Mr. Andringa was altijd eenigszins onzeker in zijn beslissingen en heeft den Procureur-generaal van Genechten opgebeld om te vragen, wat er in dit geval moest gebeuren. Hij zeide: „Kijk eens, de Officier gaat ook in appèl. Als nu die vroedvrouw in appèl gaat, moet hij dan liever dat appèl niet intrekken, want dan is het niet noodig, dat de Officier ook in appèl gaat”. Toen kwam aan den anderen kant van van Genechten deze vraag: „Is hij dan nog op vrije voeten?”

De President: Dat was denzelfden dag, dat U gearresteerd was.

Getuige: Dat was denzelfden dag.

De President: Verdachte, erkent U, dat op Uw instigatie deze getuige Meischke op 18 November is gearresteerd, althans dat U daarin de hand heeft gehad?

Verdachte: Allerminst.

De President: Hoe verklaart U dan, dat U op 15 November, drie dagen voordat de getuige gearresteerd is, in een redevoering heeft verklaard: „Het is den Officier dan ook slecht gekomen”?

Verdachte: Heel eenvoudig, omdat hij op 12 November ontslagen is en gepensionneerd. Mag ik misschien uiteenzetten, hoe de zaak is gegaan?

De President: Op het oogenblik niet. U kunt dezen getuige iets vragen, als U iets te vragen heeft, en anders straks het woord krijgen.

Verhoor van getuige J. G. AMIABEL,

oud 50 jaar, commissaris van Rijkspolitie,
wonende te 's-Gravenhage.

De President: Vertelt U eens; gedurende de geheele ambtsperiode van verdachte als Procureur-generaal, fungeerend Directeur van politie te 's-Gravenhage, was U als hoofdamtenaar voor bijzondere diensten aan hem toegevoegd, nietwaar?

Getuige: Ja.

De President: Wat kunt U omtrent de houding van verdachte in dien tijd verklaren? Is het U gebleken, dat bij voortduring verdachte in die functie in het algemeen zijn nationaal-socialistische instelling deed gelden?

Getuige: Dat is zeer zeker het geval.

De President: Was het niet zoo, dat dit telkens weer in gesprekken en in de door U behandelde correspondentie tot uiting kwam?

Getuige: Ja.

De President: En dat in feite zijn geheele beleid als Procureur-generaal, fungeerend Directeur van politie, gericht was op het in practijk brengen van de nationaal-socialistische beginselen, waarbij hij bij herhaling de Deutsche bezettingsautoriteiten inschakelde?

Getuige: Ja.

De President: Kunt U daar ook voorbeelden van geven? Vertelt U eens de geschiedenis van den rechercheur van politie de Groot in 1940.

Getuige: De rechercheur van politie de Groot is in den nacht of in den laten avond in zijn woning door leden van de W.A. mishandeld en gewond, en hij heeft toen van zijn vuurwapen gebruik gemaakt.

De President: Uit zelfverdediging, nietwaar?

Getuige: Ja. Hij had daarbij een van de W.A.-lieden ook ernstig verwond. Ik heb van van Genechten den volgenden morgen opdracht gekregen om den rechercheur de Groot te doen arresteren.

De President: Hij heeft U geen opdracht gegeven die W.A.-mensen te arresteren?

Getuige: Neen.

De President: Maar wèl de Groot, die door die W.A.-mensen was overvallen. En verder?

Getuige: Die arrestatie is niet doorgestaan, omdat op mijn aandrang een voorloopig onderzoek is ingesteld en is gebleken, dat hij de juiste houding heeft aangenomen en er geen reden bestond om hem te arresteren.

De President: Later heeft verdachte U moeten toegeven, dat „de W.A. ook gek gedaan had”.

Getuige: Ja.

De President: Maar niettemin was hij begonnen U op te dragen de Groot

te arresteeren en een onderzoek in te stellen en had hij U voor de W.A.-mensen geen enkele opdracht gegeven.

Getuige: Inderdaad.

De President: Een tweede geval. In Mei 1942 heeft verdachte U opgedragen om een onderzoek in te stellen naar aanleiding van een klacht door een W.A.-man te Schiedam ingediend bij den heerbanleider der W.A. te Rotterdam tegen een agent van politie te Schiedam.

En?

Getuige: Die klacht liep over het feit, dat die agent van politie zou gezegd hebben, terwijl hij op de fiets met collega's reed, toen Engelsche piloten overvlogen: „Laat ze maar komen, hoe meer hoe liever". Bij het onderzoek is het tot geen resultaat gekomen, omdat hij verklaarde het gezegd te hebben als aanhaling van de publieke opinie.

De President: Verder is het herhaaldelijk voorgekomen, dat op klachten van leden der N.S.B., b.v. op de klacht, dat leden der N.S.B. niet tot een verenigingsbestuur zouden zijn toegelaten, verdachte op grond van de Verordening op de Openbare Orde vereenigingen blijvend of tijdelijk heeft geschorst.

Getuige: Ja.

De President: Enkel en alleen op den grond, dat leden van de N.S.B. niet tot het bestuur werden toegelaten, werden die vereenigingen tijdelijk geschorst? Noemt U eens een voorbeeld.

Getuige: De Vereenigde Veilingsvereenigingen in het Westland.

De President: Op geen andere gronden? Tijdelijk of blijvend, of kunt U zich dat niet meer herinneren?

Getuige: Dat kan ik mij niet meer herinneren.

De President: In ieder geval: geschorst op geen anderen grond dan dat in het bestuur van die veilingsvereeniging geen N.S.B.-ers werden toegelaten.

Getuige: Ja.

De President: Hoe stond verdachte tegenover het gebruik van vuurwapens? Was het niet zoo, dat verdachte als Procureur-generaal vergunning heeft gekregen tot het dragen van vuurwapens en deze rechtstreeks heeft aangevraagd bij en gekregen van de Duitsche autoriteiten?

Getuige: Dat is juist.

De President: Dat was voordat de Procureur-generaal in het algemeen de bevoegdheid kregen tot het dragen van een vuurwapen. Hij had een uitzondering en had verlof gekregen van de Duitschers.

In September 1940 is een premie, een belooning uitgelooft van f 500.— voor de aanhouding van te Leidschendam neergekomen Engelsche piloten.

Getuige: Ja.

De President: Ook daarvan was het initiatief uitgegaan van verdachte?

Getuige: Ja.

De President: U hebt verdachte er op gewezen, dat de aanhouding van dergelijke piloten niet tot de taak van de politie behoorde?

Getuige: Ja.

De President: Maar de verdachte heeft er geen nota van genomen.

Getuige: Hij is er mee doorgegaan.

Verhoor van getuige J. ESMEIJER,

24 jaar, Rijksklerk 2e klasse ten Parkette van
den Officier van Justitie te 's-Gravenhage, te
's-Gravenhage.

De President: U was hier werkzaam ten Parkette van den Officier van Justitie. In den zomer van 1942 kwam een zekere Johannis Tak bij U op het Parket informeren naar den stand van de strafzaak, die tegen hem aanhangig was. U hebt Tak ingelicht en toen kwam het tot een gesprek met Tak en hij deelde mee, dat hij voor Europa aan het Oost-front vocht en ook voor U. Toen hebt U gezegd: „Dat weet ik niet“?

Getuige: Ja.

De President: Toen heeft hij uitgeroepen: „Dat weet U niet!“ Toen heeft U geantwoord....geeft U het in Uw eigen woorden weer.

Getuige: Inderdaad heb ik gezegd: „Dat weet ik niet“.

De President: „Trouwens dat interesseert mij heelemaal niet“, heeft U gezegd.

Getuige: Jawel.

De President: Toen is hij naar de deur van de kamer gegaan, waar U en verscheidene van Uw collega's zaten. Wat heeft hij geroepen?

Getuige: „Ik zal voor U naar van Genechten gaan“.

De President: U hebt toen geantwoord: „U gaat Uw gang maar“. Een kwartier later kwam Tak weer terug en vroeg den dienstdoenden opperwachtmeester, den Officier van Justitie, mr. Nysingh, te spreken. Mr. Nysingh heeft daarop niet geantwoord. Tak kwam bij U terug en zeide weer, dat hij naar van Genechten zou gaan en dat U er wel meer van zou hooren?

Getuige: Ja, M. d. P.

De President: U werd toen ontboden door verdachte op het Paleis van Justitie en daar heeft zich een gesprek tusschen U en verdachte ontwikkeld. Tak was er bij. En toen?

Getuige: Toen moest eerst Tak vertellen wat had plaats gevonden. Hij vertelde, dat ik de Deutsche weermacht en den Führer had beleedigd. Dat was heelemaal niet waar. Toen Tak uitverteld was, mocht ik mijn relaas vertellen, hoe het zich werkelijk toegedragen had. Maar van Genechten geloofde Tak en niet mij. Hij was het er niet mee eens.

De President: Heeft verdachte U uitdrukkelijk verklaard, dat hij Tak wel geloofde en U niet?

Getuige: Zeker, M. d. P.

De President: Daarbij moet worden opgemerkt, dat — het was U trouwens ook al bekend — die Tak een berucht recidivist was, die meer dan twintig veroordeelingen op zijn strafblad had, maar partijgenoot was van verdachte, N.S.B.-er, terwijl U was Rijksklerk 2e klasse.

Dus verdachte heeft U verklaard, dat met betrekking tot die tegenstrijdige verklaringen van Tak en U, hij, verdachte, Tak — een berucht recidivist met twintig veroordeelingen — wel geloofde en U, Rijksklerk 2e klasse ten Parkette van den Officier van Justitie niet?

Getuige: Jawel, M. d. P.

De President: Heeft verdachte U gedreigd met gevangenzetting?

Getuige: Hij dreigde, dat hij mij zou laten einsperren te Scheveningen.

De President: Toen moest U eerst weer worden weggebracht. U werd gebracht in een andere kamer bij den hoofdinspecteur Amiabel en daar werd U medegedeeld, dat U onder arrest was en met niemand mocht spreken?

Getuige: Jawel, M. d. P.

De President: Intusschen werden Uw collega's, die in de andere kamer hadden gezeten, door verdachte gehoord. Toen zijt U weer bij verdachte geroepen en heeft verdachte gezegd, dat alle collega's hadden gehoord, dat U de Deutsche weermacht en den Führer had beledigd?

Getuige: Ja, M. d. P.

De President: Dat weet U zeker?

Getuige: Ja, M. d. P.

De President: Dat was dus een aperte leugen. Het was alleen om U tot een bekentenis te dwingen, toen verdachte het voorstelde alsof zij hadden gezegd, dat U het wel degelijk had gedaan, opdat U op een dergelijke manier door de mand zoudt vallen.

Heeft verdachte toen nog een preek over de nationaal-socialistische beginselen gehouden?

Getuige: Ja, M. d. P.

De President: U vindt natuurlijk, dat er geen sprake van was, dat U de Deutsche weermacht en den Führer had beledigd, omdat U eenvoudig had gezegd, dat het U niet interesseerde voor wie Tak vocht. Verdachte wilde dat niet aannemen en heeft toen gepoogd U de nationaal-socialistische beginselen uiteen te zetten. In welken zin was dat? Trachtte hij U daartoe over te halen?

Getuige: Hij begon met de beginselen van de N.S.B. uiteen te zetten en te vertellen, waarom de N.S.B.-ers aan het Oostfront vochten en waarvoor. Hij zeide, dat zij voor een vrij Nederland stredden aan het Oostfront.

De President: Dus in het algemeen een propaganda-redevoering over de nationaal-socialistische beginselen?

Getuige: Ja, M. d. P.

De President: U heeft echter volgehouden en verdachte is geëindigd met in opwinding te schreeuwen: „Zulde gij nu eindelijk bekennen of anders laat ik je direct einsperren?” Weet U dat zeker?

Getuige: Zeker, M. d. P.

De President: Tenslotte heeft hij U weer bij zich laten komen. Hij zeide toen nog eens, dat hij U naar Scheveningen zou laten brengen, in de gevangenis, maar toen hij zag, dat ook dat niet hielp, heeft hij tenslotte gezegd, dat U weer naar de kamer kon teruggaan?

Getuige: Zeker, M. d. P.

De President: Den volgende dag heeft U de zaak met Uw collega's besproken. Wat hebben zij toen verklaard omtrent het verhoor, dat hun was afgenomen door verdachte?

Getuige: Zij verklaarden, dat zij het niet gehoord hadden en ook niet gezegd hadden tegen van Genechten, dat zij het gehoord hadden.

De President: Hebben Uw collega's toen aan U verklaard, dat verdachte het tegenover hen had doen voorkomen, alsof U wel bekend had, zoodat zij gerust konden zeggen, dat zij gehoord hadden, dat U den Führer beleedigd had?

Getuige: Ja.

De President: Weet U dat zeker?

Getuige: Ja.

De President: Verdachte heeft dus verklaard, dat zij hadden gehoord, dat U die beleediging had geuit, met geen andere bedoeling dan dat U tegenover hem zou zwichten en toegeven.

Het getuigenverhoor is hiermede geëindigd.

De President: Verdachte, ik zal thans de dagvaarding met U nagaan.

U had in den tijd tusschen Mei 1940 en October 1943 verschillende vooraanstaande posities, zooals Procureur-generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage (later tevens bij het zoogenaamde Vredegerechtshof), fungeerend Directeur van politie, leider van het Opvoedersgilde, vormingsleider der Nationaal-Socialistische Beweging en Commissaris van de provincie Zuid-Holland.

Verdachte: Ja.

De President: Verdachte, erkent U, dat leiding en geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin door de vijandelijke bezetende macht werd gewenscht en voor Duitschland nuttig was?

Verdachte: Het hangt er van af, in welken zin U dat uitlegt.

De President: In den zin, zooals ik het U voorlees. Ik vraag, of U

erkent, dat leiding en geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijke zin door de vijandelijke bezettende macht werd gewenscht en voor Duitschland nuttig was.

Verdachte: Dat hangt af van de beteekenis, welke U aan het begrip nationaal-socialisme geeft.

De President: Hoeveel beteekenissen hecht U er aan?

Verdachte: Tenminste twee.

De President: Welke?

Verdachte: In de eerst plaats het nationaal-socialisme, waarin de nadruk wordt gelegd op het begrip „volk” en in de tweede plaats nationaal-socialisme, waarin de nadruk wordt gelegd op het begrip „ras”, die tegenover elkaar hebben gestaan en waarvan het tweede alleen door Duitschland werd beoogd, terwijl het eerste door mij werd verdedigd.

De President: In Uw verhoor, dat is afgenomen door den Procureur-fiscaal op den eersten September 1945, heeft U woordelijk verklaard, blijkens een aldaar opgemaakt protocol:

„Mijn streven ging in de richting, dat er in Nederland zou zijn leiding, en geestelijke ontwikkeling van het volk, in den geest van het nationaal-socialisme en van bereidheid tot samenwerking met Duitschland.”

Blijft U bij die verklaring?

Verdachte: Neen, Mijnheer de President, ik blijf bij mijn verklaring, dat.....

De President: Antwoordt U op mijn vraag. Blijft U bij die verklaring?

Verdachte: Ja.

De President: U heeft verder verklaard in een verhoor, dat U is afgenomen door een ambtenaar van den P.O.D.:

„Ik erken, dat ik vanaf het begin van den oorlog tot einde van 1942 verschillende lezingen heb gehouden voor een verschillend publiek ter verspreiding van de nationaal-socialistische gedachte”.
Daar blijft U bij?

Verdachte: Jazeker.

De President: En vandaag ter terechtzitting wilt U een onderscheiding maken tusschen een nationaal-socialisme, dat Duitsch zou zijn en een nationaal-socialisme, dat niet Duitsch zou zijn?

Verdachte: Dat doe ik niet ter terechtzitting, dat heb ik ook in mijn verklaringen uitvoerig gedaan.

De President: In beide verklaringen is die onderscheiding niet te vinden.

Verdachte: Het kan zijn.

De President: Precies. Dus als U zoo'n grooten prijs had gesteld op die onderscheiding, had U zoowel bij het verhoor, U afgenomen door den

Procureur-fiscaal, als bij het verhoor, U afgenomen door den ambtenaar van den P.O.D. ook die onderscheiding gemaakt.

Verdachte: In mijn uitvoerige verklaringen is dit zeer uitvoerig opgenomen en mijnheer de Procureur-fiscaal heeft mij daarover gehoord, dus ik kan veronderstellen, dat hij mij daarin is gevolgd.

De President: De ambtenaar van den P.O.D. heeft U ook daarover verhoord.

Verdachte: Ik vermoed, dat juist is, wat in die verklaring van den ambtenaar van den P.O.D. staat.

De President: U meent dus te kunnen ontkennen, dat leiding en geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin door de vijandelijke bezettende macht werd gewenscht en voor Duitschland nuttig was.

Verdachte: Neen, M. d. P., ik ontken het niet. Ik zeg nogmaals: het hangt alleen af van de beteekenis, die men hecht aan het begrip „nationaal-socialisme“.

De President: In welke beteekenis werd het dan wèl door de Deutsche vijandelijke bezettende macht gewenscht?

Verdachte: In den zin van het nationaal-socialisme, dat het rassenbegrip op den voorgrond stelt.

De President: Juist. Verdachte, nu deze vraag: erkent U, dat U in dien zin zoodanige leiding hebt gegeven en zoodanige geestelijke ontwikkeling actief hebt bevorderd?

Verdachte: In dien Duitschen zin? Neen, M. d. P.

De President: Dat ontkent U?

Verdachte: Dat ontken ik; integendeel: dat heb ik voortdurend bestreden.

De President: Verdachte, nu zullen wij eerst de punten nagaan, die successievelijk in de telastelegging zijn genoemd.

Het eerste punt. Daarover zijn de getuigen reeds gehoord.

Bekent U, dat U opzettelijk in de uitoefening van de functie van Procureur-generaal en Directeur van politie als voormeld, of met gebruikmaking van macht, gelegenheid of middel U door de bekleeding dier functies geschonken, op kennelijk partijdige wijze, in nationaal-socialistischen zin zijt ingegaan op bij U, van nationaal-socialistische zijde ingebrachte klachten, hebt ingesteld of hebt doen instellen onderzoeken en hebt gegeven opdrachten aan onder U staande ambtenaren?

Verdachte: Ja.

De President: Ja, dat erkent U: op kennelijk partijdige wijze. Dus, mijnheer de Griffier, wilt U het even noteeren?

Verdachte: Mag ik even? Ik weet niet, of U van plan zijt die verschillende gevallen....

De President: Die verschillende gevallen zijn niet verder noodig te onderzoeken, want daaromtrent zijn de getuigen gehoord.

Verdachte: Ik zou het op prijs stellen, mij omtrent het geval-Meischke te kunnen uiten.

De President: Ik geef U het recht dat te doen.

Verdachte: M. d. P.! De andere gevallen hebben min of meer een politiek karakter, maar het geval van den heer Meischke grijpt mij zeer aan, n.l. de veronderstelling van den heer Meischke, dat ik aan deze laagheid zou schuldig hebben gestaan van hem te hebben overgeleverd aan de Sicherheitspolizei. Ik kan begrijpen, dat hij tot dezen indruk gekomen is door het samenvallen, maar ik kan U absoluut verzekeren, dat er geen woord van juist is, dat zijn indruk volkomen verkeerd is...

De President: Welke indruk?

Verdachte: De indruk, dat ik hem zou hebben overgeleverd, of de hand er in zou hebben gehad dat hij overgeleverd werd aan de Sicherheitspolizei; die indruk is volkomen verkeerd!

De President: Hoe wist de Deutsche overheid van het geval?

Verdachte: Ik zal het U vertellen. Den ochtend, dat in de courant stond het verslag van de terechtzitting, waarop de heer Meischke dan die woorden gezegd heeft (die stonden nogal uitvoerig in de courant; ik heb ze in Het Vaderland gelezen), ben ik naar mijn Parket gegaan en ben ik onmiddellijk gaan dicteeren een brief aan den Secretaris-Generaal om mij over het optreden van den heer Meischke te beklagen. Terwijl ik bezig was, is bij mij gekomen, werd dus al heel vroeg aangediend (tien uur of half tien) Seiffert, die Deutsche Referent bij het Departement van Justitie van den Rijkscommissaris was. Deze deelde mij mede, dat de Rijkscommissaris deze mededeeling gelezen had en dat hij maatregelen tegen den heer Meischke zou treffen, omdat deze zich vergrepen had aan de staatsautoriteit en daarmee aan de bezettende macht.

De President: Afgescheiden, verdachte, nu van de vraag, of U de hand heeft gehad in de arrestatie van den heer Meischke, zult U toch niet ontkennen, dat, niettegenstaande de heer Meischke U terecht met den meesten nadruk er op gewezen had, dat hier van een strafbaar feit als de belediging van een volksgroep geen sprake zou zijn, omdat — wat er ook gezegd zou zijn — die belediging in elk geval niet in het openbaar was geweest, U niettemin den heer Meischke hebt gelast deze vervolging voort te zetten en een straf van zooveel weken te vorderen.

Verdachte: Het was geen gelasten; dat was in mijn schrijven niet te lezen.

De President: Opgedragen dan.

Verdachte: Ook niet. Als U het goedvindt, wilde ik eerst deze kwestie van de gevangenneming van den heer Meischke....

De President: Dat blijft verder buiten de orde. U zegt, dat U niet het minst de hand er in hebt gehad.

Ik kom op het punt, dat de voornaamste inhoud van de verklaring van den heer Meischke is geweest: dat hoewel de heer Meischke U

als Procureur-generaal er op gewezen had, dat hier van eenig strafbaar feit geen sprake zou zijn, omdat het gesprek niet in het openbaar zou hebben plaats gehad, U niettemin den heer Meischke hebt gelast, opgedragen, in ieder geval hebt te kennen gegeven, dat U wenschte, dat de zaak vervolgd zou worden.

Verdachte: Juist omdat het de bedoeling was, het begrip „openbaarheid” uit te breiden.

De President: U meent dus, dat een gesprek, dat tusschen drie à vier menschen in de kraamkamer van een pas bevallen vrouw gehouden wordt, is een gesprek in het openbaar.

U zijt later hoogleeraar in het strafrecht geworden, nietwaar....?

Verdachte, nu gaan wij over tot het volgende punt.

U zult niet ontkennen, verdachte, dat U als Procureur-generaal bij het Vrederegerechtshof Uw requisitoir heeft genomen in de strafzaak tegen de verdachten Bom en Kruithof in verband met den dood van luitenant-kolonel Mussert. Erkent U, dat U dat requisitoir opzettelijk op kennelijk partijdige wijze, in een geest, tegengesteld aan dien van het tegen Duitschland oorlogvoerende Nederland heeft gevoerd?

Verdachte: Neen, M. d. P.

De President: Dat ontkent U. Bekent U verder het 3e ten laste gelegde, dat U opzettelijk in het openbaar — per radio — eenige anti-semietische redevoeringen heeft gehouden, omstreeks December 1941, zooals hier bij de stukken zijn gevoegd?

Verdachte: Ja, M. d. P.

De President: Dat bekent U. Ten vierde wilt U toch ook niet ontkennen, dat U redevoeringen heeft gehouden, pers-interviews heeft gegeven en artikelen heeft gepubliceerd, zooals zij in de dagvaarding zijn opgesomd.

Verdachte: Neen, M. d. P.

De President: U zult ook niet ontkennen, dat die artikelen, redevoeringen en pers-interviews in Nederland in het openbaar werden verspreid en door U werden gepubliceerd in het openbaar.

Verdachte: Ik ben voor de pers-interviews natuurlijk niet in elk opzicht verantwoordelijk, M. d. P.

De President: Maar U geeft toe, dat die artikelen, redevoeringen en interviews in het openbaar werden verspreid en gepubliceerd.

Verdachte: Ja, M. d. P.

De President: Tot zoover de dagvaarding.

Verdachte, bekend U, dat U door die feiten, die hier in de telastegging zijn neergelegd, door die handelingen, die U heeft gepleegd in den vorm van die requisitoiren, door die pers-interviews, die redevoeringen en artikelen, heeft verricht daden ten voordeele van Duitschland?

Verdachte: Neen, M. d. P. Ik bedoel: wat verstaat U....

De President: Geeft U antwoord op mijn vraag en draait U er niet om heen. Die vraag is duidelijk. Ik vraag, of U erkent, dat U door die handelingen, zooals zij in de dagvaarding ten laste zijn gelegd, hebt gepleegd handelingen ten voordeele van Duitschland, ja of neen.

Verdachte: Neen, M. d. P.

De President: Dat ontkent U. Wilt U ook ontkennen, dat U door die handelingen hebt gevoerd propaganda voor Duitschland?

Verdachte: Dat ontken ik.

De President: Verdachte, U zult niet ontkennen, dat U door die requisitoiren, artikelen, redevoeringen en pers-interviews propaganda heeft gemaakt voor het nationaal-socialisme.

Verdachte: In mijn zin.

De President: In Uw zin? In welken zin is dat?

Verdachte: Laat ik zeggen: in den zin „volk” dus.

De President: Dat is mij niet duidelijk.

Verdachte: Zooals ik straks zeide, nietwaar, was er een nationaal-socialisme, dat het volk op den voorgrond stelde en een nationaal-socialisme, dat het ras op den voorgrond stelde. Laat ik zeggen: het tweede is het S.S.-nationaal-socialisme.

De President: Ik wijs er nog eens op, verdachte, dat U, zooals ik al zeide, in de verklaringen, die door U zijn afgelegd voor den heer Procureur-Fiscaal en den ambtenaar van den P.O.D. zonder meer hebt erkend, dat U propaganda heeft gemaakt voor het nationaal-socialisme, zonder eenige toevoeging, zonder eenig voorbehoud of eenig nader onderscheid.

Verdachte: Omdat mijnheer de Procureur-fiscaal kende het rapport....

De President: Wilt U zich daarachter verschuilen?

Verdachte: Neen, M. d. P.

De President: In ieder geval, U bekent, verdachte, dat U in Uw redevoeringen en door de verschillende feiten, die in de dagvaarding ten laste zijn gelegd, propaganda heeft gemaakt voor het nationaal-socialisme „in den volkschen zin” — moet ik het aldus uitdrukken?

Verdachte: In dien zin, dat daarbij het volk op den voorgrond staat.

De President: „In dien zin”, mijnheer de Griffier, „dat daarbij het volk op den voorgrond staat”.

Verdachte, dat bekent U dus. Erkent U verder, dat gedurende den oorlog in Duitschland het nationaal-socialisme kenmerkend en volstrekt overheerschend was, zoowel bij de Deutsche regeering als bij het Deutsche volk in al zijn geledingen?

Verdachte: Jawel, M. d. P.

De President: Dat bekent U ook. Mijnheer de Griffier, dat is het tweede, dat de verdachte erkent.

Verdachte, blijkens Uw verklaring voor den ambtenaar van den P.O.D. heeft U er bijzonderen nadruk op gelegd, dat U in Uw ver-

schillende pers-interviews en redevoeringen, die U gehouden heeft en in artikelen, die U geschreven heeft, telkens weer tegenover elk publiek, hetzij van Duitschers, hetzij van Nederlanders, met den meesten nadruk heeft verklaard: „Wij” — dat zijn de N.S.B.-ers — „zijn de vrienden van Duitschland, maar niet zijn personeel”.

Verdachte: Ja.

De President: U heeft dus erkend, dat U een vriend was van Duitschland.

Verdachte: Ja.

De President: Verdachte, als ik nu eens resumeer: U erkent drie feiten. In de eerste plaats, dat U gedurende den oorlog propaganda heeft gemaakt voor het nationaal-socialisme in den zin van het volk. In de tweede plaats, dat dat nationaal-socialisme was volstrekt overheerschend en kenmerkend voor de Deutsche regeering en voor het Deutsche volk. In de derde plaats, dat U was een vriend van Duitschland.

Dan vraag ik U nog eens: wilt U blijven ontkennen, dat U in die redevoeringen, in die pers-interviews en in die artikelen, die U geschreven heeft, zooals die U ten laste zijn gelegd, propaganda heeft gemaakt voor Duitschland, ja of neen? Die drie feiten heeft U erkend. Ik vraag U, of U volhoudt, dat U geen propaganda heeft gemaakt voor Duitschland en niet heeft begaan handelingen en daden ten voordeele van Duitschland.

Verdachte: Wij stuiten weer op dezelfde kwestie, dat het nationaal-socialisme in de tweede vraag een ander is dan in de eerste. Daarentegen wordt mij in de dagvaarding ten laste gelegd, dat het nationaal-socialisme enz. door de bezettende macht werd gewenscht.

De President: Is het niet zoo, dat deze bezettende macht hier in Nederland toen met blijdschap en ingenomenheid zag, dat U propaganda maakte voor het nationaal-socialisme?

Verdachte: In den zin, dien ik voorsta? Integendeel, ik heb er zeer veel last mee gehad!

De Procureur-fiscaal, de heer Mr. J. Zaaijer: Mijnheer de President! Edelgrootachtbare Heeren! Heden staat voor Uw Hof een man terecht, die in de laatste jaren der vijandelijke bezetting op den achtergrond is geraakt, maar wiens rol tevoren zóó de algemeene aandacht getrokken had en de algemeene woede gewekt, dat wij hem toch allerm minst vergeten zijn: deze van Genechten, die na het incident met Peter Ton in begin September 1940 op den post van Procureur-generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage werd geplaatst.

Het zal U niet verwonderd hebben, dat een vrij lange dagvaarding tegen hem is uitgebracht, die in het kort hierop neerkomt, dat hij opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp heeft verleend. Deze dagvaarding is, zooals ik in dergelijke zaken wel eens vaker doe, aldus opgebouwd, dat ik hem de strekking van zijn activiteit in het algemeen verwijt. Dat is eigenlijk wat ik tegen dezen man heb. Wellicht had ik daarmee kunnen volstaan, maar ik heb het eenigszins willen precisee-

ren, al is het moeilijk te precificeeren. De zaak ligt zoo, dat iemand, die nationaal-socialist is — in volkschen zin of in rassenzin laat ik in het midden —, maar die nationaal-socialist is en pro-Duitsch, tijdens een conflict met nationaal-socialisten en Duitschers werkt voor het nationaal-socialisme en voor de Duitschers. Ik heb dus die grieven eenigszins geprecificeerd. Die verschillende precificeeringen, die in de dagvaarding in het tweede gedeelte zijn genoemd, zijn niet een telastelegging van afzonderlijke feiten en zijn nog minder een volledige opsomming van alle grieven, die er tegen hem zijn — ik had voort kunnen gaan met dergelijke precificeeringen —, het zijn slechts enkele punten als illustratie van de algemeene aanklacht in het eerste gedeelte van de telastelegging. Uit een oogpunt van bewijs zijn al die punten geen afzonderlijke feiten, waarvoor het bewijsminimum zou gelden, maar het zijn slechts onderdeelen, waarvoor het bewijsminimum niet geldt.

Ik wil de dagvaarding in haar onderdeelen nagaan.

Mijnheer de President, U hebt den verdachte niet meer gevraagd — ik kan dat begrijpen, want wij zouden toch weer hetzelfde gehoord hebben, als er tijdens het vooronderzoek is gezegd —, of hij heeft geweten, dat Nederland in oorlog was met Duitschland, het punt, dat hij ontkend heeft. Ik betreur het, dat iemand van zijn formaat met een dergelijk, naar zijn smaak, inferieur verweer zijn zaak ontsiert, en zou het meer gewaardeerd hebben, als hij ronduit gezegd had, wat Mussert met de volgende woorden zeide bij de beruchte hagespraak te Lunteren op 22 Juni 1940: „Volgens het staatsrecht“ (Mussert bedoelde blijkbaar het volkenrecht) „zijn wij in oorlog met Duitschland en bondgenooten van Engeland. Nu zeg ik: dergelijk staatsrecht lap ik aan mijn laars.“

Nu de verdachte dat niet ronduit heeft gezegd, maar integendeel het standpunt heeft verkondigd, dat in de afgelopen jaren vele N.S.B.-ers in vele toonaarden hebben verkondigd en dat zij nu de gelegenheid zullen krijgen in vele toonaarden in deze zaal nogeens te verkondigen, wil ik toch een keer nader op dergelijk verweer ingaan, omdat ik het dan bij latere gelegenheden niet weer behoef te doen.

Het heet, dat Nederland niet in oorlog zou zijn met Duitschland.

Oorlog is de rechtstoestand, die bestaat, wanneer twee staten elkaar met geweld van wapenen bestrijden. Dat die toestand tusschen Nederland en Duitschland bestond, was van algemeene bekendheid. Maar het verweer van de N.S.B. en de N.S.B.-ers in het algemeen en van dezen verdachte in het bijzonder is, dat de toestand niet meer de benaming van „oorlog“ verdiende sedert de troepen, die in de vesting Holland waren ingesloten en niet meer weg konden, hadden gecapituleerd. Het verband ontgaat mij ten eenen male, maar blijkbaar is het bedoeld als juridisch verweer en wordt Uw Hof uitgenoodigd te gelooven, dat verdachte in de rechtsdwaling verkeerde, dat er geen oorlog meer was, omdat de Nederlandsche Regeering en de strijdkrachten van Nederland en zijn bondgenooten wel vochten rondom en ook boven het Nederlandsche grondgebied in Europa, maar op dat grondgebied niet meer of nog niet.

Uw Hof kan hiertegenover twee dingen doen, die elk op zich zelf geheel verantwoord en afdoende zijn: ten eerste kan men uit het feit, dat iedereen — en dus ook verdachte — wist, dat de oorlog voortging, zonder meer afleiden, dat hij wist, dat het nog oorlog was; ik geloof, dat het in casu onaantastbaar beslist is; ten tweede is het verweer niet ter zake dienstig. De ratio van artikel 102 van het Wetboek van Strafrecht is kennelijk deze, dat hij, die weet, dat Nederland een ander land bestrijdt, dat andere land niet mag helpen. Oorlog is dus niet in het artikel een juridische kwalificatie, maar een weergegeven in overigens volkomen begrijpelijk Nederlandsch van een feitelijken toestand en die dus weet, dat die feitelijke toestand, het feit van den strijd bestaat, weet, dat het oorlog is in den zin van artikel 102 van het Wetboek van Strafrecht.

Dat leiding en geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin door de vijandelijke bezettende macht werd gewenscht en voor Duitschland nuttig was, spreekt vanzelf en is van algemeene bekendheid.

Ik geloof, dat daarmede alles gezegd is, wat noodig is om over het punt te zeggen. Het blijkt ook uit de voortdurende propaganda in dien geest, die in die jaren is gemaakt en door den vijandelijken bezetter is toegelaten, welke propaganda eveneens van voldoende bekendheid is.

De verschillende functies van verdachte blijken voldoende uit eigen verklaring. De strekking van zijn algemeene activiteit heeft hij op ingewikkelde manier toegegeven; partijdige ambtsuitoefening erkent hij ook. Ik wil overigens opmerken, dat door het verbranden van het rechtsgebouw veel nuttig materiaal verloren is gegaan, o.a. een kast vol papieren van den verdachte, die men daar zorgvuldig had bewaard, zich verheugende op dit rechtsgeding.

Over het Vrederechtshof ben ik in de telastelegging opzettelijk kort geweest; dat zou maar tot eindelooze herwaardeering van afgedane zaken geleid hebben, waarvan de dossiers bovendien ook verdwenen zijn. Alleen heb ik als zeer kras staaltje het requisitoir in de zaak-Bom en Kruythof er uit gelicht, waarvan de partijdigheid al bij oppervlakkige lezing blijkt. U zult het hebben aangetroffen en het is aan verdachte bij het vooronderzoek geheel voorgelegd. Bij die gelegenheid heeft verdachte min of meer toegegeven, dat het is, zooals het in de dagvaarding staat, die geformuleerd is naar aanleiding van de verklaringen, die hij tegenover mij heeft afgelegd. Een dergelijk courantenverslag is niet woordelijk juist, maar voor de algemeene strekking is het te gebruiken en zeker in den tijd, dat de pers zoo gecontroleerd werd.

Die anti-semietische redevoeringen heeft hij toegegeven. Men behoeft niet nationaal-socialist of Duitschgezind te zijn om anti-semietische redevoeringen te houden, maar door het te doen tijdens de Deutsche bezetting, speelde men den Duitschers en het nationaal-socialisme in de kaart, zelfs al zou dat niet de bedoeling geweest zijn, wat hier wel het geval was.

Voor de interviews, artikelen en redevoeringen kan ik zonder meer naar het dossier verwijzen, waarin zij zijn opgenomen. Er is er echter

een bij, waar ik hier toch wel eens even over wil uitweiden, al was het alleen maar, omdat ik tot nu toe zoo droogweg feiten heb opgesomd, zonder van eenige waardeering van feiten mijnerzijds te doen blijken.

Dat eene is het beruchte interview, gepubliceerd 20 November 1941, over de Leidsche universiteit, waarin van Genechten zich over Leiden zoo vreeselijk denigreerend heeft uitgelaten en verklaard heeft, het een geluk te achten, dat dit horzelnest nu was uitgebrand, een interview, dat, zooals ik mij herinner en zooals U zich wellicht ook herinnert, toen ter tijd groote verontwaardiging heeft gewekt.

Verdachte heeft nu bij zijn verhoor in het vooronderzoek die woorden over „het horzelnest” ontkend, maar ik neem aan, dat hij ze wel degelijk heeft gebruikt.

Ten eerste is dat niet iets, dat een eerzaam journalist zoo maar zou verzinnen; ten tweede is het niet iets, dat hij in dien tijd zoo maar zou durven neerschrijven; ten derde is het niet iets, dat in dien tijd een persbureau zou durven verspreiden als het niet werkelijk gezegd was, en ten vierde — en dat is nog de hoofdzaak — ligt zulk een uitlating geheel in verdachte's lijn. Hij heeft beweerd, dat hij het niet gezegd kon hebben en ter staving hiervan een betoog geleverd over de beteekenis van het humanisme. Wij hadden in 1941 wel wat anders om aan te denken dan het humanisme! En wie het interview goed leest, ziet ook, dat van Genechten aan heel wat anders heeft gedacht bij die gelegenheid dan aan verstarrings- en degeneratieverschijnselen, onbekwame hoogleraren, plagiaat, zedelijke degeneratie en meer van dat fraais, dat er allemaal in staat. Daarover behoefde hij niet zoo fel zich te uiten en daarom is Leiden ook niet gesloten. Dat weten wij immers allemaal. Voor ons zal Leiden steeds blijven praesidium libertatis, symbool van onze geestelijke vrijheid en symbool en leidster van ons geestelijk verzet. Over Leiden behoeft men ons geen boekje te schrijven om uit te leggen, hoe het zich wel gedragen heeft, als je maar slim en slap genoeg bent om het te begrijpen, zooals ook over den Hoogen Raad geschreven is. Leiden heeft zijn vaste plaats in ons hart en voor altijd. Ik denk aan Telders en ook aan Cleveringa.

Van Genechten wist even goed als wij, wat Leiden voor het geestelijk verzet van Nederland beteekende en deze felle strijdbare natuur heeft zich, juist omdat hij wist wat het beteekende, fel strijdend geuit tegen Leiden, geuit in een denigreerende scheldpartij, met in opperste felheid. Eindelijk is dit horzelnest uitgebrand.

Ik begrijp, dat de verdachte nu wil ontkennen, deze tirade geuit te hebben, maar ik heb er op gestaan juist deze woorden hier te releveeren, omdat ik meen, dat men in die woorden als het ware gekristalliseerd vindt, wat van Genechten in die eerste periode van de vijandelijke bezetting ons volk heeft aangedaan, waarvoor wij nu, vier jaren later, hem eindelijk de rekening kunnen aanbieden.

Ik kom hiermede aan de vraag: welke straf moet worden opgelegd?

Ja, in zekeren zin, Mijne Heeren, kan men dit rechtsgeding overbodig noemen. Het is zoo van algemeene bekendheid, welk een rol van Genechten in de eerste periode van de Duitsche bezetting heeft

gespeeld. En op het oogenblik, waarop nu eindelijk recht kan worden gedaan voor het Nederlandsche volk en recht aan hen, die zich aan dat volk hebben vergrepen, is het toch geen vraag meer, hoe de uitslag moet zijn. Moeten wij daar dan nog over procedeeën? Praten?

Toch zou althans ik persoonlijk deze zaak nu niet met een schouderophalen willen afdoen. Daarvoor acht ik — ik wil dat in het openbaar wel getuigen — dezen man van een te groot formaat. Ik heb hem als Procureur-generaal van het begin af meegemaakt en nooit iets anders dan meningsverschil met hem gehad, welke eerste ronde van onze ontmoeting met mijn ontslag is geëindigd. Maar omdat wij van elkander volkomen wisten, waar wij stonden, hebben wij altijd goed met elkander kunnen praten. Wij stonden recht tegenover elkander, dat wisten wij en dat was een basis om te spreken. Zoo heb ik den tegenstander dan ook op zijn waarde kunnen schatten.

Dat van Genechten een zeer bekwaam econoom en socioloog is, is algemeen bekend. Hij is cum laude gepromoveerd, werd privaats docent en kwam zeer ernstig in aanmerking voor het professoraat in de economie. Hij heeft een helder verstand en voor zoover politieke verblinding het gezicht niet benevelde, was zijn inzicht in zaken verrassend — ik spreek hier van *mijn* zaken, strafzaken, een materie, die hem van origine volkomen vreemd was. Voor zoover politieke verblinding zijn gezicht niet volkomen benevelde — want dat was zijn groote gebrek in deze dingen. Zijn menschenkennis heb ik meermalen in stilte bewonderd. Zijn werkkraft en activiteit waren enorm, al was het werk ten kwade en de activiteit te impulsief. Een groote besluitvaardigheid en doorzettingskraft, iemand, die over lijken zou gaan om zijn doel te bereiken. Men mag dit alles bedenken om den verdachte recht te doen, maar er volgt tevens uit, hoe ontzaglijk gevaarlijk hij was, hoe veel kwaad hij heeft gedaan en hoe zwaar juist hem zijn daden moeten worden aangerekend. Hij steekt ver uit boven het allegaartje van mislukkelingen en rapalje, dat de N.S.B. grootendeels was. Geen gevaarlijker man had men op de strategische positie van Procureur-generaal, fgd. Directeur van politie, in Den Haag kunnen neerzetten, en wij weten, hoe hij er gewerkt heeft. Deze enorme activiteit, waarvan allen getuigen kunnen, die hem hebben gadeslagen, en waarvan hij voortdurend de stroom van publicaties en redevoeringen getuigt, is tegen het einde van 1942 ongeveer gestopt. Wij weten uit zijn omstandige verklaring, voor zoover wij het al niet van elders wisten, van het conflict tusschen de N.S.B. en de S.S.-partij, tusschen aansluiting bij Duitschland en annexatie door Duitschland. De N.S.B.-leiding in het algemeen en van Genechten in het bijzonder waren overtuigd voor samengaan met Duitschland, maar fel gekant jegens het Duitsche annexionisme.

Ik ben volkomen bereid aan te nemen, dat de rol van van Genechten inderdaad geweest is, zooals hij deze weergeeft. Even goed als hij naar onzen kant het conflict heeft uitgevochten in 1940-1942, zal een dergelijke natuur het een jaar later naar een anderen kant uitvechten. Door de gebeurtenissen van omstreeks Mei 1943 is hij een vergeten burger geworden. Dat heeft hem toen, naar ik aanneem, van vermoordding door

de aanhangers van Himmler en Rauter gered en hij heeft als vergeten burger verder rustig geleefd, zonder in de consequentie te vervallen van brochures of ingezonden stukken te schrijven, zooals andere vergeten burgers dat wel eens doen.

Maar indien uit de felheid van zijn conflict met de S.S. blijkt, dat hij een man uit één stuk is, die ook voor een meening vecht, als hij in een kwade positie staat — en zulk een man is deze felle natuur zeker —, er blijkt niet uit, dat hij een goed Nederlander is, evenmin als de anderen, die met de S.S. in conflict geraakten en die zich thans daarop zullen willen beroepen. De S.S. was, wat haar doelstellingen betreft, erger dan de N.S.B., maar dat maakt de N.S.B. niet beter. Het is in revolutionnaire tijden het lot van gematigden, dat zij door de extremisten onder den voet worden geloopen. Ten eerste konden zij dat voorzien — en een man als van Genechten zeker, even goed als zijn compagnon van Vessem het voorzien heeft, die zich van den beginne af afzijdig gehouden heeft —, ten tweede blijven de gematigden verantwoordelijk voor het oproepen der booze geesten, die zij later bleken niet meer te kunnen beteugelen. Hun fundamenteele fout blijft, dat zij, in den strijd op leven en dood, dien het Nederlandsche volk tegen den Duitschen vijand te voeren kreeg en voerde, aan den kant van den vijand zijn gaan staan. Voor deze houding is natuurlijk het een of andere motief geweest, maar welk motief dat is, doet hier niets ter zake. Het standpunt, dat van Genechten innam, moge een standpunt geweest zijn, dat hij bereid was naar alle zijden te verdedigen, het was niet het Nederlandsche standpunt. Hij heeft in den oorlog de partij gekozen van Nederlands vijanden, en daar is voor ons alles mee gezegd.

Het is voor een volk, evenmin als voor den enkeling, goed te snoeven over eigen voortreffelijkheid. Wij moeten dat ook niet doen, zeker niet in deze zaal, waar zooveel vuil werk uit den bezettingstijd moet worden opgeknapt, zeker niet nu, terwijl er nog zulk een tekort aan bereidheid is om lang en hard te werken en daardoor mee te bouwen aan de toekomst van Nederland. Maar toch zeg ik dit, wat ik wel moet zeggen om de N.S.B. en dezen verdachte te plaatsen in het licht, waarin zij, naar mijn overtuiging, behooren te worden gezien.

Het mag zoo zijn, dat wij in de Meidagen van 1940 als gevolg van eigen nalatigheid militair weinig hebben kunnen presteeren, maar het geestelijk verzet, dat het Nederlandsche volk daarna tegen den vijand is begonnen, en tegen steeds heviger druk niet heeft laten varen, maar integendeel tot het uiterste heeft versterkt, zal naar mijn overtuiging aan dat volk in de geschiedenis tot onvergankelijken roem strekken. Daardoor heeft het bewezen, dat het waarlijk een zelfstandig volk is, levend naar het koninklijk woord: „Wij willen ons zelf zijn, en blijven”, een volk, dat men wel kan doden en uitroeien, zooals onze doodsvijanden uiteindelijk ook zouden hebben gedaan, maar een volk, dat men niet kan bedwingen, niet met geweld, niet met gesnauw, ook niet met zoogenaamde vriendelijkheid.

Ons volk heeft gevoeld, meer nog dan het begrepen heeft, dat, hetgeen de Duitschers beoogden, was een verkrachting van zijn geest en

omdat het dit gevoelde, zijn de Duitschers hier te pletter gelopen tegen een muur van geestelijken weerstand. Zij, die het niet gevoelden, wier geest zoo misvormd was, dat zij niet alleen zich aan dien vijand verslinderden, maar zelfs uit oprechte genegenheid hem in de armen vielen en samen met den vijand optrokken tegen het eigen volk, zijn als landverraders uitgeworpen, welke redenen zij ook voor hun houding mogen aanvoeren.

In de eerste periode van de Duitsche bezetting is Duitschlands strijd tegen het Nederlandsche volk voor het grootste gedeelte door de leden van de N.S.B. gevoerd. Toen men ze niet meer noodig had, konden zij gaan. Wij zullen hun geen dank weten, omdat zij toen ongaarne zijn vertrokken, maar wij roepen hen ter verantwoording voor het werk, dat zij tevoren verrichtten als handlangers van den vijand en als wegbereiders van hun inderdaad ergere opvolgers.

Ik beschouw dezen man met zijn groote verstandelijke gaven, zijn groote werkkraft en wilskraft als de gevaarlijkste figuur, die in dat eerste tijdperk der vijandelijke bezetting uit de N.S.B. is opgestaan om de dressuur van het Nederlandsche volk te ondernemen.

Zwaar moet zulk een persoonlijkheid worden aangerekend, dat hij zijn krachten niet in dienst van den heroïeken strijd van zijn volk stelde, maar in dienst van de zaak van den vijand.

Terwijl de eisch, dien ik thans stel, de doodstraf, reeds gemotiveerd zou zijn door den ernst van het feit op zichzelf, is hij dit nog te meer, wanneer men op de persoonlijkheid van den verdachte acht slaat.

Voorts vorder ik, dat verdachte zal worden ontzet van het recht om ambten te bekleeden en van actief en passief kiesrecht, alles levenslang.

Omdat verlof tot cassatie alleen moet worden verleend, als daar een speciale reden voor is en bovendien rekking van deze processen op zichzelf onwenschelijk is, geef ik Uw Hof in overweging, hier geen gelegenheid tot cassatie te verleen. De zaak is, wat haar afloop betreft, volkomen duidelijk.

De Raadsman, de heer Mr. J. P. A. van den Oever: Mijnheer de President, Edelgrootachtbare Heeren Raden, Mijnheer de Procureur-Fiscaal!

Toen onze Minister-President, Professor Schermerhorn, het eenige weken geleden in een vergadering van de Nederlandsche Volksbeweging had over den eeuwenouden strijd van het cultureel, economisch en sociaal welvarend volksleven, een strijd om gerechtigheid en wezenlijke vrijheid, zei hij, dat alleen vandaag den dag die strijd wordt gestreden met middelen, die voortspruiten uit de fouten van ons volksleven, zooals zij nu, in het jaar 1945, voor ons allen openbaar zijn geworden; in dit verband noemde hij tenslotte den opgekropten haat en de wraakgevoelens, die het geheele rechtsbewustzijn in dit land, het land van Grotius, hebben ondermijnd; moge dat verminderde rechtsbewustzijn vandaag uit deze rechtszaal gebannen zijn. Ik zou tegenover de woorden van onzen Minister-President willen stellen het gevleugelde

woord, dat er in Nederland nog altijd rechters zijn. Nederland is nog altijd een rechtsstaat en de Nederlandsche justitie, de Nederlandsche rechtspraak staat nog steeds in hoog aanzien. Dit is steeds een waarborg geweest voor hem, die vanwege eenig strafbaar feit voor den Nederlandschen rechter moest terechtstaan.

Echter zoo betrekkelijk eenvoudig het was om in rustige, normale tijden den pleger van eenig gewoon misdrijf naar recht te straffen, zoo moeilijk is het in een tijd als dezen, waarvan men niet kan zeggen, dat het een tijd is, die rustig en normaal is en waarin nog niet het normale rechtsbewustzijn van het volk is teruggekeerd, den politieken verdachte zonder vooroordeelen en volkomen vrij van van buiten af komende invloeden te vonnissen.

Moge het Hof, wanneer het straks in raadkamer zijn beslissing over dezen verdachte zal gaan nemen, vrijblijven van alle besmettende invloeden, die voortkomen uit de haat- en wraakgevoelens, die, zooals onze Minister-President heeft opgemerkt, vandaag den dag nog zoo sterk den boventoon bij ons volk voeren.

Ik zeg dit niet, omdat ik ook maar den minsten twijfel zou kunnen bespeuren omtrent de objectiviteit van Uw Hof, doch omdat op Uw Hof zulk een groote verantwoordelijkheid rust.

Het gaat hier om leven of dood, het gaat hier om het leven van een mensch, ongeacht wie die mensch is, die thans terecht staat en ongeacht wat die mensch in het verleden mocht hebben misdaan.

Mijnheer de President, U heeft mij ambtshalve als raadsman aan dezen verdachte toegevoegd. De wet bepaalt uitdrukkelijk in artikel 40 van het Wetboek van Strafrecht, dat, wanneer een verdachte zich tijdens de dagvaarding in voorarrest bevindt, de Voorzitter van het Gerechtshof aan dezen verdachte een raadsman moet toevoegen. Haast angstvallig waakt hier de Wetgever er voor, dat den zich op dat moment in voorarrest bevindenden verdachte, zelfs ongevraagd, rechtskundige bijstand wordt verleend. Al direct dus geeft de Wetgever den verdachte hier een waarborg, dat zijn rechten in het strafproces veilig worden gesteld en ook verder in het Wetboek van Strafrecht zijn zoo-veel waarborgen meer te vinden, die den verdachte het vertrouwen geven, dat hij niet aan willekeur is blootgesteld.

Aan den anderen kant volgt ook weer uit de betrekkelijke wetsbepalingen, dat de raadsman van den verdachte feitelijk is een schakel in de rechtsbedeeling, een vertrouwde figuur in het strafproces, een figuur, zou ik haast zeggen, zonder welke de rechtspraak incompleet is.

Wat den toegevoegden raadsman betreft, deze heeft de hem opgedragen taak zonder meer te aanvaarden en uit te voeren. Dit bevelen hem de eereregelen van den advocatenstand.

In strafprocessen als voor Uw Hof worden gevoerd en speciaal het strafproces, dat thans voor Uw Hof wordt behandeld en de aandacht van Uw Hof heeft, is de taak van den verdediger niet eenvoudig. En wel in dezen zin niet eenvoudig, dat de verdediger eenerzijds de belangen van den verdachte moet bepleiten, doch anderzijds zich voor inwendige conflicten geplaatst ziet, die hem in sterke mate belemmeren

de verdediging zóó te voeren als hij zich voorgesteld had te doen in een normaal, gewoon strafproces.

Daarbij komt nog, dat de materie, die de aanklacht betreft, geheel ligt buiten het normale strafrecht, een materie, die betreft gedragingen van den verdachte, die zijn voortgevloeid uit zijn politieke gesteldheid, gedragingen, die zonder die bepaalde politieke gesteldheid nimmer, althans zeer waarschijnlijk nimmer, zouden hebben plaats gehad.

Op verzoek van den verdachte zal ik aan hem overlaten de verantwoording, die hij tegenover Uw Hof wil afleggen omtrent zijn gedragingen. Ik zal mij dan ook beperken tot de vraag, of de verdachte op de telastelegging, zooals deze door den Procureur-fiscaal is geredigeerd en opgesteld, kan worden veroordeeld. De vraag n.l. of de dagvaarding in de eerste plaats voldoet aan de vereischten, die aanwezig moeten zijn, wil een veroordeeling kunnen volgen, en in de tweede plaats of, indien die vereischten aanwezig zijn, datgene wat bij de dagvaarding is ten laste gelegd, strafbaar is.

Maar vooraf en voor alles moet ik mijn bevreemding uitdrukken over het feit, dat in deze toch wel belangrijke en waarlijk ook wat de feiten betreft, niet eenvoudige zaak, de Procureur-fiscaal heeft gemeend den verdachte rauwelijks te kunnen dagvaarden.

Wellicht heeft de Procureur-fiscaal terecht gemeend, dat snel recht noodzakelijk is, doch die snelheid — al of niet een concessie aan den wensch van het volk — behoort m.i. toch niet te gaan ten koste van het recht.

Doch meer nog dan het achterwege laten van een vooronderzoek, heeft mij verbaasd, dat zich bij de stukken verklaringen bevinden van de thans gehoorde getuigen, waarover de verdachte vóór deze terechtzitting nimmer is gehoord.

Er bevindt zich zelfs bij de stukken — het is niet ter sprake gekomen bij deze behandeling — een ernstige beschuldiging van Mr. Rolandus Hagedoorn omtrent een bepaald optreden van verdachte in zijn functie van Procureur-generaal bij het toenmalige Vrederechtshof, over welk geval verdachte terloops iets in zijn eigen verklaring heeft gezegd, doch de Procureur-fiscaal heeft niet de moeite genomen Mr. Rolandus Hagedoorn als getuige op te roepen. Het feit dus, dat men die getuigen heeft gehoord, terwijl deze verdachte tijdens het onderzoek door den P.O.D. nimmer iets over die verklaringen heeft vernomen — hij hoort ze voor het eerst op deze terechtzitting —, gaat mij te ver. Men kan tenslotte over een verdachte denken, wat men wil, doch Uw Hof zal het met mij eens zijn, dat deze verdachte dezelfde rechten heeft als iedere andere delinquent en dat deze verdachte op dezelfde wijze als iedere andere pleger van eenig misdrijf behoort te worden behandeld. Bij een politie-onderzoek laat men zelfs een alledaagschen fietsendief niet onkundig van de te zijnen laste afgelegde verklaringen. Dit is ook volgens den normalen gang van zaken, die steeds gevolgd wordt. Waarom bij dezen verdachte daarvan afgeweken is, is mij dan ook een raadsel. Mijn eerste verzoek, Edelgrootachtbare Heeren, moet dan ook zijn de zaak terug te verwijzen naar de instructie.

Thans wat de dagvaarding betreft.

Wanneer ik in een dagvaarding lees, dat Jansen een rijwiel, dat aan Pietersen toebehoort, heeft weggenomen met het oogmerk zich dat rijwiel wederrechtelijk toe te eigenen, dan is dit duidelijk en volgt daar duidelijk uit, dat Jansen zich aan diefstal van een rijwiel heeft schuldig gemaakt, wat strafbaar is gesteld bij art. 310 van het Wetboek van Strafvordering. Als ik echter de dagvaarding in deze zaak lees, kan die mij allerminst bevredigen. Nog steeds is van kracht art. 261 van het Wetboek van Strafrecht en volgens dit artikel moet de dagvaarding behelzen een opgave van het feit, dat ten laste wordt gelegd, met vermelding omstreeks welken tijd en waar ter plaatse de verdachte het heeft begaan; alles op straffe van nietigheid.

Nu zegt de dagvaarding in het eerste deel, dat de verdachte „tussen Mei 1940 en October 1943 in Nederland opzettelijk, terwijl Nederland in oorlog was met Duitschland en leiding en geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin door de vijandelijke bezettende macht werd gewenscht en voor Duitschland nuttig was, en terwijl hij een vooraanstaande positie innam als vervullende de functie van Procureur-generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage (later tevens bij het zoogenaamde Vrederechtshof), tevens fungeerend Directeur van politie, als leider van het Opvoedersgilde en vormingsleider der Nationaal-Socialistische Beweging, en later als Commissaris van de provincie Zuid-Holland, door zijn werkzaamheid in het algemeen zoodanige leiding heeft gegeven en zoodanige geestelijke ontwikkeling actief heeft bevorderd“. De dagvaarding noemt dan tenslotte voorbeelden op, waarin volgens den steller van de dagvaarding die leiding en actieve bevordering tot uiting zouden zijn gekomen. Ik wil hierbij opmerken, dat de Procureur-fiscaal in het begin van zijn requisitoir heeft gezegd, dat hij *ter illustratie* van de algemeene aanklacht eenige feiten heeft willen noemen, terwijl ik aanvankelijk de gedachte heb gehad, dat de Procureur-fiscaal in de door hem genoemde voorbeelden onder 1e tot en met 4e juist die feiten heeft willen neerleggen.

De vraag, of de dagvaarding voldoet aan het bepaalde in art. 261 van het Wetboek van Strafrecht, zou ik ontkennend willen beantwoorden, immers, aan het vereischte, dat de dagvaarding een duidelijke opgave van het feit moet behelzen, is m.i. niet voldaan. In de dagvaarding wordt gezegd, dat verdachte leiding zou hebben gegeven en een geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk zou hebben bevorderd in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin. Het is evident, dat beide begrippen louter qualificaties zijn. Ik wil in dit verband wijzen op twee uitspraken van den Hoogen Raad, n.l. op die van 22 Februari 1944 (Nederlandsche Jurisprudentie 1944, no. 305) en van 7 Maart 1944 (Nederlandsche Jurisprudentie 1944, no. 413). Speciaal heeft de Hooge Raad ten aanzien van de begrippen „leiding geven“ en „bevorderen“ een beslissing gegeven en uitgemaakt, dat die begrippen als louter qualificaties moeten worden aangemerkt.

De steller van de dagvaarding heeft dan ook kennelijk niet willen volstaan met zonder meer te vermelden „leiding geven” en „actief bevorderen van de geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin”. Immers: dan werpt zich onmiddellijk vanzelf de vraag op: wat voor leiding heeft verdachte gegeven, waaruit heeft de leiding van het Nederlandsche volk bestaan en op welke wijze heeft hij die geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk bevorderd? De steller van de dagvaarding tracht deze vraag tot beantwoording te brengen in de vier voorbeelden (1e tot en met 4e), die de Procureur-fiscaal heeft gegeven. Ik meen te moeten betwijfelen, of de Procureur-fiscaal hiermede de vaagheid, waarmede zijn stelling is geformuleerd, heeft weggenomen. In het eerste voorbeeld wordt gezegd, dat verdachte opzettelijk in de uitoefening van de functie van Procureur-generaal en Directeur van politie als voormeld, of met gebruikmaking van macht gelegenheid of middel hem door de bekleeding dier functies geschonken, op kennelijke partijdige wijze, (kommel) in nationaal-socialistischen zin, is ingegaan op bij hem, van nationaal-socialistische zijde, ingebrachte klachten, heeft ingesteld of heeft doen instellen onderzoeken en heeft gegeven opdrachten aan onder hem staande ambtenaren.

In plaats nu van een duidelijke omschrijving te geven, vervalt de steller van de dagvaarding in een aantal, ik noem het vage insinuaties, zonder man en paard te noemen.

Er staat allereerst, dat verdachte is ingegaan op van nationaal-socialistische zijde ingebrachte klachten. Er staat echter niet in, welke nationaal-socialist of welke nationaal-socialistische instelling klachten heeft ingebracht.

De rechter behoort m.i. uit de dagvaarding te weten wie, althans welke nationaal-socialist of welke nationaal-socialistische instelling inderdaad die klachten heeft gedaan, om aan de hand daarvan te kunnen onderzoeken en aan de hand van de bewijsmiddelen te kunnen beoordeelen, of inderdaad die klachten van nationaal-socialistische zijde zijn uitgegaan. Vervolgens behoort de rechter ook te weten uit de dagvaarding, wat voor klachten het eigenlijk zijn geweest, wat die klager aan den verdachte heeft gezegd of geschreven, alles om te onderzoeken en te beoordeelen, of hier inderdaad sprake is geweest van klachten.

Verder behoort de rechter te onderzoeken, of verdachte op die klachten is ingegaan. Om dit te kunnen onderzoeken, behoort hij uit de dagvaarding te weten, wat verdachte precies op die klachten heeft gedaan, op welke wijze hij op die klachten is ingegaan, hoe hij op die klachten heeft gereageerd.

Om verder te gaan wordt in het eerste voorbeeld gesproken over het instellen of doen instellen van onderzoeken. Ook hier is hetzelfde geval. Wat voor onderzoeken zijn het geweest, die verdachte heeft ingesteld of doen instellen en waarop hebben die onderzoeken betrekking gehad? En tenslotte: hoe heeft hij ze ingesteld? Ook heeft verdachte volgens het eerste voorbeeld opdrachten gegeven aan onder hem staande ambtenaren. Weer dezelfde vraag: wie zijn die ambtenaren

geweest en wat voor opdrachten hebben zij dan wel ontvangen? De dagvaarding, zegt de Hooge Raad in het door mij aangehaalde arrest van 22 Februari 1944, strekt niet alleen ter inlichting van den verdachte, maar ook ter inlichting van den rechter. Dit is echter nog niet alles! Immers de dagvaarding zegt, dat een en ander niet zonder meer is geschied, doch op kennelijk partijdige wijze in nationaal-socialistischen zin.

Wat betreft de kennelijk partijdige wijze, deze is wellicht voor den Procureur-fiscaal kennelijk, doch uit de dagvaarding heb ik ze eigenlijk niet leeren kennen. M.i. had hierbij moeten zijn vermeld de omschrijving van de wijze, waarop verdachte is te werk gegaan, alvorens men een beoordeeling zou kunnen geven, of die wijze, dit speciale te werk gaan partijdig was. Of die partijdige wijze kennelijk is, doet dan niet meer ter zake, omdat het te werk gaan partijdig is of niet.

Ik wil hierbij overigens niet aannemen, dat de Procureur-fiscaal, over partijdig sprekende, dit laat slaan op de partij van verdachte als Procureur-generaal of Directeur van politie, ofschoon als hij bedoelt, dat verdachte daarbij de partij heeft gekozen van het nationaal-socialisme, dit duidelijk had moeten zijn weergegeven (de woorden „op kennelijk partijdige wijze” zonder meer zijn zinloos), tenzij bedoeld is — vandaar dat ik „komma” zeide — de komma, die achter het woord „wijze” is geplaatst, weg te laten, zoodat men in één zin moet lezen: „op kennelijk partijdige wijze in nationaal-socialistischen zin”.

Teneinde niet in herhalingen te behoeven te vervallen, zou ik, wat betreft dat partij kiezen, de reeds gemaakte opmerkingen eveneens willen doen slaan op het voorbeeld no. 2.

Hier zou verdachte dus opzettelijk op kennelijk partijdige wijze, in een geest, tegengesteld aan dien van het tegen Duitschland oorlog voerende Nederland, zijn opgetreden als Procureur-generaal bij de behandeling door het Vrederechtshof van de strafzaak tegen Bom en Kruithof in verband met den dood van luitenant-kolonel Mussert.

Het optreden hier van verdachte is blijkbaar volgens den Procureur-fiscaal niet in nationaal-socialistischen zin, doch in een geest, tegengesteld aan dien van het tegen Duitschland oorlog voerende Nederland. Om dit te kunnen begrijpen, moet men allereerst precies weten, welke geest het oorlog voerende Nederland bezielde of welken geest het oorlog voerende Nederland had en als men dan het omgekeerde neemt, zou men den geest kunnen bepalen, waarin verdachte als Procureur-generaal optrad bij de behandeling van de genoemde strafzaak.

Buitendien is ook hier weer dezelfde vaagheid aanwezig als ik bij de bespreking van het eerste voorbeeld meen te hebbenesignaleerd. Indien er ooit sprake is van een zuivere qualificatie, dan is zulks wel hier het geval, bij het tweede voorbeeld.

Als men op de dagvaarding moet onderzoeken en beoordeelen, of verdachte in een geest, tegengesteld aan dien van het tegen Duitschland oorlog voerende Nederland is opgetreden, dan had m.i., ook al zou die geest, die het Nederlandsche volk bezielde, van algemeene bekendheid zijn, daarbij moeten zijn vermeld, of dat bepaalde optreden

bestond uit houding, woord of gebaar en evenzeer waaruit dan wederom die houding, die woorden of dat woord of gebaar bestonden, dat alles om dien tegengestelden geest te kunnen bepalen.

Ik wil nog even terugkomen op het begrip leiding geven. De dagvaarding spreekt over leiding geven aan het Nederlandsche volk in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin.

Als de Procureur-fiscaal bedoelt, dat die leiding tot uiting komt in het eerste voorbeeld, kan ik dat niet inzien, met den besten wil van de wereld zelfs niet. M.i. is het ingaan op klachten en het instellen van onderzoeken niet: leiding geven aan het Nederlandsche volk. Het doen instellen van onderzoeken en het geven van opdrachten aan ondergeschikte ambtenaren, zou men leiding kunnen noemen. Doch wanneer de Procureur-fiscaal wil beweren, dat verdachte met het instellen van onderzoeken en het ingaan op klachten leiding gaf aan het Nederlandsche volk, kan ik daar tot mijn spijt niet bij.

Met het derde en vierde voorbeeld wil de Procureur-fiscaal kennelijk de bevordering van de geestelijke ontwikkeling in het midden brengen.

Het tweede voorbeeld is m.i. echter noch vleesch noch visch. Hier komt niet tot uiting het leiding geven, evenmin het bevorderen van de geestelijke ontwikkeling. Wordt hier bedoeld in het tweede voorbeeld leiding geven of bevorderen van de geestelijke ontwikkeling?

Als derde voorbeeld lees ik: het opzettelijk in het openbaar (per radio) houden van eenige anti-semietische redevoeringen, omstreeks December 1944. Bij dit derde voorbeeld komen wij plotseling een tijdaanduiding tegen, n.l. „omstreeks December 1941”. Dit is opvallend, immers in den aanvang van de dagvaarding is reeds de tijd, waarin verdachte het telastegelegde zou hebben begaan, genoemd, n.l. „tussen Mei 1940 en October 1943”. Waarom, vraag ik mij af, wordt nu plotseling bij dat derde voorbeeld een nadere tijdaanduiding vermeld? Is die tijdaanduiding een herstel van een verzuim, welk verzuim dan niet is hersteld bij de eerste twee voorbeelden? Of is het de bedoeling van den steller der dagvaarding te laten uitkomen, dat verdachte alleen met de omstreeks December 1941 gehouden anti-semietische redevoeringen de geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin actief heeft bevorderd, terwijl bij zijn eventueele andere anti-semietische redevoeringen zulks niet het geval is geweest? Misschien zie ik hier juridische spoken, waar zij niet zijn. Doch wat ik in ieder geval niet zie, is, wat verdachte nu precies gezegd heeft in die redevoeringen, uit welke redevoeringen of uit welke uittalingen of passages uit die redevoeringen de rechter aan de hand van bewijzen kan vaststellen: met die of die redevoering of met die bepaalde uittalingen of passages heeft nu verdachte de geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk bevorderd in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin.

Opvallend is ook bij het derde voorbeeld, dat er niet gesproken wordt, zooals in het eerste en het tweede voorbeeld, van „in nationaal-socialistischen of jegens Duitschland vriendschappelijken zin”. Uit het

uitdrukkelijk weglaten van die omstandigheden meen ik te mogen afleiden, dat de Procureur-fiscaal het houden van anti-semietische redevoeringen per se beschouwt als te zijn in nationaal-socialistischen of jegens Duitschland vriendschappelijken zin. Indien dit de bedoeling van den Procureur-fiscaal is, is zijn standpunt m.i. niet juist. De Procureur-fiscaal heeft zooveen reeds gezegd, dat het houden van anti-semietische redevoeringen niet per se behoeft te zijn het gaan in nationaal-socialistischen of jegens Duitschland vriendschappelijken zin. Inderdaad, men kan anti-semiet zijn en anti-semietische redevoeringen houden, terwijl men geen nationaal-socialist of een vriend van Duitschland is. Doch ook al zou men onvoorwaardelijk moeten aannemen, dat door het houden van anti-semietische redevoeringen de geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin is bevorderd, dan moet, zooals ik reeds betoogd heb, in ieder geval blijken uit de dagvaarding, wat verdachte zooal gezegd heeft, om te kunnen beoordeelen, of hier inderdaad anti-semietische uitlatingen zijn geschied en of die redevoeringen inderdaad als anti-semietisch zijn te beschouwen. De dagvaarding zegt dat wel, doch ik vind in de dagvaarding daarvan geen bevestiging. De mogelijkheid bestaat, dat verdachte die geestelijke ontwikkeling heeft bevorderd, doch in de dagvaarding vind ik niets, waaruit blijkt, dat verdachte die inderdaad heeft bevorderd. Ik zeg dit, omdat hier dus eigenlijk overblijft de vraag, of verdachte die bepaalde geestelijke ontwikkeling inderdaad heeft bevorderd, want hiervan vind ik, zooals gezegd, in de dagvaarding geen bevestiging, laat staan, dat hiervoor eenig bewijs is geleverd. Hoogstens kan men zeggen, dat verdachte getracht heeft die geestelijke ontwikkeling te bevorderen.

Hetzelfde geldt m.i. ten aanzien van het vierde voorbeeld. Ook hier is het een open vraag, of verdachte met zijn redevoeringen, pers-interviews en artikelen inderdaad de geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin heeft bevorderd. Als men straks van den Minister van Verkeer en Energie hoort, dat hij zegt, dat hij den wegenaanleg heeft bevorderd, zal men vooraf geconstateerd moeten hebben, dat inderdaad die wegen zijn aangelegd of althans een begin daarmee is gemaakt, en een begin is gemaakt met de verbeteringen. Wanneer er geen begin is te constateeren, kan men moeilijk zeggen, dat de Minister inderdaad den wegenaanleg heeft bevorderd. Mutatis mutandis kan men ook wat het vierde voorbeeld betreft, bij het lezen van de dagvaarding niet zeggen, dat verdachte inderdaad die geestelijke ontwikkeling heeft bevorderd. Hoogstens dus een poging, hoogstens dus, dat hij getracht heeft, die geestelijke ontwikkeling te bevorderen. Getracht heeft!

Uit het laatste (4e) voorbeeld krijg ik den indruk, dat in het onderbewustzijn van den Procureur-fiscaal bij het opstellen van de dagvaarding moet hebben gelegen hetzelfde gevoel van vaagheid van de telastelegging als ik heb signaleerd, welk gevoel bij den Procureur-fiscaal eindelijk naar boven is komen drijven, en de Procureur-fiscaal

daardoor het 4e voorbeeld weer heeft willen verduidelijken door hierbij nog negen onder-voorbeelden te geven. M.i. hebben al deze aanhalingen geen verduidelijking van het 4e voorbeeld teweeggebracht en zijn zij niet te beschouwen als een nadere omschrijving van hetgeen in het 4e voorbeeld van de telastelegging is vermeld.

Ondanks die aanhalingen van artikelen, redevoeringen, pers-interviews, blijft ook het 4e voorbeeld aan hetzelfde euvel mank gaan, als waaronder de andere voorbeelden lijden. Er ontbreekt n.l. ook hier een bepaalde omschrijving van het feit, zooals het vereischt is blijkens artikel 261 W. v. Sr..

De Procureur-fiscaal had m.i. niet kunnen volstaan met het aanhalen van de redevoeringen, de pers-interviews en de publicaties van den verdachte, doch had, ook al zouden die redevoeringen, interviews en publicaties bij wijze van spreken druipen van nationaal-socialisme en jegens Duitschland vriendschappelijke denkbeelden, desnoods al die redevoeringen, interviews en publicaties in de dagvaarding moeten laten afdrukken, in ieder geval passages van een en ander moeten aanhalen, waarin evident de geïncrimineerde denkbeelden te lezen zouden zijn. Van het standpunt van den Procureur-fiscaal bezien, zouden al de negen aanhalingen van het 4e voorbeeld kunnen zijn weggelaten, evenals de Procureur-fiscaal bij het 3e voorbeeld (het houden van anti-semietische redevoeringen) heeft weggelaten aanhalingen van artikelen en dergelijke.

Als het Openbaar Ministerie iemand wegens smaadschrift vervolgt, zal het niet kunnen volstaan met in de dagvaarding het bepaalde geschrift aan te halen en daarbij te vermelden, dat iemands eer en goede naam daardoor zijn aangerand, maar wel degelijk den geïncrimineerden inhoud van het geschrift in de dagvaarding moeten weergeven. Zoo is het ook gesteld met de door den Procureur-fiscaal geïncrimineerde interviews, publicaties en redevoeringen.

Ik heb gezegd, dat de dagvaarding strekt ter inlichting van den verdachte, maar ook ter inlichting van den rechter.

Behalve dat, zooals ik reeds eerder heb opgemerkt, het een open vraag is, die niet in de dagvaarding wordt beantwoord, of de verdachte de geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin inderdaad heeft bevorderd, doet zich ten aanzien van het 4e voorbeeld nog een vraag voor. Er wordt in de dagvaarding gesproken van de leiding en geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin. De vraag is nu: hadden die pers-interviews, die redevoeringen, die bepaalde publicaties ten doel die geestelijke ontwikkeling te bevorderen bij het Nederlandsche volk als zoodanig? Als ik het mij goed herinner, zijn die aangehaalde redevoeringen niet gehouden voor het Nederlandsche volk als zoodanig, doch voor hen, die precies dezelfde politieke gesteldheid bezaten als verdachte. Ik noem hier b.v. de redevoering te Utrecht onder den titel „Nationaal-socialistische studenten bijeen”, de redevoering te 's-Gravenhage onder den titel „Scholingsdag

van N.S.D.A.P en N.S.B. te 's-Gravenhage" en de redevoering te Lunteren onder den titel „Nationaal-socialistische vormingsschool te Lunteren geopend", Hetzelfde is het geval met de publicaties van de hand van verdachte. Het artikel „De vorming der Beweging" is gepubliceerd in Volk en Vaderland, terwijl de artikelenreeks „Waarom een vereenigd Europa" is gepubliceerd in het Nationaal Dagblad. Beide couranten waren, om het populair te zeggen, N.S.B.-blaadjes, die niet onder de oogen van het Nederlandsche volk als zoodanig kwamen. Wat tenslotte de pers-interviews betreft, daarbij heeft verdachte zijn meening omtrent bepaalde onderwerpen tegenover den man van de pers uiteengezet, terwijl het op zijn minst twijfelachtig is, of verdachte verantwoordelijk kan worden gesteld voor de publicatie daarvan.

Resumeerende zou ik dus willen vaststellen, dat de dagvaarding geen opgave van het ten laste gelegde feit betreft, zooals het behoort.

Het snel recht, dat de Procureur-fiscaal zoozeer heeft trachten te bevorderen, heeft men, wat deze zaak betreft, m.i. parten gespeeld. De Procureur-fiscaal heeft de snelheid wel bevorderd, maar niet het recht. De dagvaarding is m.i. dan ook een zoodanig geschrift, dat ik Uw Hof verzoek, de nietig-verklaring daarvan te willen uitspreken.

In de tweede plaats blijkt niet uit de in de dagvaarding genoemde voorbeelden, indien deze inderdaad feiten mochten inhouden, dat verdachte leiding aan het Nederlandsche volk heeft gegeven.

En in de derde plaats blijkt uit die voorbeelden niet, dat verdachte geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk inderdaad heeft bevorderd.

Ook op deze gronden dus zal m.i. een veroordeeling niet kunnen volgen.

De Procureur-fiscaal heeft in het begin van zijn requisitoir gesproken over de quaestie: oorlog of oorlogstoestand. Deze opmerkingen van den Procureur-fiscaal hebben mij op enkele gedachten gebracht. Maar niet alleen zijn woorden, ook de woorden die b.v. staan in het tweede voorbeeld, waarin gezegd wordt, dat verdachte opzettelijk op kennelijk partijdige wijze, in een geest „teggengesteld aan dien van het tegen Duitschland oorlog voerende Nederland" is opgetreden als Procureur-generaal bij de behandeling door het Vrederechtshof van de strafzaak tegen Bom en Kruithof in verband met den dood van luitenant-kolonel Mussert, in tegenstelling met hetgeen de dagvaarding in het begin zegt: „terwijl Nederland in oorlog was".

Ik zou enkele gedachten willen oproepen, die, indien Uw Hof ze juist mocht achten, eveneens tot straffeloosheid van verdachte zouden leiden. Het zijn de woorden „oorlog voerende" die mij op deze gedachten hebben gebracht. Hier staat in het tweede voorbeeld: „oorlog voerende". In het begin van de dagvaarding staat, dat Nederland „in oorlog was" met Duitschland.

In artikel 102 van het Wetboek van Strafrecht wordt met gevangenisstraf van ten hoogste 15 jaar bedreigd hij, die opzettelijk in tijd van oorlog, den vijand hulp verleent of den Staat tegenover den vijand benadeelt.

Wat moet hier onder tijd van oorlog worden verstaan? Bezettingstijd? Het Wetboek van Strafrecht zegt daarvan niets. Alleen staat in artikel 87, dat onder oorlog wordt begrepen ook burgeroorlog en onder tijd van oorlog, de tijd waarin oorlog dreigende was.

Tenslotte lezen wij nog in artikel 87, dat tijd van oorlog mede geacht wordt te bestaan, zoodra de militie te land buitengewoon is bijeen geroepen en zoolang die buitengewoon onder de wapenen blijft, dus de tijd van mobilisatie.

Waar het Wetboek van Strafrecht spreekt van oorlog of tijd van oorlog, moet m.i. onder oorlog worden verstaan feitelijke en daadwerkelijke oorlog, dus niet alleen het bestaan van een oorlogstoestand. En ik ben van meening, dat ik mijn betoog kan doen rusten niet alleen op de aangehaalde bepalingen van het Wetboek van Strafrecht, waar daarin over oorlog en tijd van oorlog wordt gesproken, maar ook op het z.g. noodrecht, dat de Londensche Regeering heeft uitgevaardigd.

In de eerste plaats het gewone Wetboek van Strafrecht. In artikel 102 wordt met gevangenisstraf van ten hoogste 15 jaar — dat is veranderd in, als maximumstraf, de doodstraf — bedreigd hij, die opzettelijk in tijd van oorlog den vijand hulp verleent of den Staat tegenover den vijand benadeelt.

Het tweede lid zegt echter onmiddellijk daarna, dat levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren wordt toegepast indien de dader:

- „1°. eenige versterkte of bezette plaats of post, eenig middel van gemeenschap, eenig magazijn, eenigen krijgsvoorraad of eenige krijgskas, of wel de vloot of het leger of eenig deel daarvan aan den vijand verraad, in 's vijands macht brengt, verniet of onbruikbaar maakt, of eenige tot afweer of aanval beraamde of uitgevoerde onderwaterzetting of ander militair werk belet, belemmert of verijdt;
- 2°. eenige kaart, plan, teekening of beschrijving van militaire werken, of eenige inlichting betreffende militaire bewegingen of ontwerpen den vijand mededeelt of in handen speelt;
- 3°. hetzij oproer, hetzij muiterij of desertie onder het krijgsvolk teweegbrengt of bevordert;
- 4°. als verspieder den vijand dient of een verspieder des vijands opneemt, verbergt of voorthelpt.”

De daarop volgende artikelen 104 en 105, waarmede de artikelen over oorlog zijn uitgeput, bedreigen straf tegen hem die ook zonder opzet van hulpverlening: een verspieder des vijands opneemt, verbergt of voorthelpt, en tegen hem die desertie van een krijgsman in dienst van het Rijk, teweegbrengt of bevordert. Al die strafbepalingen wijzen uitsluitend op een daadwerkelijken oorlog. Als de wapenen zijn gestrekt ten gevolge van capitulatie, is er geen sprake meer van verraden van krijgsvoorraad, leger en vloot, noch van het den vijand mededeelen of in handen spelen van kaarten of dergelijke, teweeg-

brenge van oproer, enz. onder het krijgsvolk, noch van het spionnen opnemen, verbergen en voorthelpen.

In de tweede plaats het door de Londensche Regeering uitgevaardigde noodrecht en wel het Besluit E 101, het z.g. Tribunaalbesluit. Ook hieruit meen ik het bewijs te kunnen putten, dat de tijd na de capitulatie in Nederland, de bezettingstijd dus, niet als tijd van oorlog kan worden beschouwd. Het Tribunaalbesluit schrijft n.l. in art. 1 bijzondere maatregelen voor, die aan bepaalde Nederlanders kunnen worden opgelegd, die o.m. „hetzij op eenige wijze hulp of steun hebben verleend of getracht hebben te verleen aan den vijand of diens handlangers of medewerkers”, n.l. „gedurende de vijandelijkheden in, of tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa. Ook art. 17 van het Tribunaalbesluit, dat de bevoegdheid van aangifte-doen bepaalt, spreekt slechts van vijandelijkheden in, of tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa. Art. 1 van dit besluit maakt in het derde alternatief zelfs uitdrukkelijk verschil tusschen oorlog en vijandelijke bezetting. In het derde alternatief wordt gezegd: „hetzij voordeel hebben getrokken of getracht hebben te trekken uit door of vanwege den vijand of diens handlangers genomen maatregelen of den door den oorlog of de vijandelijke bezetting geschapen feitelijken toestand”.

Uit al deze bepalingen van het Tribunaalbesluit en speciaal uit art. 1, dat uitdrukkelijk oorlog stelt tegenover vijandelijke bezetting, blijkt m.i. dus duidelijk, dat ook de Londensche wetgever, voor zoover het het Rijk in Europa, dus Nederland, betreft, het begrip „oorlog” slechts heeft gezien als daadwerkelijke oorlogvoering. Men kan wel zeggen, dat in het Besluit Buitengewoon Strafrecht in bepaalde artikelen wordt gesproken van den tijd van den huidige oorlog en dus hier onder „oorlog” ook zou moeten worden begrepen een oorlogstoestand na capitulatie, doch dan meen ik te moeten opmerken, dat de woorden „gedurende den tijd van den huidige oorlog”, voor zoover hiervan wordt gesproken in de artikelen, waarin bepaalde feiten strafbaar worden gesteld, slechts voorkomen in de artikelen 26 en 27: „Hij die gedurende den tijd van den huidige oorlog, enz.” en „Hij die opzettelijk gebruik maakt van macht, gelegenheid of middel hem door den vijand of de vijandelijke bezetting geboden, enz.” De bepaling van art. 102 van het Wetboek van Strafrecht is weliswaar uitgebreid in art. 22 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht, doch niet gewijzigd, terwijl art. 22 niet over den tijd van den huidige oorlog spreekt.

Mijn conclusie is derhalve deze, dat onder het woord „oorlog” in art. 102 moet worden verstaan: „daadwerkelijke oorlogvoering in Nederland”, omdat ook in de twee aan art. 102 voorafgaande artikelen wordt gesproken van den oorlog, waarin Nederland betrokken is, en over oorlog met Nederland. Ook de dagvaarding spreekt uitsluitend over oorlog tusschen Nederland en Duitschland. Over den huidige oorlog vind ik in de dagvaarding niets.

Waar dus verdachte zijn geïncrimineerde handelingen en gedragingen heeft begaan in Nederland in den tijd, die ligt tusschen de capitulatie en October 1943, gedurende welken tijd Nederland bezet gebied

was en geen daadwerkelijke oorlogvoering in Nederland plaats had, zou verdachte, indien sprake zou zijn van hulpverlening aan den vijand, hoogstens volgens het Tribunaalbesluit strafbaar zijn.

Het laatste punt, waarvoor ik de aandacht van Uw Hof zou willen vragen, is het volgende.

Kan men ook in bezettingstijd spreken van hulpverlening aan den vijand in den zin, zooals b.v. artikel 102, 2e lid, van het Wetboek van Strafrecht „hulpverlening” bedoelt?

Ik vraag mij daarbij af, of niet het begrip „hulp aan den vijand” uitgerekt wordt tot een begrip, dat eigenlijk met het oorspronkelijke begrip niets meer te maken gaat hebben. Heeft dus b.v. het bevorderen of verspreiden van vijandelijke propaganda, zooals genoemd is in artikel 22 van het Besluit Bijzonder Strafrecht, nog eenigen zin of doel, wanneer de vijand het land in zijn macht heeft en zijn feitelijke doelstelling heeft bereikt?

Wanneer men het begrip „hulp verleenē” van artikel 102 W. v. Sr. zoo gaat uitbreiden, dat daaronder ook begrepen wordt vóór en in bezettingstijd het leiding geven en bevorderen van de geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin, dan wordt m.i. aan het begrip „hulp verleenē” geweld aangedaan. Men behoort hierbij ook niet te vergeten, dat het nationaal-socialisme reeds in 1934 werd beleden door de N.S.B. en deze volksgroep ook toen reeds door den aard van haar politieke gezindheid vriendschappelijk ten opzichte van Duitschland was gezind. Ook reeds vóór den oorlog trachtte de N.S.B. de geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin te bevorderen en het lag voor de hand, dat die groep in bezettingstijd er mee doorging. Indien de feiten zoo waren, dat verdachte vijandelijke propaganda had bevorderd of verspreid met het doel hulp te verleenē aan de feitelijke doelstelling van den vijand, n.l. Nederland te verslaan, eerst dan zou er m.i. van hulpverlening in den waren zin des woords sprake zijn.

Mijnheer de President, dit betreft het juridische gedeelte van mijn betoog.

Voor het geval Uw Hof mijn betoog niet aanvaardt kan en de dagvaarding juist en het telastgelegde bewezen en strafbaar mocht achten, zou mij tenslotte resten de vraag te bespreken, welke straf aan verdachte behoort te worden opgelegd. Ik zal mij evenwel onthouden van een beoordeeling van verdachte's gedragingen en daden, omdat verdachte mij verklaard heeft, dat hij zelf tegenover Uw Hof verantwoording daarvan wenscht af te leggen. Wat ik echter Uw Hof slechts wil vragen is dit: dat Uw Hof bij het afwegen van datgene, wat verdachte gedaan of misdaan heeft, met de meeste nauwgezetheid en de meeste objectiviteit te werk zal gaan, omdat — zooals ik reeds in het begin van mijn pleidooi heb gezegd — het hier gaat niet om enkele maanden gevangenisstraf, maar, juist waar de Procureur-fiscaal de doodstraf heeft geëischt, om het leven van een mensch.

De President: Wenscht de heer Procureur-fiscaal te repliceeren?

De Procureur-fiscaal, de heer Mr. J. Zaaier: Gaarne, M. d. P.!

De President: Dan is het woord thans aan den heer Procureur-fiscaal.

De Procureur-fiscaal, de heer Mr. J. Zaaier: Mijnheer de President, Edelgrootachtbare Heeren!

Wat de kwestie van het vooronderzoek betreft, wil ik opmerken, dat mijn taak is ter terechtzitting de bewijsmiddelen bij te brengen voor hetgeen ik in de dagvaarding gesteld heb en dat ik binnen de grenzen die de wet mij stelt, volkomen vrij ben de bewijsmiddelen te verzamelen op de wijze, die mij goëddunkt. Ik meen, dat, terwijl ik blijf binnen die grenzen, mij niet behoeft te worden gezegd, hoe ik het vooronderzoek moet inrichten.

Een gerechtelijk vooronderzoek heb ik in deze zaak niet noodig geacht.

Wat de kwestie van de nietigheid van de dagvaarding betreft, wil ik graag enkele opmerkingen maken, omdat ik vrijwel in elke zaak, die ik voor Uw Hof behandeld heb, te hooren heb gekregen, dat de dagvaarding nietig was. Uw Hof is daar niet op ingegaan, maar het lijkt mij ook niet gewenscht, dat de berechting in het algemeen dien kant opgaat, dat dit een soort van hoofdschotel is van elke zaak, die wordt aangebracht.

Er is een zeker aantal zaken, waarin de dagvaarding nietig is; er zijn dagvaardingen, waarvan men zoo kan zien, dat zij niet nietig zijn; er tusschen ligt een groote categorie, waarvan men met eenigen kwaden wil kan beweren, dat zij wel, en met eenigen goeden wil kan beslissen, dat zij niet nietig zijn. Zooals men hier de dagvaardingen steeds weer critiseert schijnt mij echter een toepassing van den gulden regel van ons strafproces, dat men aan een dagvaarding nooit een redelijke uitlegging moet geven, zoolang een onredelijke mogelijk is. Ik meen, dat het in deze rechtzaal ongewenscht is, wanneer de berechting den kant opgaat van het opzoeken van wat ik zie en het publiek daarbuiten ook ziet als juridische chicanes. Wij moeten in deze zaken een beetje de groote lijn zien en niet al te veel den nadruk op dergelijke dingen leggen. Het is inderdaad niet zoo dat men noodzakelijk over dergelijke dagvaardingen in het algemeen op die manier moet spreken. De moeilijkheid in deze procedure ligt in het bijzondere soort van gedragingen, dat in de dagvaarding ten laste wordt gelegd. Het gaat meestal niet om concrete kleinigheden, die met een bepaalden dag, met een bepaald uur en met een bepaalde minuut ten laste kunnen worden gelegd, maar, zooals hier ook, over dingen, die zich over een geruim tijdsverloop uitstrekken. Men moet dan zoeken naar een algemeenen zin, die iets moet dekken, wat in geruimen tijd is gebeurd.

Ik herinner mij van de literatuurles, dat oudtijds schrijvers van tooneelstukken gebonden waren aan den regel van Aristoteles, dat men moest hebben: eenheid van plaats, eenheid van tijd en eenheid van handeling. Maar de regel van Aristoteles geldt niet voor ons strafproces. Ik ben hier niet genoodzaakt alles tot in de minuut te

preciseeren. Een dagvaarding, die dus, zooals deze dagvaarding in het begin doet, een algemeene formule voor een algemeene gedraging geeft, schijnt mij in beginsel toelaatbaar, mits natuurlijk de bewijsmiddelen maar toereikend zijn om hetgeen in de dagvaarding staat, volkomen te dekken en de dagvaarding op zichzelf een begrijpelijk stuk is. Ik heb hier nog nooit bemerkt, dat hetzij het Hof, hetzij de verdediger, hetzij de verdachte, de dagvaarding niet concreet kon begrijpen. Dat geldt voor deze zaak natuurlijk ook. Ik geloof, dat de dagvaarding, zooals zij hier ligt, voor ieder volkomen duidelijk is.

Niettemin scheen het mij juist, juist om dergelijke moeilijkheden te voorkomen, zooals zij in dit pleidooi ook weer tot uiting gekomen zijn, eenigszins te preciseeren. Bij dat preciseeren moet men ook weer niet gaan denken, dat precies vóór alles een dag genoemd moet worden en op dien dag weer precies alles in den vorm van overschrijving van artikelen e.d. in de dagvaarding. Wat is hier de moeilijkheid? Ik neem b.v. die quaestie van de anti-semietische redevoeringen. Inderdaad, wanneer men iemand wil vervolgen ter zake, dat hij anti-semietische redevoeringen heeft gehouden en de man ontkent dat en zegt: „Mijnheer, ik ben juist een groot Jodenvriend, het is heelemaal niet anti-semietisch“, dan is het noodzakelijk, dat men in de dagvaarding gaat aanduiden, welke woorden precies aan het gezegde het anti-semietische karakter gaven. Maar dat is hier de moeilijkheid niet. Deze verdachte zal geen oogenblik betwisten, dat hetgeen hij gezegd heeft, een anti-semietische redevoering was. Wanneer men dan in het algemeen spreekt van anti-semietische redevoeringen, is dat op zichzelf een volkomen begrijpelijke omschrijving. Wat hier noodzakelijk was, was niet te zeggen: kijk eens, op grond van die woorden was het toen een anti-semietische redevoering, neen, het was noodzakelijk om te zeggen, bij welke gelegenheid het gebeurd is. Daarom ga ik weer niet in extenso die redevoering in de dagvaarding opnemen, maar zeg ik, omstreeks welken tijd het geweest is, opdat de verdachte weet: bij die gelegenheid is het geweest. Dat het anti-semietisch was, weet hij ook zoo wel.

Datzelfde geldt voor die courantenartikelen. Ik behoef niet te preciseeren, waarom die courantenartikelen nationaal-socialistisch of pro-Duitsch waren. Dat zal de verdachte wel toegeven. Daarin zit de moeilijkheid niet. Het eenige, wat ik moet aanduiden, is, bij welke speciale gelegenheden hij een pro-Duitsch of nationaal-socialistisch iets geschreven heeft. Daarom geef ik een opsomming van de artikelen, niet den inhoud van de artikelen, want de inhoud interesseert mij niet — die is met de algemeene formule voldoende gedekt — maar met den datum er bij, waarop het gebeurd is. Het is toch zoo, dat de inhoud in deze gevallen geen moeilijkheid oplevert.

Men kan, geloof ik, niet in het algemeen zeggen: de dagvaarding is nietig wanneer er niet dat of dat precies in staat. Dat hangt heelemaal af van de omstandigheden, waaronder het proces gevoerd wordt en het doel, waarvoor de dagvaarding wordt opgesteld. Een dagvaarding, die gaat over een feit, dat zich over een lang tijdsverloop uitstrekt, kan men niet zoo preciseeren als een dagvaarding, die gaat over wat

in een bepaalde minuut gebeurd is. Wanneer bij een dagvaarding of proces de moeilijkheid zit niet in den inhoud van het stuk, maar in den datum, waarop het stuk gepubliceerd is of de redevoering is uitgesproken, heeft men niet noodig precies den inhoud, maar heeft men alleen noodig precies den datum.

Op deze manier is deze dagvaarding totstandgekomen, Ik meen. Mijne Heeren, dat deze dagvaarding volkomen begrijpelijk is; dat niemand, noch een buitenstaander, noch deze verdachte, ook maar in het minst over het ten laste gelegde in twijfel kan verkeerren, wanneer hij de dagvaarding leest en dat de dagvaarding volkomen aan alle redelijke eischen voldoet.

De **Raadsman**, de heer Mr. J.P.A. van den Oever: Mijnheer de President, Edelgrootachtbare Heeren! Ik begrijp natuurlijk, dat de heer Procureur-fiscaal het niet eens is met mijn betoog. Dat komt herhaaldelijk voor in rechtsgedingen. Ik wil echter protesteeren tegen de algemeene uitlating, die de Procureur-fiscaal gedaan heeft — misschien speciaal in mijn geval — omtrent juridische chicanes. Een verdediger heeft tenslotte het recht om volgens de wet te werk te gaan en heeft het recht en den plicht, speciaal als toegevoegd verdediger....

De **President**: Mag ik U even in de rede vallen? Mijnheer de Procureur-fiscaal heeft er zeker niets denigreerends mee bedoeld. Had hij dat er wel mee bedoeld, dan zou ik zeker tusschenbeide zijn gekomen en hem hebben verzocht zich te matigen tegenover den verdediger.

De **Raadsman**, de heer Mr. J. P. A. van den Oever: Ik persisteer dus bij hetgeen ik heb betoogd.

Ik zou — dat heb ik vergeten —, wanneer tot strafoplegging wordt overgegaan, nog willen vragen, of U aan den verdachte het recht van cassatie wilt toestaan.

De **President**: Verdachte, hebt U zelf nog iets op te merken of aan te voeren?

Verdachte: Mijnheer de President! Edelgrootachtbare Heeren! Alhoewel ik mij zeer sterk van den ernst van den toestand, waarin ik verkeer, bewust ben, ben ik toch zeer dankbaar, dat ik thans na 2½ jaar de gelegenheid krijg mij te verantwoorden en mij te verklaren. Om dat mogelijk te maken ben ik zoowel in September 1944, toen vele leden van de N.S.B. uit het land gegaan zijn, als in Mei 1945 in mijn woning gebleven en ik ben ook den eersten dag gearresteerd.

De grondslag van mijn optreden — de Procureur-fiscaal heeft het juist gezien — ligt inderdaad in mijn stelling, dat door de capitulatie de oorlogstoestand tusschen Nederland en Duitschland was beëindigd. De raadsman is daar reeds op ingegaan. Ik zal voor het oogenblik daar geen verder betoog over geven.

Wanneer men mijn ambtsbezigheden in den loop van den oorlog overziet en men houdt rekening met de ambten, die ik bekleed heb, zal men reeds daaruit opmerken, dat de wijze, waarop ik dat gedaan heb, zeer weinig nuttig voor Duitschland kan zijn geweest.

Ik ben benoemd tot Procureur-generaal in September 1940 en reeds

in het begin van 1941 — ik geloof in Mei 1941 — zijn de oogen en de ooren van den Directeur van politie, de Rijksrechercheurs, bij mij weggenomen. Kortens tijd daarop is aan de rechercheurs van de Haagsche politie, die zijdelings in dienst waren getreden van den Sicherheitsdienst, verboden mij zelfs afschriften van de processen-verbaal te geven. Weer kortens tijd daarop is besloten het ambt van Directeur van politie te scheiden van dat van Procureur-generaal en is alleen in Zuid-Holland tegen alle rede in het Directoraat van politie verplaatst naar Rotterdam, alleen om het mij te ontnemen. Dat lag daaraan, dat mijn samenwerking met de heeren van den S.D. juist zoo'n scherpen vorm had aangenomen; dat is te zeggen: niet de medewerking, maar de tegenstelling. Daarna — omdat men niet zonder meer tijdens de bezetting ontslag kon nemen — heb ik gevraagd ontslag te kunnen nemen als Procureur-generaal, ook om redenen, die ik straks vermelden zal, en heb ik gevraagd mij een professoraat in de sociologie te geven. Men heeft dat geweigerd en men heeft mij benoemd tot Commissaris van de provincie Zuid-Holland. Voordat ik dat ambt kon waarnemen ben ik ziek geworden en na mijn ziekte is mij verboden mijn ambt waar te nemen, omdat de verhouding met de Duitsche bezettende macht zoo slecht was geworden. Ik heb weer verzocht benoemd te worden in een professoraat in de sociologie om mij des te meer te kunnen terugtrekken uit het actieve leven. Men heeft het mij toegezegd, maar tot mijn groote verbazing en verontwaardiging ook heb ik een paar weken later in de courant gelezen, dat ik benoemd was tot professor in het strafrecht te Leiden, waar ik niet de minste bevoegdheid toe bezit, terwijl Leiden ook gesloten was. Ik was er zeer verbaasd over en heb uitlegging gevraagd en men heeft mij gezegd, dat die benoeming dan ook voorloopig nul zou zijn, maar dat ik voorloopig Commissaris in de provincie Zuid-Holland moest blijven met verbod van mijn ambt waar te nemen en wel tot een opvolger zou zijn benoemd, wat nog verschillende maanden zou duren. Die toestand heeft geduurd tot het einde van den oorlog.

De President: U hebt gezegd: „tot het einde van den oorlog”. Ik dacht, dat U meende, dat de oorlog was geëindigd met de capitulatie.

Verdachte: Tot het einde van den algemeenen oorlog.

De President: O, „algemeenen oorlog”!

Verdachte: Het verloop alleen van deze ambten bewijst, dat het nut, dat de bezettende macht van mijn ambtswaarneming heeft gehad, wel zeer gering moet zijn geweest, omdat zij mij het grootste gedeelte van den tijd verboden heeft mijn ambten waar te nemen.

Ik zal nu eerst ingaan op de getuigenverklaringen, die hier zijn afgelegd.

Ik zal, Edelgrootachtbare Heeren, niet op elke getuigenverklaring in het bijzonder ingaan in het vertrouwen, dat, wanneer Uw Hof een of meer dier getuigenverklaringen bijzondere beteekenis zou moeten toekennen, U tot heropening van de instructie zoudt komen, omdat ik anders hier verschillende uren zou moeten bezig zijn om de beteekenis

van verschillende getuigenverklaringen naar voren te brengen.

Ik wil in het algemeen zeggen: wanneer U al deze mededeelingen ziet, zult U zien, dat zij betrekking hebben op het najaar van 1940 en het voorjaar van 1941, een enkele op een lateren tijd, maar die heeft ook zeer weinig beteekenis.

Hoe komt het, dat in dezen tijd en alleen in dezen tijd het optreden mijnerzijds, zooals daar in de verschillende getuigenverklaringen naar voren is gebracht, heeft plaats gehad? Dat vloeit daaruit voort, dat in de eerste maanden van den oorlog het standpunt niet alleen van mij, maar van het geheele Departement van Justitie in het bijzonder was, dat er voor moest worden gezorgd, dat de handhaving van de openbare orde in handen bleef van de Nederlandsche politie en van de Nederlandsche justitie en dat deze dus moesten optreden ook tegen daden, die gericht waren tegen de bezettende macht, verstoringen van de orde, die tegen de bezettende macht waren gericht.

Het was dus zoo, dat om er voor te zorgen, dat de behandeling van deze aangelegenheden in Nederlandsche handen bleef, de Nederlandsche autoriteiten er toe overgingen, of er toe moesten overgaan ook op te treden, laat ik nu b.v. zeggen in het geval, dat er een sabotage-handeling tegen de Duitsche bezettende macht zou plaats vinden.

Dit standpunt was een standpunt, dat overeenstemde met de verhoudingen, zooals zij toen in deze maanden in Nederland bestonden; van een scherpe oppositie was toen geen sprake. De houding van de Duitschers in Nederland was ook veel gematigder dan in latere jaren het geval is geweest; het werd algemeen een Nederlandsch belang geacht, dit standpunt in te nemen. Ook de Regeering te Londen heeft in deze maanden niet aan haar ambtenaren verboden hun ambt verder waar te nemen.

Deze toestand heeft geduurd tot ik meen ongeveer Februari of Maart 1941 en na die maanden vindt U ook van mij een dergelijk optreden niet vermeld.

Ik wil in het bijzonder ingaan op de getuigenverklaring van den heer Meischke, omdat deze mij inderdaad zeer hoog zit. Zooals ik zeide heb ik aan de gevangenneming van den heer Meischke door de Duitsche autoriteiten in het minst geen schuld en ik wil mij dan ook hier van elke blaam in dat opzicht zuiveren. Ik vertelde straks reeds, dat, terwijl ik met mijn klacht aan den Secretaris-Generaal van het Departement van Justitie bezig was, de heer Seiffert, de Duitsche Referent, bij mij kwam en mij mededeelde, dat de Rijkscommissaris maatregelen tegen den heer Meischke wilde nemen, omdat hij de Staatsautoriteit had aangerand en zelfs tegenover de bezettende macht misdreven had. Ik heb hem toen onmiddellijk geantwoord, dat ik juist bezig was een klacht aan den Secretaris-Generaal op te stellen en hem daarom verzocht van het nemen van maatregelen af te zien en deze over te laten aan de Nederlandsche autoriteiten. De heer Seiffert heeft mij toen medegedeeld, dat hij dat verzoek aan den Rijkscommissaris zou overbrengen. Daarop is het ontslag gevolgd van den heer Meischke door den Secretaris-Generaal, door hem te pensionneeren, maar daarna zijn de Duitsche

autoriteiten, die meenden, dat in dit geval iets zwaarder geboet moest worden, toch opgetreden.

Een dergelijk optreden van de Duitsche autoriteiten kwam veelvuldig voor en heeft b.v. twee maal plaats gehad tegen nationaal-socialisten uit mijn directe omgeving. De secretaris van het Opvoedersgilde heeft, op mijn last, in het begin van 1942 aan de leden van het Opvoedersgilde verboden, benoemingen te aanvaarden van den heer van Dam, Secretaris-Generaal van Onderwijs en is daarop onmiddellijk door den Sicherheitsdienst in bewaring genomen. Hij is alleen maar vrij gelaten, omdat ik tusschenbeide was gekomen en er zelf op gewezen had, dat ik de opdracht van den heer Mussert had ontvangen.

Een tweede geval is, dat de hoofdredacteur van Volk en Vaderland, de heer Lindeman, in den winter van 1944 drie weken gevangenisstraf van den Sicherheitsdienst heeft gekregen, omdat hij in een artikel zich gekeerd had tegen het optreden van hooge Nederlandsche autoriteiten, waardoor de Duitsche bezettende macht haars inziens getroffen was.

Ik heb van den maatregel, die tegen den heer Meischke genomen is van Duitsche zijde gehoord, maar den aard van dien maatregel heb ik pas leeren kennen uit de stukken, toen ik het dossier bestudeerde. Er is hiervoor ook een bewijs te vinden, althans waarschijnlijk. Er is n.l. ten gunste van den heer Meischke, enkele maanden, geloof ik, nadat hij was weggenomen, geïntermedieerd door enkele heeren en in verband daarmede zijn mij nog inlichtingen gevraagd omtrent den gang van zaken door het Departement van Justitie. Ik heb een antwoord daarop geformuleerd. De copie van dat antwoord op het Parket van het Gerechtshof is natuurlijk verloren gegaan, maar de gezonden brief moet m.i. op het Departement van Justitie nog aanwezig zijn.

Ik heb hierbij uitvoerig stilgestaan, gezien den aard van de zaak. Ik hoop, dat, wanneer Uw Hof ook maar de geringste gedachte mocht hebben, dat ik aan een dergelijke laagheid schuldig zou zijn, het de zaak zal willen terug verwijzen naar de instructie om haar grondig te onderzoeken, hetgeen volgens mij nog mogelijk moet zijn.

Ik geloof niet, dat het noodig is, dat ik verder op andere van die getuigenverklaringen in het bijzonder inga.

Wat den heer Esmeijer betreft, wil ik er op wijzen, dat hij naar mijn meening volkomen fantaseert. Zijn verklaringen zijn onjuist, in verschillend opzicht. Dat blijkt wel hieruit: daar, waar hij verklaart, dat ik aan de andere getuigen gezegd zou hebben, dat hij, Esmeijer, reeds bekend had, heeft een van Uw Heeren reeds aangeteekend, dat die andere getuigen daarvan niets gezegd hebben. Wanneer de heer Esmeijer zegt, dat ik hem verklaard had, dat de andere getuigen bekend hadden, zou ik hem kunnen vragen: waarom zou ik dan van U nog een bekentenis hebben willen hebben? Verder blijkt uit de verklaringen van de andere getuigen, dat zij reeds opgeroepen zijn naar mijn Parket een minuut of tien later dan de heer Esmeijer. Wanneer men bedenkt, dat de heer Esmeijer in tien minuten heeft moeten loopen van de Prinsessegracht naar het Korte Voorhout, bij mij heeft moeten binnenkomen en een uiteenzetting heeft moeten geven, dan zal het duidelijk

zijn, dat ik in de korte minuten, die toen overbleven, hem onmogelijk kan hebben behandeld, als hij hier voorgeeft. Mijn bedoeling, toen ik hem bij mij riep, was alleen de twee mannen met elkaar in contact te brengen en daaruit te zien, wat er werkelijk gebeurd was. Hij is onmiddellijk begonnen met ontzettend te draaien. De andere getuigen hebben ook zoo gedraaid, dat ik inderdaad zeer woedend ben geworden. Dat zij mij gezamenlijk voor den gek hebben gehouden, blijkt uit de verklaring, die één van hen heeft afgelegd, dat zij lekker niet gezegd hebben, waarom het gegaan is, en dat zij mij inderdaad misleiden hebben. Ik geef toe, dat de wijze, waarop ik ben opgetreden, zooals in het algemeen ook, overdreven was en dat die van een groote geprikkeldheid getuigde. Maar, zooals ook blijkt uit het feit, dat de heer Esmeyer niets bekend heeft en ook niet de minste moeilijkheid heeft ondervonden, is het verhaal, dat hij doet, ontzettend opgeschroefd en heeft hij een romantiseerende uiteenzetting gegeven van iets, wat geen betekenis heeft.

De eenzijdigheid in mijn optreden als Procureur-generaal en als Directeur van politie ten aanzien van nationaal-socialistische klachten, die ik erkend heb, beteekent niet, Edelgrootachtbare Heeren, dat ik zou nagelaten hebben desnoods op te treden tegenover nationaal-socialisten of tegenover menschen, die Duitschen steun hadden. Dat ligt niet in mijn karakter. Het moge dan waar zijn, dat ik door mijn vooropgezette gedachten met betrekking tot het nationaal-socialisme mij heb laten verleiden om eenzijdig in mijn optreden te zijn, ik wil er op wijzen, dat ik nooit gearzeld heb, wanneer er aan de andere zijde misdrijven gebeurden, in te grijpen. Ik heb verschillende gevallen genoemd in de verantwoording, die ik U heb gedaan. Ik wijs er b.v. op, dat een vroegere mede-redacteur van een tijdschrift in Den Haag oplichting had gepleegd voor z.g. liefdadigheid en dat hij, toen ik benoemd werd tot Procureur-Generaal, de kans had gezien een vervolging te voorkomen door het aan den substituut voor te stellen, alsof hij Duitschen steun genoot. Ik heb toen op eigen verantwoordelijkheid de voortzetting van de vervolging gelast en de man is veroordeeld, ik geloof tot zes maanden gevangenisstraf. In een ander geval beriep een dokter, die zich aan abortus had schuldig gemaakt, zich op den bijzonderen steun van Rauter en de substituut durfde hem niet te vervolgen, juist in verband met dien Duitschen steun, die er achter zou staan. Ik heb ook weer op eigen gezag de verdere voortzetting van de vervolging gelast, en de man is alleen gered doordat Rauter hem de gelegenheid heeft gegeven naar Zwitserland te ontvluchten.

Men zal zich herinneren, dat de eerste loterij van Winterhulp zich kenmerkte, doordat men de loten kon herkennen, waarin de prijzen zaten, omdat daar een andere kleur aan de enveloppe was. Ik heb onmiddellijk een onderzoek gelast en de vervolging is alleen voorkomen, doordat inderdaad bleek, dat de fout bij de drukkerij van Elsevier lag.

In Mei 1942, toen mij ter oore was gekomen, dat het bestuur van het district Dordrecht van de N.S.B. chantage zou gepleegd hebben, heb ik onmiddellijk het geheele districtsbestuur laten vastzetten op het com-

missariaat van politie en ik heb door den commissaris van politie van Dordrecht hen den geheelen nacht laten onderhooren in mijn tegenwoordigheid.

Ik noem het alleen om te bewijzen, dat al is het waar, dat ik vooringenomen ben geweest, ik niet geneigd ben geweest tot nalating van mijn plichten in een andere richting.

Ik wil U iets zeggen over het Vrederechtshof.

Ik wil beginnen met er op te wijzen, dat het ambt, dat ik heb waargenomen als Procureur-generaal bij het Vrederechtshof, niet was het gevolg van een bijzondere benoeming, maar dat ik Procureur-generaal bij het Vrederechtshof was als Procureur-generaal bij het Haagsche Gerechtshof, zooals het Vrederechtshof in het algemeen een bijzondere vorm van het Gerechtshof was. Ik wijs er op, dat ik voor het Vrederechtshof, terwijl het honderden zaken heeft afgedaan, slechts 6 of 7 keer ben opgetreden; de andere gevallen zijn alle behandeld door de advocaten-generaal, die in dat opzicht volkomen vrij zijn geweest, wien ik noch voorschriften, noch in ander opzicht eenige beperking heb gegeven. In de 6 of 7 gevallen, waarin ik ben opgetreden, heb ik het willen doen, omdat ik niet de verantwoordelijkheid wilde overlaten aan anderen, n.l. de gevallen van Mei 1940.

Ik heb geweigerd nog verder op te treden voor het Vrederechts-hof en heb verzocht mijn ontslag te krijgen als Procureur-generaal bij het Haagsche Hof, toen mij bleek van drie dingen:

1°. dat het mij verboden werd, terwijl de dagvaarding reeds was uitgebracht te vervolgen generaal Harberts, die zich aan de Grebbe had teruggetrokken, een vervolging, die is stopgezet door de Deutsche militaire autoriteiten, omdat zij vreesden waarschijnlijk, dat op die manier de overwinning van de Grebbe zou worden verkleind;

2°. toen mij bleek, dat, toen ik een man, die N.S.B.-er was tijdens den oorlog en die gedeserteerd had, omdat hij, zooals hij zeide in zijn verklaring, niet tegen Duitschers wilde vechten, wilde vervolgen, die vervolging mij verboden werd;

3°. toen mij een paar maanden na de behandeling van de zaak tegen Bom en Kruithof het volgende is gebleken. Ik heb bij de behandeling van elke zaak in het requisitoir gezegd, dat iedereen, die wist van medewerking van N.S.B.-ers tijdens de oorlogsdagen aan de Duitschers verleend, zich met volle vertrouwen tot mij kon wenden met een klacht, dat ik die klacht zou doen vervolgen en dat ik zou zorgen, dat de man niet den minsten last van zijn optreden zou krijgen. Tengevolge van mijn optreden in de zaak-Bom en Kruithof heb ik anderhalve maand later een brief gekregen uit Duitschland van een zekeren Koster, waaruit bleek, dat hij door een zekeren Hertmann was aangezet om inderdaad met de Duitschers in Nederlandsch uniform in Nederland te vallen. Deze Hertmann en de Schutzpolizei zijn de schuld er van, dat in Nederland het heillooze misverstand is ontstaan, waardoor men N.S.B.-ers beschuldigd heeft tijdens de oorlogsdagen met de Duitschers te hebben gevochten. Ik heb onmiddellijk dien Hertmann, die in Nederland op dat oogenblik verkeerde, willen vervolgen. Het

is mij ook verboden geworden. Op dat oogenblik heb ik besloten in dat opzicht niet verder op te treden.

U ziet, dat het optreden van mij voor het Vredegerechtshof (dat wilde ik hier, wat de omstandigheden ook mogen zijn en wat er verder op aan te merken zou zijn, naar voren brengen) toch een ander karakter draagt dan men over het algemeen gemeend heeft.

Wat nu betreft dat optreden in deze zaken zelf, wijs ik er op, dat in al de zaken, waarin ik ben opgetreden, de instructie reeds gesloten was op het oogenblik, dat ik tot Procureur-generaal werd benoemd; dat er dus van een openen of eenzijdig leiden van de instructie door mij, geen sprake kan zijn; dat ik, als waarborg als het ware tegen eigen vooringenomenheid, de dagvaardingen in deze zaken heb laten opstellen door substituut-officiëren. Ik zeg dit niet, omdat ik de verantwoordelijkheid daarvoor niet zou willen nemen, maar om U te toonen, dat ik als het ware het mogelijke heb gedaan om vooringenomenheid te voorkomen. Zoodat mij alleen verweten kan worden het optreden in zake den eisch en den toon van het requisitoir.

Wat dien eisch betreft, in al deze zaken heb ik inderdaad zware straffen geëischt, maar ik hoop, dat men niet vergeten zal, dat inderdaad deze menschen zich ook aan zeer zware misdrijven hadden schuldig gemaakt; dat in elk van die gevallen dooden waren achtergebleven en dat er geen rechtbank ter wereld was, die deze menschen niet zou veroordeelen.

Blijft over de toon. Ik wil dit voor straks reserveeren, maar op den voorgrond stellen, dat ik ook hier weer den toon van het requisitoir betreur.

Nu wil ik U toch vragen, Edelgrootachtbare Heeren, wat in deze zaken het nut kan zijn geweest, dat Duitschland uit dat optreden van mij voor het Vredegerechtshof zou hebben getrokken — want dat is toch datgene, waarop het aan komt. Het gaat er niet over, of men dat optreden sympathiek vindt, of men mijn optreden verkeerd vindt. Het gaat er over, of dat optreden in eenig opzicht nuttig voor Duitschland zou zijn geweest en dan meen ik dat hier te kunnen ontkennen.

Er was wel een geval, waarin dat optreden voor Duitschland nuttig zou kunnen zijn geweest. Het merkwaardige feit doet zich voor, dat in de verordening op het Vredegerechtshof, in afwijking van het laatste voorontwerp, dat ook ik kende, was opgenomen een merkwaardige bepaling, n.l. dat de Procureur-generaal bij het Vredegerechtshof het recht zou hebben voor het Vredegerechtshof zaken aan te brengen, waarin reeds door andere rechtbanken een vonnis was gewezen, dat kracht van gewijsde had verkregen.

Toen ik deze bepaling las heb ik onmiddellijk voor mijzelf en tegenover anderen verklaard: van deze bepaling zal ik nooit gebruik maken. Ik heb het ook niet gedaan. Ik moet U eerlijk zeggen: ik begreep haar in het begin niet. Totdat mij na ongeveer anderhalve maand het verzoek bereikte, over het Departement van Justitie, van de S.S. om voor het Vredegerechtshof opnieuw te brengen de zaak tegen een zekeren van der Hoeven, waarin een vonnis bestond van de Haagsche Recht-

bank van 1939 of begin 1940 — ik weet het niet precies meer, toen Nederland nog niet in den oorlog was betrokken — waarbij van der Hoeven tot zes maanden gevangenisstraf was veroordeeld wegens ambtsmisdrif, omdat hij geheimen van het Departement van Economische Zaken een Duitschen spion in handen had gegeven. Dat was een geval, waarin mijn optreden nuttig had kunnen zijn voor Duitschland, want men wilde hem ergens aanstellen en daarom moest hij een ander vonnis krijgen. Welnu, ik heb uitdrukkelijk geweigerd deze zaak aan te vatten. Er is op mij groote druk uitgeoefend. Ik kan U verzekeren, dat weigeren in zoo'n geval in dien tijd niet zoo eenvoudig was, dat dit heel wat minder eenvoudig was dan op de Duitschers schelden achter gesloten luiken. Er is op alle mogelijke wijzen druk op mij uitgeoefend. Het Departement van Justitie heeft zelfs in dezelfde richting gewerkt om druk uit te oefenen. Ik heb geweigerd en heb tenslotte mijn zin gekregen. Maar in het geval, waarin er wel sprake was van nut voor Duitschland, ben ik juist anders opgetreden.

Op de geschriften zal ik niet diep ingaan. Ik wil alleen op twee punten wijzen.

In de eerste plaats iets over het anti-semietisme. Ook hier — ik wil daar sterker en dieper op ingaan — moet men onderscheiden. Wanneer men onder anti-semietisme verstaat de wijze, waarop de Duitschers tegen de Joden zijn opgetreden sinds de helft van 1942, heb ik daarvan denzelfden afkeer en walging als iedereen anders. (*Hoongelach op de tribune*).

De President: Ik verzoek geen teekenen van goed- of afkeuring te geven.

Verdachte: Ik heb dat nooit onder stoelen of banken gestoken, ik heb dat ook in verschillende redevoeringen gezegd; niet in deze termen natuurlijk, want dan zou het mij te veel opgebroken zijn. Maar ik heb het absoluut niet goedgekeurd. U kunt er van op aan, dat het zoo is. In 1941 was echter het optreden van Duitschland daar nog niet toe genaderd. De opvatting, die wij hier in Nederland altijd hebben voorgestaan, is, dat men aan de Joden een eigen land moet geven. Wanneer U de radiolezingen wilt nagaan, zult U zien, dat dit ook de strekking van mijn lezingen is. De strekking van mijn lezingen is deze, dat er een Joden-conjunctuur bestaat in de verschillende volkeren, dat zij altijd met niets komen, in macht en aanzien toenemen en dan op de een of andere manier worden verwijderd; dat een dergelijke ontwikkeling zich ook in Nederland reeds tweemaal had voorgedaan — zij heeft zich trouwens evenzeer voorgedaan in Engeland en in Rome zelfs vóór den Christelijken tijd, of waar men ook wil kijken —, en dat het dus noodig is een oplossing van dit sociologische probleem te brengen. Men kan er verschillende standpunten tegenover innemen. Men kan zeggen: dat probleem bestaat niet. Wanneer men dat zegt, leidt dat altijd tot een catastrofe. Men kan zeggen: de Joden moeten altijd in een apart ghetto worden opgesloten. Het helpt niet. Men kan ze verbannen; het helpt ook niet. Er is maar één oplossing; dat is: een eigen land. Men kan zeggen: doe niet aan een ander, wat gij niet wilt, dat u geschiedt, maar ik kan verzekeren, dat de vroegere nationaal-socialisten, wanneer

hun de gelegenheid werd gegeven om elders een gebied te gaan koloniseeren, daar een zeer dankbaar gebruik van zouden maken.

Wat betreft de andere geschriften, wil ik alleen ingaan op de zaak van Leiden, die den heer Procureur-fiscaal zoo hoog zit. Zij zit mij ook zoo hoog, dat ik er nog eens nadrukkelijk op wil terugkomen.

Mijn opvattingen met betrekking tot opvoeding en onderwijs zijn zeer afwijkend van die van de Deutsche nationaal-socialisten. Het Deutsche nationaal-socialisme is gebouwd op Nietzsche, mijn opvattingen zijn gebouwd op Dewey en Russell, twee angelsaksische filosofen. Wat die twee gemeen hebben, is hun tegenstelling tot het humanisme. Het humanisme is de gedachte, dat de mensch het centrum is van de wereld en dat het verstand het centrum is van den mensch. Dat is de geest, die inderdaad op voortreffelijke wijze in Nederland door de universiteit van Leiden wordt vertegenwoordigd en in het bijzonder werd vertegenwoordigd door den drager bij uitnemendheid van den humanistischen geest, den helaas een half jaar of een jaar geleden gestorven Prof. Huizinga. Ik heb bij verschillende gelegenheden mij tegen Prof. Huizinga gekeerd, maar ik tart iemand ook maar één woord van mij te vinden, dat ook maar in het minst afbreuk doet aan den grooten eerbied, dien ik persoonlijk altijd aan Prof. Huizinga — en wel uitdrukkelijk met dezelfde woorden — als den fijnsten geest van Nederland heb betoond. Ik kan een tegenstander (de Procureur-fiscaal weet het) in elk opzicht altijd waardeeren. Welnu, dat is ook met de universiteit te Leiden zeer zeker het geval geweest. Ik ben fel, omdat ik inderdaad meen, dat dit de kern is van de geestelijke tegenstellingen, het humanisme, maar ik heb niet gesproken over „een horzelnest, dat moet worden uitgebrand”; dat ligt niet in mijn karakter.

Edelgrootachtbare Heeren! Wat nu het algemeen karakter van mijn optreden betreft, wilde ik op het volgende nog ingaan.

Ik wilde beginnen met mijnheer de Procureur-fiscaal dank te betuigen voor de wijze, waarop hij zijn requisitoir heeft ingekleed en hem zeggen, dat ik het ook in de tragische omstandigheden, waaronder wij hier tegenover elkaar staan, toch altijd in gedachten zal houden en zal blijven waardeeren.

Ik heb alles, wat ik in mijn leven had opgebouwd, opgeofferd voor de nationaal-socialistische gedachte, waarin ik geloofd heb en waarvan ik geloofd heb, dat het voor het Nederlandsche volk de redding en zelfs de eenige redding zou zijn.

Wanneer ik dit gedaan heb, heb ik dit gedaan als man van 45 jaar (niet als een jongen), die zelf alles in zijn omgeving had opgebouwd en die dus wist, wat hij op het spel zette. Maar ik heb het gedaan met de vaste overtuiging, dat alleen datgene, wat ik voorstond, de mogelijkheid bood om een toekomst voor het Nederlandsche volk te scheppen. Ik heb daarvoor opgeofferd het beschouwende leven, dat mij lief was; ik heb daarvoor opgeofferd het aanbod, dat mij gedaan is uit Zwitserland, uit Lausanne, om daar een professoraat te komen bekleeden op een stoel, die mij nochtans zeer lief was, omdat de voorgangers, waar ik mijn gedachten op gebouwd heb, juist ook daar hebben gedoceerd.

Zóó heb ik mij gebonden gevoeld aan de verplichting tegenover het Nederlandsche volk om hier op te treden, dat ik al dit gemakkelijke leven, waar ik zeer op gesteld was, heb van de hand gewezen. En waarom heb ik het gedaan? Om drie overwegingen, die ik nu, nu ik op zijn minst verlang, dat de duisternis van mijn gevangenschap mag verdwijnen, hier misschien naar voren mag brengen. Op de eerste plaats — niet de belangrijkste, maar de eerst te noemen plaats — omdat ik inzag, dat de ontwikkeling, zooals zij in economischen zin ging en zooals zij uit de economische literatuur van vóór den oorlog en uit de economische practijk bleek, er toe ging leiden, dat Europa in de wereld werd uitgeschakeld, d.w.z. dat de Vereenigde Staten van Amerika bezig waren te groeien tot het industriele centrum van de wereld, waarbij de rest van de wereld als een groot landbouwgebied was te denken en Europa in dezen gedachtengang werd uitgeschakeld. Ik zag alleen een mogelijkheid om daaraan te ontkomen in den groei van een groot autarchisch continent. Die groei zou noodzakelijkerwijze om Duitschland heen moeten geschieden, al eenvoudig, omdat het nu eenmaal het centrum van Europa is. Wanneer deze ontwikkeling zich had voortgezet, beteekende het, dat de bevolking van Europa binnen dertig, veertig jaar tot de helft van haar tegenwoordigen omvang zal moeten worden gereduceerd, dat Nederland in het bijzonder buitengewoon zwaar zal worden getroffen, want dit land is nu eenmaal in sterke mate zoowel voor zijn landbouw als voor zijn industrie op de rest van Europa aangewezen. Het was dus voor een man, die als econoom tot dat inzicht was gekomen, de plicht om in dezen op te treden voor een politiek van economische eenheid van Europa.

In de tweede plaats een historische overweging. De bedreiging van Aziatische invloeden in Europa, die tot aan de 17e eeuw zeer actueel is geweest, is sindsdien terug gedrongen door een verbetering van de oorlogstechniek en de techniek in het algemeen en door een verbetering van de staatsinrichting van de Europeesche staten. Die verbetering van de techniek was nu overgenomen door deze Aziatische volkeren. De bevolkingsverhoudingen waren de laatste vijftig jaren sterk gewijzigd. Ik heb in Duitschland den dam gezien van Europa tegen de Aziatische overwoekering van Europa.

Een derde overweging is de volgende. Ik ben van mijn jeugd af nationaal-socialist geweest. Ik heb altijd de gedachte gehad, dat de mensch slechts een deel is van een grooter deel, van een grooter wezen, d.i. zijn volk, en dus bereid moet zijn zich voor dat volk geheel in te zetten. Mijn sociologische opvattingen brachten mij tot het inzicht, dat het kapitalistische stelsel — wat voor goeds of kwaads men daarover ook mag zeggen — bezig was te verstarren en ineen te storten. Dat zijn geen woorden, maar dat is de harde werkelijkheid, mijnheer de Procureur-fiscaal. Als iets verstart, beteekent dat, dat wij gekomen zijn op een punt in onze ontwikkeling, dat voor de verdere ontwikkeling van het volk de allergrootste gevaren in zich sluit.

Een dergelijke ontwikkeling heeft zich voorgedaan zoowel in het Griekenland van de 4de eeuw vóór Christus als in het Rome van de

2de eeuw na Christus. Beide zijn gevallen. Dat beteekende, wat Rome betreft, dat op één dag in de stad van de 600.000 menschen er 25.000 werden vermoord. Ik bedoel dit: het is een opstand van de massa, een wild neerwerpen van alles wat de beschaving heeft opgeworpen, en dat onder verschijnselen, die precies dezelfde zijn als die, welke wij op het oogenblik in West-Europa waarnemen: groote-steden-vorming, opeenhooping van werkloozen, weigering van de menschen om te werken, kortom l'histoire se répète.

Welnu, uit deze chaos — U, mijnheer de Procureur-fiscaal, hebt er zelf op gewezen, hoe de toestand zich ontwikkelt; ik heb gehoord, dat ook de bisschoppen weer een brief in dezen hebben uitgegeven — zag ik maar één redding: een wijziging in den geest van de menschen, van het humanisme weg, naar datgene toe, wat ik dan nationaal-socialisme noem.

Dat zijn de drie overwegingen, waarom ik nationaal-socialist geworden ben, in mijn beteekenis van het woord, en waarom ik ook gemeend heb tijdens den oorlog te moeten optreden en waarvoor ik dan ook, zooals ik U zeide, alles heb opgeofferd, mijn gezin heb bloot gegeven — alles ben ik kwijt geraakt — en hier nu voor U sta als een paria en, God betere het, als iemand, die zijn land en volk verraden zou hebben, terwijl ik mijn heele leven niets anders dan voor het volk en het land....

De President: Uw leven lang? U zijt in Mei 1930 eerst tot Nederlander genaturaliseerd.

Verdachte: Maar vóór dien tijd heb ik mij inderdaad voor het Nederlandsche volk ingezet van mijn jeugd af. Het Nederlandsche volk omvat meer dan degenen, die binnen de Rijksgrenzen wonen. Ik kan U verzekeren, dat dit inderdaad het geval is geweest.

Welnu, dat heb ik gedaan. Ik ben daarbij dan in dezen toestand geraakt.

Dan wil ik nu spreken over de felheid van den toon. Ik moet U zeggen: het is voor mij iets merkwaardigs dit alles mee te maken, want ik ben sinds 1943 teruggetreden in het schemerdonker en heb ik mij terug willen geven aan mijn beschouwend leven. Ik moet U zeggen, dat toen ik in het dossier zag den toon, dien ik in mijn artikelen heb aangeslagen en den toon van hetgeen ik ook gezegd heb, dan sta ik zelf verbijsterd over datgene, wat gebeurd is. Ik kan het in zekeren zin niet inhalen; daar sta ik voor. Mijn toon kan ik niet verklaren. Ik kan het alleen verklaren doordat ik van het beschouwende leven in het actieve leven ben gekomen en niet daarvoor geschikt ben geweest. Welnu, in dat optreden, wat ik gedaan heb voor mijn opvattingen, ben ik binnen korten tijd in conflict gekomen met de Deutsche autoriteiten en wel op een wijze, die zeer scherp was en die mij inderdaad, zooals de Procureur-fiscaal zelf gezegd heeft, op zeker oogenblik in het gevaar heeft gebracht van op last van den Sicherheitsdienst te worden opgebracht. Deze conflicten hebben elkaar opgevolgd. Ik noemde U al het geval van der Hoeven. Ik wijs er op, dat ik mij heb verzet tegen de propaganda voor een eenheidsschool in Nederland. Ik wijs er op, dat,

toen in Mei 1942 de Nederlandsche S.S. beëdigd werd op Hitler, ik geweigerd heb aanwezig te zijn bij die plechtigheid en dat mijn stoel als de eenige daar is opengebleven, wat tot zeer groote onvriendelijkheid en verzet heeft geleid. Ik wijs er op, dat ik voortdurend ben opgetreden, waar dat mogelijk was, tegen het werven van vrijwilligers voor Rusland; dat ik en met de Duitschers en met van Geelkerken — ik kan hem nu noemen, want het is bekend — zeer veel conflicten heb gehad over den dwang, die op de leden van de N.S.B. is uitgeoefend om zich te melden voor den Landstorm en de Landwacht; dat ik persoonlijk in mijn omgeving al het mogelijke gedaan heb om de menschen daarvan terug te houden en dat ik dus daar alles voor heb ingezet; dat ik tenslotte — in de stukken staat het uitvoerig — in 1942 bemerkt heb, hoe de politiek van de Duitschers absoluut niet gericht was op een geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin, maar dat integendeel de politiek sinds het einde van 1942 er op gericht is geweest in Nederland een burgeroorlog te veroorzaken, om hier de gelegenheid te krijgen tot een permanent ingrijpen, om de nationaal-socialisten in een hoek te dringen en hoe langer hoe meer als eenigen uitweg te laten zien het deelnemen in het Deutsche leger. Ik heb daar verschillende voorbeelden van geadstrueerd. Ik mag hier naar voren brengen het optreden inzake de studenten en het optreden inzake de moorden op Seyffardt, Reydon en volgenden.

Inzake de studenten, wat ik van zeer dichtbij heb meegemaakt, is het zoo gegaan, dat ik in November 1942 reeds het bericht kreeg van een student, dat de studenten zouden geprest worden tot het doen van ongeschoolden arbeid in Duitschland. Ik ben toen onmiddellijk naar den man, die voor den arbeidsinzet verantwoordelijk was, Schmidt, gegaan om hem te zeggen, dat dat toch niet mogelijk was. Hij heeft mij gezegd: „Daar weet ik niets van“. Dat heeft niet belet, dat in het begin van December in verschillende universiteitssteden vele studenten zijn gevat en wel door een onderafdeeling van de S.S. Zij zijn gevangen gezet en dit had tot gevolg, dat de anderen uit de stad zijn weggevlucht. Weer heb ik geprotesteerd, trouwens ook van Dam, en weer zijn de studenten losgelaten. De verzekering is gegeven, dat hun niets zou overkomen, wat niet heeft belet, dat zij kort na de Kerstvacantie van 1943 weer gevangengenomen werden, zgn. wegens den moord op Seyffardt. Weer ben ik opgetreden; weer is toegezegd, dat zij zouden losgelaten worden, maar op het laatste oogenblik heeft men van hen het onteekenen van een verklaring geëischt, ook weer tegen de afspraak in en daarop is de uittocht naar Duitschland gevolgd.

De bedoeling van dit alles is niets anders geweest dan het misverstand te vergrooten en de tegenstellingen te versterken.

Veel meer is het nog het geval geweest met den moord op Seyffardt, Reydon en voorts op Posthuma. U kent mijn stelling, dat naar mijn meening deze moorden gelast zijn door den Sicherheitsdienst; ik weet niet met zekerheid, of het juist is, maar ik weet wel met zekerheid, dat in ieder geval al het mogelijke gedaan is om daaruit munt te slaan voor

het verwekken van burgeroorlog in Nederland. Ik weet het daardoor, omdat ik, toen ik van den burgemeester van Voorschoten bericht kreeg, dat Reydon vermoord was en ik het alles doorgaf aan Rauter als hoofd van de politie, hij onmiddellijk door de telefoon schreeuwde: „Nu laat ik morgen onmiddellijk honderd gijzelaars neerleggen!” Bij Seyffardt had hij al vijftig genoemd. Ik was er zeer ontzet over en ging anderdaags naar Schmidt om dat te voorkomen. Ik heb er lang gesproken en Schmidt overtuigd met het argument, dat men nooit burgers van hetzelfde land voor een burger kan laten neerleggen. Hij heeft mij toen gezegd, dat hij de zaak zou brengen in de vergadering, die de Rijkscommissaris zou houden met de Commissarissen-generaal en den anderen dag heb ik van hem evenals van Wimmer gehoord, dat geen gijzelaars zouden worden getroffen. Maar, voegde men er aan toe, er wordt op gerekend, dat de N.S.B. zelf voor de represailles zal zorgen. Ik heb onmiddellijk gezegd: „Dat beteekent burgeroorlog; U kunt zelf de gevolgen beoordeelen.” Men heeft inderdaad menschen gevonden — niet Mussert, maar anderen — die bereid zijn geweest tot dergelijke represailles over te gaan en op deze wijze is datgene, wat men den burgeroorlog noemt, in Nederland gekomen. Ik heb het zien opkomen en het was mij onmogelijk nog meer te doen om het tegen te houden.

Tusschen deze twee tegenstellingen: eenerzijds mijn intellectueele inzicht, dat een dergelijke opbouw, zooals ik mij dat voorgesteld had, het eenige middel was, naar ik het zag, voor de toekomst van mijn volk, anderzijds deze ontwikkeling, waarvan ik zelf het slachtoffer dreigde te worden, heb ik in klem gezeten en dat heeft tot gevolg gehad de tragische ontwikkeling, zooals ik die in het begin van 1943 heb meegemaakt en waarin ik dan als het ware ten onder ben gegaan.

Van toen af heb ik het besef gehad, dat een Godsoordeel over het nationaal-socialisme zou worden uitgesproken. Het is reeds in 1943 gestorven en tenslotte heeft het vonnis zich er aan voltrokken; het bestaat niet meer.

Maar de problemen, waarvoor het een oplossing zocht, blijven bestaan.

Ik erken, dat het vaste geloof, dat ik had, dat alleen de oplossing, die ik voorstond (in het begin van den oorlog dan) een redding kon beteekenen, mij tot eenzijdigheid en partijdigheid verleid heeft.

Daar sta ik schuldig aan.

Maar ik ben blijven strijden, totdat ik er zelf bij neerviel, tegen verduitsching, tegen annexionisme, tegen het deelnemen van vrijwilligers, tegen den dwang op de leden van de N.S.B. en tegen burgeroorlog. Ik heb de gevolgen van het conflict, waarin ik ben gekomen, reeds ondergaan en ik begrijp, dat ik ze nog verder zal moeten ondergaan. Ik ben misschien fel en onbeheerscht geweest, maar ik kan zeggen: ik sta voor U met handen, waaraan noch slijk, noch bloed kleeft. Geen slijk, want ik heb tegen de corruptie in de Nationaal-Socialistische Beweging gevochten van den eersten tot den laatsten dag en ik ben zelf geen oogenblik corrupt geweest. Ik heb noch als vormingsleider, noch als leider van het Opvoedersgilde, noch zelfs voor artikelen, die ik

schreef, noch als Procureur-generaal bij het Vredegerechtshof eenige bijzondere bezoldiging genoten. Ik heb geleefd van mijn salaris. Nu ben ik heelemaal ook nog beroofd, is mijn huis geplunderd geworden.

Ik sta ook zonder bloed aan mijn handen. Er is geen mensch, die tengevolge van mij den dood is ingegaan of een onduldbaar lijden heeft ondergaan. Daarom zal ik het zoo op prijs stellen wanneer de zaak van den heer Meischke wordt opgehelderd.

Ik heb ook geen kansspel gespeeld, zooals men wel eens zegt, op de overwinning van Duitschland, want mijn ontwikkeling en strijd zijn zoodanig geweest, dat, wanneer de strijd anders was uitgevallen, ik geenszins tot de bevoorrechten zou hebben behoord.

De geheele geschiedenis door heeft men politieke conflicten met strafrechtelijke maatregelen opgelost. Ik maak mij dan ook in dit opzicht geen illusies. De krachten, die mij in deze jaren gedreven hebben, heb ik zelf maar half begrepen. Zij zijn grooter geweest dan ik zelf. Ik zal dat moeten ondergaan en zal dus de voltrekking van mijn noodlot moeten afwachten.

De President: Verlangt de heer Procureur-fiscaal nog het woord?

De Procureur-fiscaal, de heer Mr. J. Zaaijer: Dank U, Mijnheer de President.

De President: Verdachte, hebt U nog iets te zeggen behalve hetgeen U hebt aangevoerd? U hebt het laatste woord.

Verdachte: Dank U, Mijnheer de President.

De President: Dan wordt het onderzoek in deze zaak gesloten en de uitspraak bepaald op vandaag over veertien dagen.

De zitting wordt gesloten.

BIJZONDER GERECHTSHOF
TE 's-GRAVENHAGE.

TERECHTZITTING VAN 17 OCTOBER 1945 IN HET PALEIS
KNEUTERDIJK 20 TE 'S-GRAVENHAGE.

President:	Mr. Gerbert Scholten.
Rechtsgeleerde Raadsheeren:	Mr. D. Bijdendijk. Mr. P. S. Noyon.
Militaire Raadsheeren:	Kolonel J. van Voorthuysen. Kolonel D. W. Kwak.
Griffier:	Mr. C. J. Enschedé.
Procureur-fiscaal:	Mr. J. Zaaijer.

DE ZITTING WORDT TE 10 UUR GEOPEND.

UITSPRAAK in de STRAFZAAK tegen ROBERT VAN GENECHTEN

geboren te Antwerpen, 25 October 1895, zonder beroep, wonende te Voorburg (thans gedetineerd in de Strafgevangenis, Cellenbarak, te Scheveningen).

Raadsman: Mr. J. P. A. van den Oever.

De **President**: Het Bijzonder Gerechtshof heeft in deze zaak de navolgende sententie gewezen:

„Het Bijzonder Gerechtshof;

Gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gehoord den verdachte, bijgestaan door mr. J. P. A. van den Oever, advocaat te 's-Gravenhage;

Overwegende, dat aan verdachte is ten laste gelegd:

dat hij tusschen Mei 1940 en October 1943 in Nederland opzettelijk, terwijl Nederland in oorlog was met Duitschland, en leiding en geestelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk in nationaal-socialistischen en jegens Duitschland vriendschappelijken zin door de vijandelijke bezettende macht werd gewenscht en voor Duitschland nuttig was, en terwijl hij een vooraanstaande positie innam als vervullende de functie van Procureur-generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage (later tevens bij het zoogenaamde Vrederechtshof), tevens fungeerend Directeur van politie, als leider van het Opvoedersgilde en vormingsleider der Nationaal-Socialistische Beweging, en later als Commissaris van de provincie Zuid-Holland, door zijn werkzaamheid in het algemeen zoodanige leiding heeft gegeven en zoodanige geestelijke ontwikkeling actief heeft bevorderd, als bijvoorbeeld tot uiting komt in:

1e. het opzettelijk in de uitoefening van de functie van Procureur-generaal en Directeur van politie als voormeld, of met gebruikmaking van macht, gelegenheid of middel hem door de bekleeding dier functies geschonken, op kennelijk partijdige wijze, in nationaal-socialistischen zin, ingaan op bij hem, van nationaal-socialistische zijde, ingebrachte klachten, instellen of doen instellen van onderzoeken, en geven van opdrachten aan onder hem staande ambtenaren;

2e. het opzettelijk op kennelijk partijdige wijze, in een geest, tegengesteld aan dien van het tegen Duitschland oorlog voerende Nederland, optreden als Procureur-generaal bij de behandeling door het Vrederechtshof van de straizaaik tegen Bom en Kruithof in verband met den dood van luitenant-kolonel Mussert;

3e. het opzettelijk in het openbaar (per radio) houden van eenige anti-semietische redevoeringen, omstreeks December 1941;

4e. het opzettelijk houden, hetzij in het openbaar, hetzij in min of meer besloten kring, van een aantal redevoeringen, geven van persinterviews, die in couranten in Nederland in het openbaar werden gepubliceerd en verspreid, en het publiceren van artikelen in couranten welke in Nederland in het openbaar werden verspreid, waarin nationaal-socialistische en jegens Duitschland vriendschappelijke denkbeelden werden tot uitdrukking gebracht, zooals:

persinterview, onder den titel „Opvoeding en onderwijs van de Nederlandsche jeugd” weergegeven in Het Volk, 24 Mei 1941;

redevoering te Hengelo (Ov.), onder den titel „De opvoeders en de nieuwe tijd” weergegeven in het Nationale Dagblad, 24 Juni 1941;

redevoering te Zandvoort, onder den titel „Nederlandsche Volks-aard” weergegeven in het Algemeen Handelsblad, 20 November 1941;

redevoering te Utrecht, onder den titel „Nat.-socialistische studenten bijeen” weergegeven in het Algemeen Handelsblad, 16 November 1941;

persinterview, onder den titel „Leiden en de nieuwe geest” weergegeven in het Handelsblad, 20 November 1941;

artikel „Vorming der Beweging” gepubliceerd in Volk en Vaderland, 12 December 1941;

redevoering te 's-Gravenhage, onder den titel „Scholingsdag van N.S.D.A.P. en N.S.B. te 's-Gravenhage” weergegeven in het Nationale Dagblad, 2 Maart 1942;

redevoering te Lunteren, onder den titel „Nat.-soc. vormingsschool te Lunteren geopend” weergegeven in De Telegraaf, 27 Juli 1942;

artikelenreeks „Waarom een vereenigd Europa”, gepubliceerd in het Nationaal Dagblad, omstreeks Augustus 1943;

Overwegende, dat **verdachte** ter terechtzitting heeft opgegeven:

dat hij tusschen Mei 1940 en October 1943, terwijl ons land door de Duitschers bezet was, in Nederland een vooraanstaande positie heeft ingenomen;

dat hij namelijk in dien tijd aldaar heeft bekleed de ambten van Procureur-generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage, tevens fungerend Directeur van politie, en daarna van Commissaris der Provincie Zuid-Holland;

dat hij bovendien in dien tijd aldaar is geweest leider van het Opvoedersgilde en vormingsleider van de nationaal-socialistische beweging;

dat hij als Procureur-generaal na de instelling van het zoogenaamde Vrederechtshof tevens was Procureur-generaal bij dat hof;

dat de Duitschers in dien tijd wenschten dat aan het Nederlandsche volk leiding en geestelijke ontwikkeling zou worden gegeven in nationaal-socialistische en jegens Duitschland vriendschappelijken zin, en zoodanige leiding en ontwikkeling ook voor Duitschland nuttig was;

dat hij in dien tijd aldaar, dit alles wetende, door zijn werkzaamheid in het algemeen er naar gestreefd heeft, dat er in Nederland zou zijn leiding en geestelijke ontwikkeling van het volk in den geest van het nationaal-socialisme in den door hem bedoelden, hieronder te noemen zin van bereidheid tot samenwerking met Duitschland;

dat hij daartoe in dien tijd onder het Nederlandsche volk propaganda heeft gemaakt voor het nationaal-socialisme;

dat het nationaal-socialisme toen in Duitschland kenmerkend was voor het beleid der Duitsche regeering en voor het Duitsche volk in al zijn geledingen;

dat hij in dien tijd meermalen nadrukkelijk in het openbaar heeft verklaard dat hij en zijn medestanders-N.S.B.-ers, waren de vrienden van Duitschland, maar niet zijn personeel;

dat hij zich als vriend van Duitschland beschouwde;

dat zijn vorenbedoeld algemeene streven onder andere ook daarin tot uiting kwam, dat hij van de functies van Procureur-generaal en Directeur van politie en de hem als zoodanig ter beschikking staande macht en mogelijkheden gebruik heeft gemaakt op kennelijk in nationaal-socialistischen zin partijdige wijze — zoo bij het ingaan op bij hem van nationaal-socialistische zijde ingebrachte klachten, als door het instellen of doen instellen van onderzoeken en het geven van opdrachten aan onder hem staande ambtenaren;

dat hij omstreeks December 1941 in het openbaar voor de radio eenige redevoeringen van anti-semietischen inhoud heeft gehouden;

dat hij voorts daartoe vanaf 10 Mei 1940 tot het einde van 1942 verschillende lezingen heeft gehouden in het openbaar en ook in zeer besloten kring voor een verschillend publiek ter verspreiding van de nationaal-socialistische gedachte;

dat daartoe behooren de in de telastelegging opgesomde redevoeringen;

dat hij voorts daartoe in dien tijd een aantal persinterviews heeft gegeven, die in couranten in Nederland in het openbaar werden verspreid en ook artikelen in die couranten heeft gepubliceerd;

dat al deze interviews en artikelen overeenkomstig zijn bedoeling tot uitdrukking brachten de nationaal-socialistische en jegens Duitschland-vriendschappelijke denkbeelden, waarbij hij met name als zoodanig erkende de in de telastelegging opgesomde, van hem afkomstige artikelen;

dat zelfde geldt voor den geest, sprekende uit de in de telastelegging genoemde persinterviews, al kan hij zich niet in alle opzichten voor de weergave van die interviews verantwoordelijk stellen;

Overwegende, dat ter terechtzitting verklaard hebben de getuigen:

W. C. J. Wooning te 's-Gravenhage:

dat hij vanaf 1 September 1940 tot eind November 1941 als rijks-rechercheur 1e klas was gesteld ter beschikking van verdachte, toenmaals Procureur-generaal bij het Haagsche Gerechtshof;

dat hij in dien tijd als zoodanig meermalen van verdachte opdrachten heeft ontvangen tot het instellen van onderzoeken, welke onderzoeken bijna steeds gingen tegen niet-N.S.B.-ers;

dat verdachte meestal verzwegen wie in dergelijke gevallen de klagers waren, en dan wel zei, zulks zelf niet te weten; meestal echter produceerde verdachte dan een of ander papiertje met eenige aantekeningen of wel een vaag — en niet ondertekend — rapport van den

centralen inlichtingendienst der N.S.B. en verlangde hij dat daarop een onderzoek zou worden opgebouwd of personen zouden worden ingesloten, ambtenaren zouden worden geschorst of ontslagen dan wel aan de Sicherheitspolizei zouden worden overgeleverd;

dat hij steeds den indruk had dat verdachte in zijn beleid fel partijdig vóór nationaal-socialisten was, onder meer op de volgende gronden:

dat hij eens van verdachte opdracht kreeg een onderzoek in te stellen tegen Mr. Schölvínck te Amsterdam, en dezen in hechtenis te nemen, omdat volgens een bij verdachte ingekomen brief Mr. Schölvínck zich zou hebben beziggehouden met het verspreiden van anti-Duitsche circulaire's; verdachte weigerde evenwel aanvankelijk den naam van zijn zegsman te noemen en noemde later den naam van Marretje Jobs, er bij zeggende dat getuige haar er buiten moest houden;

dat getuige bleek, dat Marretje Jobs een nationaal-socialiste was, die in dienst bij Mr. Schölvínck een brief van haar patroon had gecopieerd;

dat hij in November 1940 in verband met de toen te Delft uitgesproken studentenstaking in opdracht van verdachte ten parkette is begonnen te verhooren een 14-tal Delftsche studenten, doch verdachte, nadat getuige gebleken was dat het allemaal nationaal-socialisten en verraders van hun collega's waren, vóór het einde van het onderzoek hem de zaak uit handen heeft genomen en de studenten heeft verwezen naar de Sicherheitspolizei;

dat op een goeden dag verdachte een klacht opnam inzake beweerde posthume belediging van Peter Ton, welke klacht gedaan werd door diens moeder of zuster;

dat verdachte, er door getuige op gewezen, dat verdachte daartoe niet bevoegd was, omdat hij geen hulpofficier van justitie was, aan getuige opdracht gaf naar de klaagster toe te gaan teneinde uit te lokken, dat zij opnieuw klacht zoude doen aan getuige, die tot het opnemen wél bevoegd was;

dat getuige dit als in strijd met het recht geweigerd heeft;

dat verdachte hem toen nadrukkelijk nog eens gevraagd heeft: „Er moet dus een klacht zijn van de moeder of de zuster?” en kort daarna aan getuige een getypte en geteekende klacht heeft overhandigd;

dat hij begin Januari 1941 opdracht kreeg van verdachte zekeren Wilking te hooren, die sedert drie dagen op verdachte's last in het politiebureau te Sassenheim was ingesloten, verdacht van Duitsch-vrijdige handelingen;

dat getuige verdachte zeide, dat Wilking wederrechtelijk van zijn vrijheid beroofd was, omdat verdachte tot zulk een last niet bevoegd was;

dat verdachte daarop kortweg zeide wél bevoegd te zijn en getuige oproeg van Wilking een bekentenis te forceeren en hem daarna over te leveren aan de Sicherheitspolizei te 's-Gravenhage;

dat bij het onderzoek bleek dat Wilking onschuldig was, waarop hij alleen naar Den Haag is gegaan en van de Sicherheitspolizei verkreeg

dat Wilking in vrijheid werd gesteld;

dat verdachte zich over dit resultaat verbaasd en geërgerd toonde en zei: „Maar hij heeft toch zeker flink op z'n donder gehad?“, en toen getuige dit ontkende: „Enfin, die drie dagen heeft hij alvast te pakken!“;

dat in Mei 1941 ten huize van Rook te Ouderkerk aan den IJssel een groote partij voedingsmiddelen waren inbeslaggenomen, waarover in de couranten berichten waren verschenen;

dat verdachte getuige opdroeg een onderzoek in te stellen, evenwel niet naar de feiten zelf, maar naar de vraag, in hoeverre de politie aan die publiciteit medewerking had verleend;

dat Rook een functionaris bij de N.S.B. bleek te zijn;

dat de meeste opdrachten, die hij van verdachte kreeg, betroffen niet-justitieele aangelegenheden en slechts strekten tot het dienen van de nationaal-socialistische belangen en het vervolgen van tegenstanders der N.S.B., W.A. of van den bezetter;

J. C. V. Meischke te Rotterdam:

dat hij is en in en omstreeks 1941 was substituut-officier van justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam;

dat hij als zoodanig hierarchie stond onder verdachte, die toen Procureur-generaal was bij het Haagsche Gerechtshof;

dat hij in dien tijd van verdachte opdracht kreeg een strafvervolgung in te stellen tegen Clasina Hoogendoorn, als verdacht van overtreding van art. 137c van het Wetboek van Strafrecht;

dat Hoogendoorn zich in een kraamkamer, waar slechts vier personen tegenwoordig waren, op min gunstige wijze had uitgelaten

dat verdachte deze opdracht gaf ondanks en nadat getuige hem er op gewezen had dat hier van een strafbaar feit geen sprake was, omdat men niet kon volhouden, dat Hoogendoorn in het openbaar had gesproken;

dat verdachte bovendien aan getuige opdroeg om ter terechtzitting een gevangenisstraf te eischen, voor zoover getuige zich dat herinnert van 3 of van 6 weken;

dat het heel ongebruikelijk is en was dat de Procureur-generaal behalve een opdracht tot vervolging ook het requisitoir aan den behandelenden Officier dicteert;

J. G. Amiabel te 's-Gravenhage:

dat hij gedurende de geheele ambtsperiode van verdachte als Procureur-generaal bij het Gerechtshof aan dezen was toegevoegd als hoofdambtenaar voor bijzondere diensten;

dat verdachte in zijn functie voortdurend zijn nationaal-socialistische instelling liet gelden, hetgeen telkens weer tot uiting kwam in gesprekken en in de door getuige behandelde correspondentie;

dat het er bij verdachte in feite steeds om ging de nationaal-socialistische beginselen in de praktijk te brengen, waarbij hij herhaaldelijk de Deutsche bezettingsautoriteiten inschakelde;

dat getuige meermalen van verdachte opdrachten ontving waaruit een en ander ten duidelijkste bleek;

dat hij bijvoorbeeld in 1940 van verdachte opdracht kreeg den Haagschen rechercheur de Groot te arresteren, die, op een avond in zijn woning door een aantal W.A.-mannen ernstig mishandeld, uit zelf-verdediging van zijn vuurwapen had gebruik gemaakt, daarbij een van zijn belagers zwaar verwondend;

dat getuige slechts opdracht kreeg tot arrestatie van de Groot, niet van diens belagers;

dat verdachte er tenslotte in berustte, dat de arrestatie niet door-ging, daarbij zeggend „dat de W.A. ook gek gedaan had”;

dat verdachte hem in Mei 1942 opdroeg een onderzoek in te stellen tegen een agent van politie te Rotterdam, die blijkens aangifte van een W.A.-man gezegd zou hebben, toen Engelsche vliegtuigen overvlogen: „Laat ze maar komen, hoe meer hoe liever”;

dat verdachte in dien tijd een veilingvereeniging in het Westland op grond van de Verordening van de Openbare Veiligheid heeft geschorst, daarbij geen andere reden opgevend, dan dat het Bestuur van die vereeniging niet toegankelijk was voor niet-N.S.B.-ers;

dat verdachte in September 1940 f 500.— uitloofde voor het aanhouden door de Politie van een aantal te Leidschendam neergekomen Engelsche piloten;

dat verdachte in het stellen van zulke premies heeft volhard, ook nadat getuige hem er op had gewezen, dat zulke dingen niet tot de zaak van de Nederlandsche politie behoorden;

J. Esmeijer te 's-Gravenhage:

dat hij ten tijde dat verdachte optrad als Procureur-generaal te Den Haag werkzaam was aldaar ten parkette van den Officier van justitie als Rijksklerk 2e klasse;

dat hij in dien tijd zekeren Tak tewoord moest staan, die kwam informeren naar den stand van een tegen hem loopende strafzaak;

dat Tak hem bij die gelegenheid zei: „Ik heb voor Europa aan het Oostfront gevochten en ook voor U”, waarop getuige heeft gezegd: „Dat weet ik niet” en verder: „Trouwens het interesseert mij heelemaal niet voor wie U vecht”;

dat hij daarop dien dag bij verdachte is ontboden, alwaar Tak ook tegenwoordig was;

dat Tak toen heeft gezegd, dat getuige de Duitsche weermacht en den Führer had beledigd, hetgeen getuige daarop zijnerzijds de toedracht der zaak weergevend, heeft ontkend;

dat verdachte daarna uitdrukkelijk zei, dat hij Tak wel, maar getuige niet geloofde;

dat Tak een recidivist was met wel 20 veroordeelingen en lid der N.S.B.;

dat verdachte daarna getuige gedreigd heeft met de woorden: „Zulde Gij nu eindelijk bekennen, anders laat ik je direct einsperren”, en ook nog getracht heeft van hem en van zijn bij het onderhoud met Tak aanwezige collega's — gelijk deze getuige verteld hebben — een

verklaring in dien zin te verkrijgen, en wel door aan de collega's te verklaren, dat getuige reeds bekend had, en aan getuige, dat die collega's Tak's verklaringen reeds hadden bevestigd;

dat verdachte bij dit onderhoud een uitvoerige uiteenzetting gaf van de Nationaal-Socialistische Beginselen en van de redenen waarom Duitschers en N.S.B.-ers in Rusland vochten;

Overwegende, dat door verdachte en zijn raadsman verscheidene weren zijn te berde gebracht, die hierna achtereenvolgens besproken dienen te worden;

Overwegende, dat verdachte's raadsman vooreerst heeft aangevoerd, dat de dagvaarding nietig is, vermits zij niet behelst een behoorlijke opgave van hetgeen verdachte is telastgelegd, doch het Hof van oordeel is, dat de dagvaarding wel aan de wettelijke vereischten voldoet;

Overwegende, dat voorts is betoogd, dat in de geïncrimineerde periode Nederland en Duitschland niet met elkaar in oorlog waren, waar door de capitulatie van Mei 1940 de daadwerkelijke oorlogstoestand hier te lande was geëindigd;

Overwegende, dat het Hof dit standpunt niet deelt, aangezien de tusschen Nederland en Duitschland uitgebroken oorlog niet was geëindigd door een wapenstilstands- of vredesverdrag en er in Mei 1940 slechts capitulatie heeft plaats gevonden van de in Nederland aanwezige strijdkrachten, terwijl toen en nadien Nederlandsche strijdkrachten — gelijk algemeen bekend en door verdachte niet weersproken als ook hem destijds bekend — te land, te water en in de lucht, zoo in de Europeesche wateren, boven Nederlandsch grondgebied als elders den oorlog tegen Duitschland hebben voortgezet;

Overwegende, dat verdachte, toegevend, dat de Duitschers leiding en geestelijke ontwikkeling van ons volk in nationaal-socialistischen zin wenschten, voorts dat het Nationaal-socialisme voor de Deutsche Regeering en het Deutsche volk kenmerkend was, bovendien dat hij en zijn medestanders N.S.B.-ers waren de vrienden van Duitschland en tenslotte dat hij door zijn werkzaamheid in het algemeen leiding in nationaal-socialistischen zin heeft gegeven en een algemeene ontwikkeling in nationaal-socialistische richting heeft bevorderd, — nochtans heeft ontkend zich aan het hem telastgelegde te hebben schuldig gemaakt, en ook heeft ontkend, dat zijn propaganda voor de Duitschers nuttig is geweest, en dat wel op dien grond, dat het door de Duitschers gewilde nationaal-socialisme was een leer, waarbij het ras op den voorgrond stond, terwijl bij het door verdachte voorgestane nationaal-socialisme het volk op den voorgrond stond;

Overwegende, dat het Hof dit verweer verwerpt;

Overwegende, dat het door verdachte opgestelde — wellicht theoretisch houdbare — onderscheid in ieder geval geen practisch criterium oplevert in dien zin, dat het nationaal-socialisme „naar ras” Duitsch- en het andere specifiek niet-Duitsch, respectievelijk Nederlandsch nationaal-socialisme zou zijn, omdat, gelijk algemeen bekend, beide stroomingen zoowel in Duitschland als in Nederland binnen het nationaal-socialisme aanwijsbaar waren en in elkander vloeiden, en het door

verdachte gemaakte onderscheid derhalve ten deze irrelevant is;

Overwegende, dat dit 's Hofs standpunt al dadelijk door het spraakgebruik wordt gewettigd, dat voor beide theoretische richtingen slechts één naam heeft: nationaal-socialisme;

Overwegende, dat deze practische on-onderscheidbaarheid ook duidelijk blijkt uit verdachte's gedragingen, die immers zelve implicite heeft toegegeven, zich bij zijn propaganda niet vrij van ras-onderscheidingen te hebben gehouden, immers als vriend van Duitschland voor zijn nationaal-socialistische beginsel en voor vriendschap met Duitschland heeft geijverd en daarbij onder andere ook anti-semietische propaganda heeft gevoerd, propaganda, die toch onweersprekelijk uitgaat van een beweerd rassenonderscheid;

Overwegende, dat verdachte heeft aangevoerd, dat zijn optreden als Procureur-generaal bij Hof en Vredegerechtshof den Duitschers niet enkel nut heeft gebracht, daartoe aanvoerende, dat hij telkens weer met de Deutsche bezettingsautoriteiten in conflict is geraakt;

Overwegende, dat dit laatste wat daar ook van zij, niet afdoet, dat verdachte, zich een vriend van de Duitschers voelende, steeds in alle ter terechtzitting gebleken gedragingen, gelijk uit den aard dier gedragingen zelve blijkt, gehandeld heeft en ook heeft willen handelen in de door de Duitschers gewenschte en voor hen nuttige lijn;

Overwegende, dat verdachte's raadsman voorts heeft aangevoerd dat de in de telastelegging sub 1e genoemde voorbeelden niet opleveren een leiding geven in den in de telastelegging bedoelden zin aan het Nederlandsche volk, maar slechts een leiding geven aan het aan verdachte ter beschikking staande justitieele apparaat;

Overwegende, dat zulks niet juist is; dat juist de wijze, waarop verdachte zijn taak opvatte, kennelijk dienen moest te bevorderen dat de gedragingen van het Nederlandsche volk in zijn geledingen zich zouden voegen naar de nationaal-socialistische en aan de Duitschers welgevallige beginselen en verdachte's optreden als Procureur-generaal dus wel degelijk het karakter had van leiding aan het volk in den aangegeven zin en van het bevorderen van de door verdachte voorgestane geestelijke ontwikkeling;

Overwegende, dat voorts nog is aangevoerd, dat het op kennelijk partijdige wijze handelen, in de telastelegging sub 1e gesteld, geen strafbaar feit oplevert, vermits de daarachter gevoegde woorden „in nationaal-socialistischen zin“, van de voorafgaande als door een komma gescheiden, daarmede klaarblijkelijk niet in verband mogen worden gebracht, waardoor alleen het verwijt van partijdigheid overblijft en het juist de taak van het O.M. is, en dus van verdachte als Procureur-generaal was, om partijdig te zijn;

Overwegende, dat het Hof den raadsman hierin niet kan volgen, waar de woorden „in nationaal-socialistischen zin“ slechts dan redelijke beteekenis kunnen hebben, wanneer zij zijn een nadere bepaling van „op kennelijk partijdige wijze“, terwijl de komma hier de waarde heeft van: „en wel“, „namelijk“;

Overwegende, dat 's raadsmans verweer dat het houden van anti-

semietische redevoeringen niet noodzakelijk oplevert het geven van leiding en het bevorderen van geestelijke ontwikkeling in den aangegeven zin, voorbij moet worden gegaan, vermits het van algemeene bekendheid is, dat anti-semietische propaganda den Duitschers welgevallig was;

Overwegende, dat hetzelfde geldt voor het verweer, dat verdachte de redevoeringen heeft gehouden voor geestverwanten en daarom niet gezegd zoude kunnen worden dat zij ten doel hadden het Nederlandsche volk te beïnvloeden;

Overwegende, dat ook dit verweer faalt nu bovendien als onweersproken vaststaat, dat die redevoeringen zijn gepubliceerd in de in de telastelegging aangehaalde algemeene pers, iets wat verdachte in zijn positie, ware hem zulks onwelgevallig geweest zeker zoude hebben kunnen verhinderen en zoude hebben verhinderd;

Overwegende, dat de raadsman nog heeft aangevoerd dat al wat ter terechtzitting is gebleken slechts kan opleveren een streven om de door de Duitschers gewenschte ontwikkeling te bevorderen, maar dat nergens is komen vast te staan, dat dat streven ook geslaagd is, en dat verdachte dus metterdaad bevorderd heeft, gelijk de telastelegging zegt;

Overwegende, dat „bevorderen” beteekent: de ontwikkeling van iets begunstigen, en vaststaat dat verdachte zulks inderdaad gedaan heeft, zoodat ook dit verweer faalt;

Overwegende, dat verdachte nog heeft aangevoerd, dat hij hoezeer ook benoemd tot Commissaris der Provincie Zuid-Holland, deze functie echter metterdaad nooit heeft uitgeoefend, zoodat hij dan ook als zoodanig zich nimmer kan hebben schuldig gemaakt aan de telastegelegde handelingen;

Overwegende, dat deze bewering over het hoofd ziet, dat aan verdachte slechts is telastegelegd, zijn werkzaamheid in het algemeen, terwijl zijn hoedanigheid in de dagvaarding genoemd is ter adstructie van de stelling, dat verdachte een vooraanstaande positie in den lande innam;

Overwegende, dat het Bijzonder Gerechtshof op grond van den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen bewezen acht en de overtuiging heeft verkregen, dat verdachte het hem telastegelegde heeft begaan, met dien verstande dat niet bewezen is het onder sub 2e vervatte deel der telastelegging;

Overwegende, dat tot deze beslissing reden geven de in vorenstaande bewijsmiddelen voorkomende feiten en omstandigheden;

Overwegende, dat het Bijzonder Gerechtshof niet bewezen acht hetgeen verdachte meer en anders is telastegelegd dan hierboven is bewezen verklaard;

Overwegende, dat het aldus bewezene oplevert het misdrijf van Opzettelijk in Tijd van Oorlog den Vijand Hulp Verleenen;

Gelet op art. 102 van het Wetboek van Strafrecht juncto Art. 22 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht en de artt. 1, 2, 3, 8, 9 en 11 Besluit Buitengewoon Strafrecht, juncto Art. 37 Besluit Buitengewone Rechts-

pleging en de artikelen 28, 29, 31 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat verdachte deswege strafbaar is, zijnde toch niet gebleken van eenige omstandigheid, die de strafbaarheid van verdachte zoude opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat voor het, door verdachte, terwijl hij een leidende positie innam zoowel eenerzijds als ambtenaar van het Rijk als anderzijds in een landverraderlijke beweging als de nationaal-socialistische, gepleegde misdrijf de eenige passende straf is de doodstraf en van geen omstandigheid is gebleken, die een lichtere straf zoude rechtvaardigen;

Rechtdoende:

Verklaart verdachte schuldig aan het hierboven bewezen verklaarde en gequalificeerde misdrijf en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt verdachte te dier zake tot de **DOODSTRAF**;

Ontzet verdachte van het recht tot het bekleeden van ambten en het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen, beide voor het leven;

Verklaart niet bewezen hetgeen aan verdachte meer of anders is telastegelegd dan hierboven is bewezen verklaard; spreekt hem daarvan vrij.

Verleent verdachte verlof om tegen deze sententie beroep in cassatie in te stellen.

De zitting word gesloten.

Van Genechten heeft zich op 13 December 1945 des morgens even over half acht in de Strafgewangenis te Scheveningen door ophanging van het leven beroofd. In cassatie zou zijn zaak op 24 December 1945 voor den Bijzonderen Raad van Cassatie te 's-Gravenhage hebben gediend.

Naar aanleiding van het feit, dat van Genechten in de cellenbarak te Scheveningen zelfmoord had gepleegd, deelde het hoofd der sectie II A.S. van den staf M.G. aan het A.N.P. mede:

Gistermorgen om 7 uur werd aan van Genechten op de gebruikelijke wijze een kom melk gebracht. Er was aan hem toen niets bijzonders te bemerken. Om even over half acht constateerde een der bewakers, dat hij zich door ophanging van het leven had beroofd. De onmiddellijk gewaarschuwde gevangenis-arts kon nog slechts den dood constateeren. Het lijk was op dat moment nog op lichaamstemperatuur en de arts sprak als zijn meening uit, dat de zelfmoord hoogstens tien minuten te voren gepleegd kon zijn. Van Genechten heeft klaarblijkelijk den broekband van een onderbroek afgescheurd, voordat deze in de wasch werd gedaan. Dezen band heeft hij met stopwol, welke den gedetineerden wordt verstrekt om daarmede hun eigen sokken te stoppen, tot een stevig geheel ineen gewikkeld en daarmede heeft hij zich aan een buis van de centrale verwarming opgehangen.

In zijn cel werden eenige brieven aangetroffen, o.a. aan den Procureur-fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof te 's-Gravenhage en aan den raadsman. Uit deze brieven blijkt, dat van Genechten tot het inzicht was gekomen, dat hij gedurende de oorlogsjaren gefaald heeft en dat hij liever zichzelf het leven wilde benemen, dan een executie-peloton af te wachten. Aan den Procureur-fiscaal deelde hij o.a. mede, dat hij het door hem ingediende beroep in cassatie introk.

Desgevraagd deelde de commandant der cellenbarak Scheveningen mede, dat van Genechten steeds een rustige gevangene was geweest. Hij hield zich aan de regels van het huis en had nog kort tevoren den commandant gezegd, dat hij meende, dat het zijn plicht was, zich zoodanig te gedragen. Niettemin moet van Genechten reeds eenigen tijd het plan hebben gehad zelfmoord te plegen, aangezien hij anders niet een en ander zoo zorgvuldig had kunnen voorbereiden.

De commandant van de cellenbarak deelde voorts als zijn meening mede, dat het niet te voorkomen is, dat iemand van het intellect van een man als van Genechten zelfmoord pleegt, indien hij zijn zinnen daarop gezet heeft. Hem waren zelfs gevallen bekend van twee Duitsche gedetineerden, die kans gezien hadden zich aan de knop van hun krib op te hangen door zich eenvoudig ruggelings achterover te laten vallen.

Van Genechten was op 25 October 1895 te Antwerpen geboren. Na den vorigen oorlog werd hij in België bij verstek ter dood veroordeeld. In 1930 verwierf hij de Nederlandsche nationaliteit. Van Genechten was

gehuwd en had twee kinderen. Hij gaf op zonder godsdienst te zijn, doch bezocht in den laatsten tijd de R.K. godsdienstoefeningen in de gevangenis.

De volledige tekst van den brief, welken van Genechten den Griffier van het Bijzonder Gerechtshof te 's-Gravenhage, voor hij zich van het leven beroofde, schreef in zijn cel in de gevangenis te Scheveningen, luidt als volgt:

Edelgrootachtbare Heer,

Naarmate ik in de eenzaamheid der cel de gebeurtenissen der laatste jaren overwogen heb, ben ik mij mijn schuld hoe langer hoe meer bewust geworden. Het is alsof ik uit een droom ontwaakt ben. De houding, die de leidende Nederlandsche nationaal-socialisten tijdens den oorlog hebben ingenomen, werd ingegeven door de gedachte, dat zij beter dan de overgroote meerderheid der bevolking inzagen, waar het belang en de toekomst van het Nederlandsche volk lag. Zij werd bepaald door drie overwegingen:

1e. dat het nationaal-socialisme bij de volkeren, waarin het doordrong, eigenschappen zou ontwikkelen, die hen sterker zouden maken en in staat stellen een krachtige en rijke cultuur te scheppen.

2e. dat Duitschland, dat door dien geest gedragen werd, Europa zou leiden en dat het daarom een Nederlandsch belang was zich een vriend van Duitschland te toonen, en

3e. dat, wanneer Duitschland ten onder ging in dezen strijd om de toekomst van Europa, dit onmiddellijk den ondergang ook van het Westen zou beteekenen, omdat zich dan een vernietigend bolsjewisme hiervan zou meester maken.

Deze overwegingen wogen zoo zwaar, dat zij zich zelfs van de regeering en van de overgroote meerderheid van het volk afscheidden, toen Duitschland Nederland binnenviel.

Geen van deze drie overwegingen is echter door de feiten bevestigd.

Het nationaal-socialisme heeft tijdens den oorlog tot consequenties geleid en sommige vooraanstaande Duitsche en ook Nederlandsche persoonlijkheden tot het volgen van een politiek genoopt, die juist datgene brachten, wat wij van het bolsjewisme duchtten en die huiveringwekkende gevolgen hadden. Duitschland heeft den oorlog niet gewonnen en het Westen is niet in bolsjewisme ten onder gegaan.

De vergissingen, die wij begaan hebben, zijn dan ook te fundamenteel om door een beroep op goede trouw gedekt te worden. Wanneer men zich in een zoo critischen tijd als het Nederlandsche volk heeft meegemaakt, afscheidt van de overgroote meerderheid en van de politiek der wettige regeering, kan dit alleen verontschuldigd worden doordat men blijkt juist te hebben gezien.

Daarbij komt in mijn persoonlijk geval, dat ik er mij bewust van ben geworden, dat ik door mijn optreden het Nederlandsche volk ten diepste heb gegriefd, zulks alhoewel ik mij er steeds ten zeerste mede

verbonden heb gevoeld en zeer gelukkig was temidden er van te kunnen leven. De oorzaak van dit optreden ligt in een verbitterden verstandelijken hoogmoed.

Dit alles is voor mij aanleiding mij bij de sententie van het Bijzonder Gerechtshof neer te leggen en ik trek dan ook bij dezen de aan teekening van het beroep in cassatie tegen de sententie, op 17 October 1945 tegen mij uitgesproken, in.

Ik zal ook geen gratieverzoek aan H.M. de Koningin richten, omdat een schuldbekentenis van zoo principieelen aard, als die, welke ik hierboven doe, haar beteekenis verliest, wanneer zij met een gratieverzoek gepaard gaat en omdat overigens mij de dood liever is dan het leven, dat mij bij verleening van gratie zou wachten en waarin ik wel nooit meer het besef zou kwijt raken, dat ik mij, gedreven door een rampzaligen gedachtengang, heb laten leiden tot een houding, die ik nu ten zeerste veroordeelen moet.

Begenadiging zou alleen voor mij beteekenis hebben, wanneer de mogelijkheid bestond op een of andere wijze aan land en volk goed te maken, wat is misdaan en ik niet zie, hoe dit zou kunnen geschieden.

Ik heb gewacht op het arrest van den Raad van Cassatie in de zaak Blokzijl, omdat de mogelijkheid bestond, dat deze Raad van meening zou zijn, dat inderdaad door de capitulatie de oorlogstoestand had opgehouden te bestaan — immers is de oorlog met Duitschland en Japan ook met een dergelijke capitulatie geëindigd — of, dat het besluit bijzondere strafpleging onwettig zou zijn. Nu deze punten zijn beslist, is er ook juridisch geen reden meer om langer met de verklaring te wachten.

Het is mij echter tevens gebleken, dat, waar door mij geen gratieverzoek wordt ingediend, dit door het Bijzonder Gerechtshof ambts-halve zou dienen te geschieden. Om een dergelijke mogelijkheid te ondervangen, heb ik besloten zelf het vonnis van het Bijzonder Gerechtshof te executeeren.

Ik doe dit, omdat de gevolgen bij een langer in leven blijven voor mijn gezin nog rampzaliger zouden zijn dan reeds het geval is en omdat ik van meening ben, dat alleen werkelijke zoenoffers de heillooze verwijdering tusschen onze duizenden volgelingen en het Nederlandsche volk kunnen doen verdwijnen.

Het is mij duidelijk geworden, dat alleen de verdwijning van de leidende nationaal-socialisten een werkelijke verzoening met de duizenden ongelukkigen, voor wier gedachtengang wij in hooge mate verantwoordelijk zijn, kan mogelijk maken.

De pogingen om deze diepgewortelde behoefte aan vergelding in een strafrechtelijken vorm te gieten, heeft, geloof ik, alleen een aanzienlijke verergering van het leed voor alle betrokkenen tengevolge van de volgelingen, van de leidende persoonlijkheden en van hen, die deze straffen moeten hanteeren. Op deze wijze zal men deze tegenstelling als een etterende wonde in het volkslichaam blijven dragen, terwijl zij, door de bevrediging van de behoefte aan vergelding, zal genezen.

Ik dank God, dat er tengevolge van mijn optreden niemand den dood heeft gevonden en dat ik niemand heb aangezet in het Duitsche leger te dienen, maar meerderen daarvan heb weerhouden. Ik betuig in het bijzonder mijn spijt over de bitsige en haatdragende woorden, die ik tegenover de Joden heb gebruikt op een tijd, dat zij reeds zoo getroffen waren, al draag ik niet de minste schuld aan hun afslachting en heb ik die altijd huiveringwekkend gevonden.

Waar ik er een verzoenende werking van verwacht, hoop ik, dat U mijne schulderkenning zult willen publiceeren en ik roep het mededoogen van het Nederlandsche volk in voor mijn gezin.

Hoogachtend,

Uw

w.g. R. van Genechten".

1.

8 December 1911

Den Heer Griffioen van het Bijzondere Gerechtshof
den Haag.

Edelgrootachtbare Heer.

Naarste ik in de eenzaamheid der cel
de gebeurtenissen der laatste jaren nadenken heb, ^{en} mij
mijne schuld hoe langer hoe meer bewust geworden.
Het is alsof ik uit een droom ontwakt ben. De houding
die de hedenlandse nationale socialistische leiders tijdens
den verloop hebben ingenomen en die werd ingegeven door
de gedachte dat zij heten den eenigste meerderheid
der bevolking waren waar het belang en de toekomst
van het hedenlandse volk lag, werd bepaald door twee
overtuigingen 1° dat het nationaal-socialisme bij de
volken waarin het dordene eigen lappen een ^{aanleiding} ~~aanleiding~~
ontvankelijk die heilzouden sterke maken en in staat stelden een ^{aanleiding} ~~aanleiding~~
en rijken cultuur te ontwikkelen 2° dat Duitsland, dat
door dien geest gedragen werd, Europa zou gaan leiden.

Gelopen

en dat het daarom een Nederlands belang was om een
vriend van Duitsland te worden en te dat, wanneer Duitsland
ten onderging in deze tijd, om de toekomst van Europa, die onmiddellijk
lijft den ondergang, ook van het beste een betekenende, omdat dan
een het vernietigend bolchevisme ~~en~~ hiervan een meeste mate.
deze overwegingen wegen een paar, dat zij niet zelfs van de
regering en van de meeste meendeheid van het volk afleiden,
den, toen Duitsland Nederland binnenviel.

Geen van deze drie overwegingen is echter juist geweest.
Het nationaal socialisme heeft tijdens de oorlog tot een
quantiteit ~~in de handing van~~ geleid en tot een geringe mate
de deutch en ook Nederlanders te leide de persoonlijkheid tot het
volgen van een politiek genoot, die de tegenwoordige haat uit
het bolchevisme dachtten en die de meening van de gevolgen
had, Duitsland heeft den oorlog niet gewonnen en het volk
is niet in ~~het~~ bolchevisme ten onder gekomen.

De overtuigingen die wij bezaten hebben, zijn dan ook te
fundamenteel dan daarom door een beoef op de goede manier
gedacht te worden, wanneer men niet op een ~~coörcit~~ ^{coörcit} ~~in~~ ⁱⁿ ~~af~~ ^{af}
als het Nederlandse volk heeft meegemaakt. ~~aan~~ af scheide
~~van~~ van de meeste meendeheid en van de politiek

der wettige regeering, kan dit alleen reeds schuldigd worden doordat men blijft, juist te hebben gezien.

Daarby komt in mijn persoonlijk geval, dat ik mij bemest en van ben gesonden, dat ik door mijn optheden het nederlandsche volk ten diepste heb gegriefd. Zelfs aanmerk ik mij, en steeds ten eerste mede verboden heilgevoeld en een gelukkig man, te midden en aan te kunnen leven. De oorzaak van dit optheden ligt in een verlaten den. verstandelijken hoogmoed.

Dit alles is voor mij aanleiding, mij bij de discussie van het Bijzonder Gerechtshof niet te leggen.

Ik wil ook geen gratieverzoek aan H. H. de koning richten, omdat een schuldbekentenis van zoo principiële aard als die welke ik hieroven doe, ~~hoge~~ beteekenis verliest wanneer zij met een gratieverzoek gepaard gaat en omdat overigens mij de dood liever is dan het leven dat mij bij aanleening van gratie zou wachten, in waarin ik wel niet meer het besef zou krijgen, dat ik mij, gedreuen door een aanpaligen gedachten gang, heb laten leiden tot een handeling die ^{van} ten eerste bevoorwaard moet. ()

Hier ik heb gewaakt op het arrest van den Raad van Cassatie in de zaak Blokhuis, omdat de mogelijkheid bestond, dat deze

Naad van meening een zijn, dat indertijd door de capitulatie der onlogistverstand had opgehouden te bestaan - immers is de ~~o~~log met Duitsland en met Japan ook met een dergelijke capitulatie geëindigd - of, dat het Buit Bijzondere Straffpleging moet zijn. Nu deze punten zijn beslist is en nu juridisch geen reden meer om langer met de verlossing te wachten.

Het is mij eilte, tevens geboden, dat, waar dan zij een gratieverzoek heeft ingediend, dit door het Bijzondere Gerechtshof ~~so~~ ambtshalve zoude worden te geschieden. Om een dergelijke mogelijkheid te ondervangen, heb ik het besluit zelf het ~~minis~~ van het Bijzondere Gerechtshof te executeren.

Ik doe dit, omdat de gevolgen, bij een langer in leven blijven, voor zijn gezin, nog tamelijk zwaar zonden zijn dan reeds het geval is en omdat ik van meening ben dat alleen een werkelijke roemoffers de heilloze verwijdering kunnen af deugende volgelinge en het hedendaagsche welk kan doen verdwijnen. Het is mij duidelijk geworden, dat alleen de verdwijning van de leidende nationaal socialist is een werkelijke verzueming met de duizenden mogelijkheden, van wie godaachtenzame wij in hooge mate verantwoordelijk zijn, kan mogelijk maken. de pogingen om deze ~~aan~~ diepgemantelde behoefte aan vergelding in een strafrechtelijke ten ~~aan~~ te gieten. heeft, geloof ik,

alleen een aangename vergoeding van het leed van alle behaagden
 en geniet: van de volgelingen, van de leidende persoonlijkheid
 in van hen die de stoffen moet hanteren. Op de wijze zal men
 de tegenstelling als een ettelende worde in het miltlichaam blijven nag-
 teenlij, door de benediging van de belofte aan vergelding, zal gaege

Ik dank God dat u ten gevolge van mijn optreden niemand den
 dood heeft gevonden en dat ik niemand heb aangezet in het dwijf-
 lege te dienen, naar meendeen daarvan heb meekende. Ik heb ^{belang} ~~betreft~~
 in het lijfende mijn spijt over de bittere en laatdragende ~~worden~~
 die ik tegenover de joden heb getuigt op een tijd dat zij reeds
 zoo getroffen waren, al draag ik niet de minste ~~schuld~~ ^{schuld} lot aan hun
 afslachting en heb ik die altijd huiveringwekkend gevonden.
 Maar ik een vergaende meening van verniet. ^{Ik} hoop dat ik mijn
 schuld ^{afgave} ~~afgave~~ ^{reikt} ~~reikt~~ willen publiceren en ik roep de mededogen ~~schuld~~
 van het hede landste volk in mijn gezin

Uw gaege

by
 R. van Gennep